

กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง
โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์

นางสาวจิตติมา หลอมทอง

สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0602-2

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

TRAINING PROCESS OF SPEECH AND POLITICAL DEVELOPMENT COURSE
OF THE POLITICAL SCHOOL OF MAJOR GENERAL SA-NUN KAJORNPRASART

Miss Chittima Lhomthong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Speech Communication
Department of Speech Communication and Performing Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0602-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์
โดย	นางสาวจิตติมา หลอมทอง
สาขาวิชา	วาทวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ปิณฑน์ไธวาท

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ปิณฑน์ไธวาท)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อวยพร พานิช)

สํานักนํายกวิทยชการ
จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

จิตติมา หลอมทอง : กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ (TRAINING PROCESS OF SPEECH AND POLITICAL DEVELOPMENT COURSE OF THE POLITICAL SCHOOL OF MAJOR GENERAL SA-NUN KAJORNPRASART) อาจารย์ที่ปรึกษา:รศ.ดร.อรุณวรรณ ปิรันธน์โอวาท;145หน้า.
ISBN 974-17-0602-2

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” มุ่งศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งหลักสูตร คุณสมบัติของผู้เรียน วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาตลอดจนสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนรวมทั้งทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น บุคคลภายนอกที่มีต่อการก่อตั้งหลักสูตร โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณร่วมกัน เก็บข้อมูลด้วยวิธีการ สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสมัครเข้ารับการฝึกอบรมในโรงเรียนการเมือง, วิจัยเอกสารการเรียนการสอน, การสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกและออกแบบสอบถามเพื่อสำรวจลักษณะ ประชากรและความพึงพอใจโดยภาพรวม

ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองก่อตั้งขึ้นมาโดยความตั้งใจส่วนตัวของ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ที่ต้องการฝึกฝนนักการเมืองรุ่นใหม่ให้มีความพร้อมก่อนเข้าไปปฏิบัติงานการเมือง ในสภา ต่อมาจึงขยายโอกาสการฝึกอบรมไปสู่ผู้สมัครเมืองท้องถิ่นและประชาชน ภายใต้แนวคิดที่ว่าการเมือง จะพัฒนาได้ นักการเมืองและประชาชนต้องเข้าใจการเมืองร่วมกันและแสดงบทบาทตามหน้าที่ของตนได้อย่าง ถูกต้อง

เนื้อหาการอบรมแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. กลยุทธ์การพูดทางการเมือง สอนการพูดเฉพาะกิจทาง การเมืองและหลักการพูดในที่สาธารณะทั่วไป 2.ภารกิจทางการเมืองให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย รวมทั้งการปฏิบัติตัวตามหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย ส่วนเนื้อหาเรื่องคุณธรรม จริยธรรมในการพูด และการเมืองมีสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย

นักเรียนการเมืองเข้ามารับการฝึกอบรมเพราะต้องการนำความรู้ไปใช้พัฒนาตนเอง ใช้ในการปฏิบัติ หน้าที่ทางการเมืองและเพื่อแสวงหาเพื่อนและเครือข่ายทางการเมือง โดยภาพรวมแล้วผู้เรียนมีความพึงพอใจ ความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน้าที่ทางการเมืองและหน้าที่การงานในปัจจุบัน และการได้รวมกลุ่มนักเรียนการเมืองถือเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จะได้ติดต่อประสานงานกันต่อไปในอนาคต

บุคคลภายนอกมีทัศนคติว่าการให้การศึกษาทางการเมืองถือเป็นแนวทางพัฒนาการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน แต่ต้องเปิดโอกาสการเรียนรู้ให้คนทุกระดับ ไม่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม การฝึกอบรมจะช่วยให้คนที่มาเรียนได้สร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการต่อกัน ในอนาคตพรรคการเมืองควรมี หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเป็นช่องทางให้พรรคการเมืองกับประชาชนได้สื่อสารกันในเชิงนโยบาย

ภาควิชา	วาทวิทยาและสื่อสารการแสดง	ลายมือชื่อนิสิต .....
สาขาวิชา	วาทวิทยา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

##4385062328 : MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORDS : POLITICAL SPEECH TRAINING/POLITICAL COMMUNICATION/POLITICAL SCHOOL

CHITTIMA LHOMTHONG : TRAINING PROCESS OF SPEECH AND POLITICAL DEVELOPMENT COURSE OF THE POLITICAL SCHOOL OF MAJOR GENERAL SA-NUN KAJORNPRASART. THESIS ADVISOR : ORAWAN PILUNOWAD, Ph.D., ASSOCIATE PROFESSOR. 145 pp. ISBN 974-17-0602-2

The purpose of this thesis was to explore speech and political training course, to study the objectives, trainees' qualifications, patterns of teaching, content of the course, survey students' satisfaction and outsiders' opinion regarding this school. This study used multiple methodology : participant observation, documentary research, in-depth interviews and questionnaires.

The results showed that this training program was formulated based on the intention of Major General Sa-nun Kajornprasart who wanted to train public speaking and political skills to young politicians, including both local politicians and laymen with the idea of developing political knowledge among learners.

The scope of content also included political/public speaking strategies and political mission knowledge ; economics, sociology, politics, law and citizen duty in a democratic system. Moral content was found to be minimal.

The main purpose of the trainees for joining the program was to develop themselves, in performing political duty and to create connection. In general, the trainees were satisfied with the course ; they could apply the knowledge to both political duty and everyday affairs. Almost all of them thought connection was very beneficial for future cooperation.

The outsiders expressed their opinion that political education was an efficient way to permanently develop a democratic system. However this training should be extended to everybody. Through the training, informal relationship was formed. In the future, a political party could use training to be a channel to communicate with people at the grassroots level regarding national policy.

Department Speech Communication and Performing Arts Student's signature .....

Field of study Speech Communication Advisor's signature.....

Academic year 2001 Co-advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

“ขยันเรียนหนังสือจนลูก โตขึ้นจะได้เป็นเจ้าของคน” เป็นประโยคที่ชาย หญิงคู่หนึ่งมักจะพร่ำสอนอยู่เสมอ โดยที่เด็กผู้หญิงตัวเล็ก ๆ ในวันนั้นไม่ค่อยเข้าใจความหมายสักเท่าใดนัก รู้แต่ว่าสิ่งเดียวที่ลูกคนนี้จะทำให้พ่อแม่ยินดีและมีความสุข คือ การขยันเรียนและเป็นเด็กดี นับถึงวันนี้ คำพูดนั้นยังก้องอยู่ในหัวและเป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยได้อดทน ทุ่มเทเพื่อให้พ่อกับแม่สมหวัง ความสำเร็จในวันนี้รวมถึงความสำเร็จใด ๆ ก็ตามที่จะบังเกิดขึ้นในชีวิตนี้ หากจะมีความดีให้ผู้อื่นได้ยกย่องอยู่บ้าง ขอยกความดีทั้งหมดให้กับพ่อและแม่ ผู้ให้ชีวิต ผู้ที่อยู่เหนือนิยามคำว่าขอบคุณจะทดแทนได้หมด

กราบขอขอบพระคุณ รศ.ดร.อรรวรรณ ปิลาพันธ์โอวาท , รศ.ถิรพันธ์ อนุวัชศิริวงศ์ , รศ.อวยพร พานิช และคณาจารย์ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงทุกท่านที่อดทน อบรม เคียงเคียง ชี้นำเส้นทางเดินที่เหมาะสมที่ควรให้บัณฑิตรุ่นแล้วรุ่นเล่า ผู้วิจัยเป็นคนหนึ่งที่ก้าวมาถึงวันนี้ได้ด้วยแรงผลักดันจากอาจารย์ทุกท่านที่เป็นมากกว่าอาจารย์

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้คงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ถ้าไม่มีนักการเมืองที่ชื่อ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแทนใจนักเรียนการเมืองทุกคนสำหรับความรู้ที่ท่านได้ให้เป็นวิทยาทาน หลักสูตรนี้มีเพียงแต่ให้ความรู้ทางการเมืองเท่านั้น เชื่อว่าผู้ที่ได้ผ่านเข้ามารับการฝึกอบรมจะได้รับประสบการณ์อันมีค่าเกินความคาดหมายกลับไปเหมือนอย่างที่คุณผู้วิจัยได้รับ

ขอขอบพระคุณ อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล , ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ และคณาจารย์หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองทุกท่านที่เป็นทั้งผู้ให้ความรู้และเป็นกลุ่มตัวอย่างกิตติมศักดิ์ให้ลูกศิษย์คนนี้ได้ศึกษาวิจัย

ขอขอบคุณพี่ ๆ ที่มีส่วนช่วยให้การทำงานของนักวิจัยดำเนินไปโดยมีอุปสรรคน้อยที่สุด คุณบุญยธีร์ พานิชประไพ, คุณกรรณิกา พัฒนพิรเดช, คุณวัชรพงศ์ คุวิจิตรสุวรรณ, นต.พงษ์ฤทธิ์ นิติวงศ์, คุณอนันต์ แก้วกำเนิด, คุณวิวัฒน์, คุณวัชรระ, พี่เอ, พี่ปุม, พี่ป้อม, พี่เอ, พี่แอน, พี่นิด, พี่หมอโอ, พี่ก๊วย รวมทั้งพี่ ๆ รุ่น 2-3 ทุกคนที่ไม่อาจกล่าวนามได้หมด สำหรับความห่วงใย คอยซักถามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์และยังพร้อมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่น่ารักให้น้องคนนี้อยู่ตลอดเวลา

ชีวิตการเรียนปริญญาโท 2 ปีที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับสังคมที่มีคนแตกต่างกันถึง 14 คนมาอยู่ร่วมกัน ที่น่าแปลกคือพวกเรานิสิตภาควิชาฯ รุ่น 3 สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและออกரசชาติขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคน: ตาล เหล็ก อ้วน แนบ เกด พีกร พีระ พีจอย นก มิ่งค์ อ้อย พี่เอ็กซ์ พี่ไอป์ สำหรับกำลังใจห่วงใย หยาดคาย ปลอบโยน ฯลฯ เราทั้งหมดไม่ได้รักกันปานจะสิ้นกิน แต่คิดว่าทุกคนคงไม่มีวันลืมกันได้อย่างแน่นอน

ผลการวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบช่วงเวลาแห่งความสุข แต่เมื่อผลไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยก็ได้เรียนรู้ที่จะอดทนเพื่อให้ผ่านช่วงเวลาแห่งความเสียใจไปได้ ในโลกนี้มีเหตุผลมากมายเหลือเกินที่ทำให้คนเราเดินทางมาพบเจอและแยกจากกันไป อนาคตเป็นสิ่งที่วิจัยไม่ได้ แต่อดีตที่ดีจะถูกเก็บไว้กับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตลอดไป

ท้ายที่สุดขอขอบคุณ "จิตติมา หลอมทอง" ที่อดทนและตั้งใจ จนทำให้มาถึงวันนี้ได้.....

จิตติมา หลอมทอง

13 พฤษภาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	32
4. ผลการวิจัย.....	36
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	106
รายการอ้างอิง.....	125
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก จดหมายประกอบการทำวิทยานิพนธ์.....	130
ภาคผนวก ข คำถามในการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม.....	139
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	145

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ศาสตร์ทางวาทวิทยามีความสำคัญอย่างยิ่งนับตั้งแต่ยุคกรีกและโรมันโบราณ ชาวกรีกถือว่าวาทศิลป์ที่เก่งกาจดีเท่ากับความกล้าในสนามรบ เพราะในยุคนั้นกิจกรรมทุกอย่างในสังคม ทั้งเรื่องการเมือง การปกครอง กฎหมาย ธุรกิจ การศึกษา การกระจายข่าวสาร ล้วนกระทำแบบปากเปล่าทั้งสิ้น แม้กระทั่งกิจกรรมในศาล ชาวเอเธนส์ต้องทำหน้าที่เป็นทนายว่าความ ปกป้องตัวเองในการพิจารณาคดี (อรวรรณ ปีฉันทน์โอวาท,2539)

ประกอบกับในยุคกรีกโบราณ นครเอเธนส์มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง มีสิทธิในการร่างกฎหมาย ร่วมอภิปรายในรัฐสภา สามารถแสดงความคิดเห็นและมีอำนาจในการออกเสียงตัดสินใจทางการเมืองเท่ากันทุกคน ดั่งนิยามความหมายของประชาธิปไตยในยุคกรีกที่ว่า “ประชาธิปไตยเป็นการรวมประชาชนทั้งหลายเพื่อที่จะมีการโต้แย้งแสดงเหตุผล (debate) และการตัดสินใจ (decide) ต่อประเด็นปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน” (Kenneth Prewit,1987)

ด้วยระบอบการปกครองที่กระตุ้นให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้พลเมืองในยุคกรีกโบราณจำเป็นต้องพึ่งพาพลังอำนาจแห่งวาทะ (power of speech) ความสามารถทางวาทศิลป์มีความจำเป็นสำหรับทุกคนเพื่อใช้เรียกร้องความเป็นธรรมและแสดงบทบาททางการเมือง พลเมืองกรีกต้องฝึกทักษะทางวาทะให้มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างอาวุธไว้ปกป้องสิทธิทางสังคมของตน ผู้คนในยุคนั้นจึงมีความตื่นตัวและให้ความสนใจเกี่ยวกับการพูดในที่ชุมชน และชนชาติกรีกถือเป็นชนชาติแรกที่รู้จักวางระเบียบแบบแผนการพูด มีปราชญ์หลายคนที่เปิดโรงเรียนสอนการพูดในยุคนี้ อาทิ ไอซอเครติส คอแรกซ์ โพรทากอรัส นอกจากนี้ยังมีควินทีเลียน นักวาทวิทยาในยุคโรมันที่ได้เขียนตำราหลักสูตรเตรียมคนสำหรับเป็นนักพูด ชื่อ Institutes of Oratory โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือเพื่อกล่อมเกลาคำความคิดและฝึกทักษะการแสดงเหตุผลให้กับพลเมืองของรัฐ

จากการเริ่มต้นของกรีกและโรมันทำให้ความสนใจในการที่จะศึกษาการพูดแผ่ขยายออกไปจนถึงกับมีการจัดการศึกษาเล่าเรียนวิชานี้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาจนถึงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ผู้ที่ศึกษาในระดับสูงจะต้องศึกษาวิชาเกี่ยวกับการพูดและการอ้างเหตุผลถือเป็นวิชาสำคัญที่ถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรชั้นอุดมศึกษาแทบทุกมหาวิทยาลัย (วิรัช ฤทธิรัตนกุล, 2543)

สาเหตุที่การเรียนการสอนการพูดถือกำเนิดมานานและยังคงได้รับการยอมรับอย่างต่อเนื่องเพราะเป็นทักษะที่เข้าไปมีบทบาทในทุกวงการ ช่วยเสริมให้ทุกอาชีพทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่ ไอซอเครติส ปราชญ์สมัยกรีกโบราณได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีสถาบันใดในโลก ถูกจัดตั้งขึ้นโดยปราศจากอำนาจแห่งวาจา” เป็นประโยคที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญของพลังคำพูดที่จะผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมได้เป็นอย่างดี

การที่บทบาทของการพูดรุ่งเรืองขึ้นมาในยุคกรีก ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าพลังแห่งวาจาจะเติบโตได้ดีและต่อเนื่องต้องเกิดในสังคมที่ให้อิสระเสรีในการแสดงออกทางความคิดของพลเมืองอย่างสังคมนระบอบประชาธิปไตย ในทางกลับกันความเป็นประชาธิปไตยจะดำเนินต่อไปตามครรลองได้ก็จะต้องได้รับการสนับสนุนจากการแสดงออกและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น สังคมประชาธิปไตย ประชาชน และการแสดงออกจึงเป็นสิ่งที่เกาะเกี่ยวกันเพื่อสร้างความสมดุลย์ให้การปกครองระบอบประชาธิปไตย การพูดเป็นช่องทางในการมีส่วนร่วมและการแสดงออกของประชาชนได้เป็นอย่างดี ทักษะการพูดการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองจึงเป็นปัจจัยเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของประเทศไทย หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ระบอบการปกครองของเราที่ก้าวสู่ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (representative democracy) ประชาชน เป็นผู้เลือกผู้แทนเพื่อร่างกฎหมาย และออกสิทธิการตัดสินใจทางการเมืองแทนประชากรทั่วประเทศ (อมร รัชศาสตร์ , 2531)

แม้ว่าสังคมปัจจุบันจะมีโครงสร้างที่ซับซ้อนขึ้น มีบุคลากรประจำตำแหน่งทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นเป็นกระบอกเสียงแทนประชาชนอย่างชัดเจน แต่กระนั้นความสำคัญและพลังวาจาของพลเมืองก็มิใช่จะหมดไป เพราะโดยหลักการของประชาธิปไตยที่ว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพหนึ่งในเสรีภาพที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรอง คือ เสรีภาพในการคิดและแสดงออก (freedom of

thought and expression) โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งหมายรวมถึงเสรีภาพในการพูด (freedom of speech) (วิชฌุ เครืองาม , 2530)

ดังนั้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะได้รับการพัฒนาไปเป็นประชาธิปไตยเต็มรูปแบบตามอุดมคติทางการเมืองได้ ส่วนหนึ่งมาจากการที่ประชาชนรับรู้และเข้าใจระบอบการปกครองพร้อมกับตระหนักว่าการเมืองคือการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิดและร่วมแสดงความคิดเห็น ดังที่ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2541) ได้ให้แนวคิดสำหรับการสื่อสารในประเทศเสรีประชาธิปไตยว่าประชาชนต้องมีฐานะเป็นแกนหรือศูนย์กลางของการสื่อสาร และมีความสำคัญเหนือรัฐบาล กิจกรรมของรัฐบาลต้องมาจากเจตจำนงของประชาชน การปฏิบัติงานต้องมาจากความคาดหวังและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นเวลายาวนานนับร้อยปี ประชาชนไม่มีสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเพียงข้าแผ่นดิน มีเพียงกษัตริย์เท่านั้นที่ทรงอำนาจสูงสุด อำนาจเป็นของหลวงท่าน ราษฎรเป็นผู้รับคำบัญชาจากผู้ปกครองเท่านั้น คนไทยในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชจึงไม่สนใจที่จะเรียกร้องสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองถ้าตราบใดที่ผู้ปกครองยังไม่กดขี่ข่มเหงประชาชน (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2518) แม้ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตย แต่สภาพทางการเมืองของไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองยังเป็นเรื่องที่ถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทหารกับกลุ่มการเมือง ฝ่ายพลเรือนเป็นสำคัญ ทำให้โอกาสพัฒนาการมีส่วนร่วมและแสดงบทบาทความคิดทางการเมืองขาดตอนเป็นช่วง ๆ แม้ปัจจุบันประเทศไทยจะคุ้นเคยกับระบอบประชาธิปไตยมาได้กว่า 60 ปี แต่ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความนิ่งเฉยทางการเมือง ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรประชาชนจึงจะมีจิตสำนึกทางการเมืองเพื่อให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปอย่างสมบูรณ์ (อารีรัตน์ วชิรเสรีชัย, 2539)

หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โดยพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ถือกำเนิดขึ้นเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะทางการเมือง โดยในระยะแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมทักษะการพูดรวมไปถึงแนวทางปฏิบัติทางการเมืองให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่ ให้นักการเมืองเหล่านี้ได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพทางการเมืองในที่ชุมชนและสอนความรู้เกี่ยวกับกระบวนการการเมืองรวมทั้งหลักคุณธรรมเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เปิดอบรมครั้งแรกเมื่อ 12 มีนาคม 2544 – 12 มิถุนายน 2544 ให้กับนักการเมืองรุ่นใหม่จากพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวน 48 คน

ต่อมาเมื่อได้รับความสนใจจากหลายฝ่าย จึงเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปจากหลากหลายสาขาอาชีพได้เข้ารับการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 7 สิงหาคม 2544 – 4 ธันวาคม 2544 รวมระยะเวลา 4 เดือน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนได้ฝึกทักษะการพูดในที่ชุมชนและเข้าใจกระบวนการการเมืองเบื้องต้น เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพของตนเองและขยายผลสู่สังคม ถือเป็นภารกิจกระตุ้นและปลุกฝังให้บุคคลทั่วไปเข้าใจบทบาทของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของแนวความคิดประชาธิปไตยที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้

จากเหตุผลที่ว่าวาทะเป็นพลังให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมและยังเป็นช่องทางในการแสดงสิทธิของความเป็นพลเมืองตามแนวทางประชาธิปไตย ทำให้โรงเรียนสอนการพูดถือกำเนิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องนับร้อยปี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าหลักสูตรพัฒนาการพูดทางการเมืองที่เกิดขึ้นในยุคนี้เพื่อสอนทั้งนักการเมืองและพลเมืองโดยมีอดีตนักการเมืองอาวุโสเป็นผู้เริ่มก่อตั้งนั้น มีที่มาที่ไปอย่างไร ลักษณะเนื้อหาการเรียนการสอน ลักษณะของผู้เรียนตลอดจนความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมตามแนวคิดพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยใช้ตัวเองเป็นทั้งผู้เก็บข้อมูลและนักเรียนการเมืองคนหนึ่งเพื่อจะได้เรียนรู้เนื้อหาและมีประสบการณ์ตรงในการฝึกอบรม นอกจากนั้นยังได้สัมภาษณ์พรรคคน/ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้เห็นว่าสังคมภายนอกคิดเห็นอย่างไรต่อหลักสูตร การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังเพิ่มพูนองค์ความรู้ทางวาทวิทยาเชิงการเมืองและเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการอบรมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสถาบันการเมืองไทยให้สมบูรณ์ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์/กระบวนการคัดเลือกผู้เรียนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง
3. เพื่อศึกษาเนื้อหา/รูปแบบการถ่ายทอดและแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง
4. เพื่อประเมินผลหลักสูตรและความพึงพอใจของผู้เรียน
5. เพื่อศึกษาทรรคนะของบุคคลภายนอกที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง

ปัญหาคำวิจัย

1. แนวคิดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
2. หลักเกณฑ์/กระบวนการคัดเลือกผู้เรียนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
3. เนื้อหา/รูปแบบการถ่ายทอดและแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
4. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองอย่างไร
5. บุคคลภายนอกมีทรรคนะต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเนื้อหา กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง และความพึงพอใจของผู้เรียน รวมทั้งวิเคราะห์การนำเนื้อหาไปใช้ประโยชน์ โดยศึกษาวิจัยจากหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองที่จัดโดย พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ กลุ่มนักเรียนการเมือง รุ่น 2 - 3 ฝึกอบรมตั้งแต่วันที่ 7 สิงหาคม 2544 - 4 ธันวาคม 2544

คำจำกัดความในการวิจัย

- **หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง** หมายถึง กิจกรรมการฝึกอบรมการพูดในที่สาธารณะและให้ความรู้ทางการเมือง จัดขึ้นโดยชมรมร่วมสร้างสรรค์ (Progressive Creation) เปิดสอน ณ บ้านพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ สนามบินน้ำ
- **กลยุทธ์การพูดทางการเมือง** หมายถึง เนื้อหาส่วนแรกของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง สอนกระบวนการ หลักการและเทคนิคการพูดในที่สาธารณะ
- **ภารกิจทางการเมือง** หมายถึง เนื้อหาส่วนที่สองของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองที่สอนหลักการเมือง การปกครอง และกฎหมายเบื้องต้น
- **ประธานชมรม ฯ/ผู้ก่อตั้งหลักสูตร ฯ** หมายถึง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์
- **นักเรียนการเมือง/นักเรียน/ผู้เรียน** หมายถึง สมาชิกที่เข้าอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ในเชิงวิชาการ เพื่อรวบรวมกระบวนการฝึกอบรมการพูดทางการเมืองไว้เป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ทางวาทวิทยาเชิงการเมืองต่อไป
2. ประโยชน์ต่อสังคม ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมให้สมบูรณ์แบบเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสถาบันการเมือง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพูด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการฝึกอบรม

Leonard Nadder (1979) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรม คือ กิจกรรมที่จัดไว้อย่างมีลำดับขั้นตอนและเป็นระบบในช่วงระยะเวลาและรูปแบบที่กำหนด เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม Stephen B. King, Marsha King และ William J. Rothwell (2000) อธิบายว่า ประกอบด้วยเป้าหมาย 2 ส่วน ได้แก่

เพื่อพัฒนาความรู้ (knowledge) ให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจในงาน

เพื่อพัฒนาทักษะ (skills) ให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้จริง

การฝึกอบรมยังมุ่งเน้นผลในระยะยาว เพื่อการพัฒนา (development) บุคลากรให้เตรียมพร้อมสำหรับรับผิดชอบงานต่าง ๆ ที่จะมีในอนาคต

นอกจากนั้น King , King, และ Rothwell กล่าวว่า จากการสำรวจในสหรัฐอเมริกา พบว่ามากกว่า 70% ขององค์กรนิยมจัดกลุ่มฝึกอบรมแบบห้องเรียน หรือ classroom training ถึงแม้จะดูเป็นวิธีที่ล้าสมัย เมื่อเทียบกับการฝึกอบรมด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ผ่านอินเทอร์เน็ต หรือ ซีดีรอม (technology – based training) แต่การฝึกอบรมด้วยวิธีการจัดกลุ่มเรียนสามารถให้ผลดีกว่าการฝึกอบรมด้วยเทคโนโลยี ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (human touch) ซึ่งเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ต้องการและเทคโนโลยีไม่สามารถทำได้
2. ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน
3. การฝึกอบรมเป็นกลุ่มจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาและเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม

ประเภทของการฝึกอบรม

วิจิตร อวระกุล (2540) ได้แบ่งการฝึกอบรมออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. **การฝึกอบรมก่อนการทำงาน** (pre-service training / pre entry training) คือ การศึกษาหาความรู้พื้นฐาน ภายในสถาบันการศึกษา เป็นการฝึกอบรมที่สถาบันจัดให้นักเรียน นักศึกษา เพื่อให้ตรงกับความต้องการของหน่วยงาน ตลาดแรงงานแต่ส่วนใหญ่จะเป็นการให้การศึกษารื่องเนื้อหาวิชาการอย่างกว้าง ๆ ทั่วไป
2. **การอบรมปฐมนิเทศ** (orientation) เป็นการอบรมให้แก่บุคคลที่เข้ามาทำงานใหม่ที่ได้รับการบรรจุเข้าทำงานในระยะแรก ยังไม่รู้อะไรเกี่ยวกับหน่วยงาน เป็นการแนะนำให้พนักงานที่บรรจุใหม่ได้ทราบเกี่ยวกับนโยบาย วัตถุประสงค์ ประวัติ กฎ ระเบียบ ความเป็นมาของหน่วยงาน ผู้บริหาร โครงสร้าง การทำงาน สภาพของการจ้าง เป็นการขจัดข้อสงสัยต่าง ๆ ความลังเลใจของผู้ปฏิบัติงานใหม่
3. **การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน** (induction training) เป็นการอบรมพนักงานที่เข้ามาใหม่ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติงานในหน่วยใหม่ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ในเรื่องหรืองานที่จะต้องไปปฏิบัติในขั้นต้น จะได้ไม่ต้องเสียเวลาไปศึกษางานด้วยตนเอง ซึ่งเสียเวลา สิ้นเปลือง และอาจเป็นผลเสียหายแก่งานนั้นด้วย
4. **การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติการหรือประจำการ** (in-service training / on-the-job training) หมายถึง การจัดการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญงานในหน้าที่ที่ตนทำให้มากยิ่งขึ้น ในขณะที่บุคคลยังดำรงตำแหน่งอยู่ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่งานในขณะรับการฝึกอบรม
5. **การฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง เฉพาะวิชา** (specific training) เป็นการอบรมเทคนิค ปลีกย่อย หรือเป็นรายละเอียดเฉพาะเรื่อง เฉพาะเทคนิค จัดทำเป็นพิเศษเพื่อเสริมงานหลักให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
6. **การอบรมพิเศษ** (special training) เป็นการอบรมรายการพิเศษ ที่นอกเหนือไปจากการอบรมหลักขององค์การทั้ง 5 ข้อดังกล่าวข้างต้น เช่น การอบรมอาสาสมัคร อบรมลูกเสือชาวบ้าน อบรมอาสาภาค อบรมหน่วยบรรเทาทุกข์ การอบรมแบบนี้เพื่อประโยชน์ของสังคม ส่วนรวม เป็นการร่วมมือในการจัดอบรมในสังคมชุมชน

ความจำเป็นในการฝึกอบรม

Boydell, 1979 (อ้างถึงใน อภา อภิชาติไตรสรณ์ , 2541) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำอย่างเป็นระบบที่มาช่วยเสริมสิ่งที่ยังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้นและเป็นประโยชน์มากขึ้น ความจำเป็นในการฝึกอบรม จึงเป็นไปเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดอยู่ให้สมบูรณ์อย่างเป็นระบบ Boydell ซึ่งให้เห็นด้วยว่า ความจำเป็นในการฝึกอบรมนั้นสามารถอธิบายได้ทั้งในแง่ความจำเป็นในปัจจุบันและความจำเป็นในอนาคต กล่าวคือ

ความจำเป็นในปัจจุบัน หมายถึง สิ่งที่ขาดอยู่หรืออุปสรรคที่ขัดขวางหรือทำให้การทำงานประจำวันที่ไม่มีประสิทธิภาพ และสิ่งที่ขาดหรืออุปสรรคนั้นอาจเพิ่มหรือแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม ความจำเป็นในปัจจุบันนี้อาจเป็นความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ประสิทธิภาพลดลง

ความจำเป็นในอนาคต หมายถึง สิ่งที่คาดว่าจะขาดหรืออุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต และความจำเป็นหรืออุปสรรคนั้นสามารถเพิ่มเติมแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรมที่จะต้องดำเนินการในปัจจุบันอย่างเป็นระบบ ความจำเป็นในอนาคตนั้นจะเกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของหน่วยงานเปลี่ยนไป หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยน เช่น สภาวะการเงิน การเมือง การปกครอง กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ

การจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรม

การสร้างหลักสูตร เพื่อให้การฝึกอบรมได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ควรพิจารณาหาข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร 6 ประการ ดังนี้ (พงศ์ หวดาล, 2539)

1. ความรู้ด้านแนวความคิด/ปรัชญาในการฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
2. ความรู้ในเรื่องเนื้อหาวิชาการ โดยศึกษาจากผู้รู้หรือวิทยากร การเรียนรู้และธรรมชาติของผู้เข้ารับการอบรม
3. ความรู้ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องต่อเนื้อหาที่จะประกอบขึ้นเป็นหลักสูตรจะต้องมีความรู้เรื่องวิชาพื้นฐานหรือขั้นสูง ฯลฯ
4. ความรู้เกี่ยวกับสภาพของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม อันมีผลต่อหลักสูตรการเรียนรู้ และพฤติกรรมรวมทั้งสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การฝึกอบรมสัมฤทธิ์ผล

5. ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น ด้านความสนใจใฝ่รู้ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ความต้องการต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
6. ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีด้านการฝึกอบรมที่ก้าวหน้าไป เช่น อุปกรณ์การสอน วิธีการสอนใหม่ ๆ เพื่อจะได้นำมาพัฒนาหรือใส่ไว้ในหลักสูตร ให้ทันสมัยและครบถ้วนยิ่งขึ้น

เทคนิคการฝึกอบรม

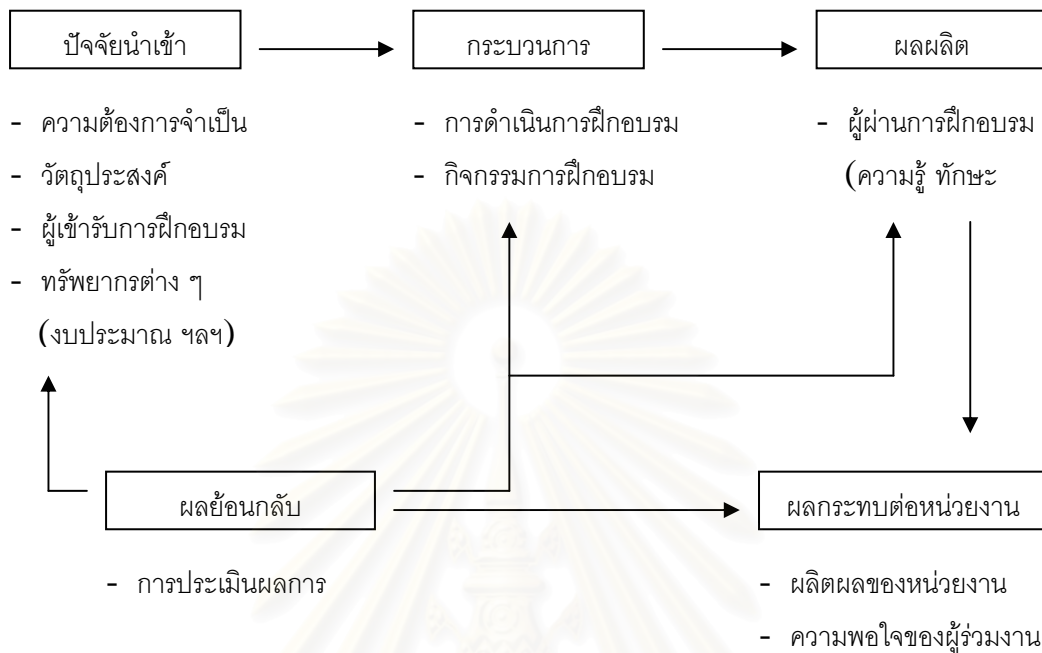
เทคนิคการฝึกอบรม หมายถึง วิธีการสอนการอบรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้รับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ซึ่งเทคนิคแต่ละอย่างก็เหมาะกับบางวิชา บางกลุ่ม ขึ้นอยู่กับอายุ การศึกษา ช่วงเวลา และเรื่องที่จะให้การอบรมนั้น ๆ ด้วย ผู้วิจัยได้จัดประเภทเทคนิคการฝึกอบรมที่วิจิตร อวาระกุล (อ้างแล้ว) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

1. การบรรยาย/การสอน (lecture)
2. การประชุม สัมมนา ระดมความคิด (meeting/seminar/brain storming)
3. การสาธิตวิธี การแสดงบทบาทสมมติ (role playing/method demonstration)
4. ตั้งเป็นคณะทำงาน (working group)
5. การทัศนศึกษา (field trip)

การประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรม คือ กระบวนการพิจารณา วินิจฉัย ผลของกิจกรรมที่ได้ทำไป ว่าเกิดผลอย่างไร เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการอบรมที่กำหนดไว้ การประเมินผลจะมุ่งพิจารณาสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมเป็นสำคัญ พิจารณาในเชิงระบบ (system approach) ผลที่เกิดจากการฝึกอบรมซึ่งเทียบได้กับผลผลิต (out put) ของระบบ จะเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่ นั้นต้องมีปัจจัย (input) และต้องอาศัยกระบวนการ (process) หรือผ่านขั้นตอนอื่นด้วย นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดจากระบบด้วย

แผนภูมิแสดงความองค์ประกอบของระบบการฝึกอบรม โดย สมชาติ กิจยรรยง (2537)

การประเมินผลพิจารณาจาก 2 ประการหลัก คือ

1. **คุณลักษณะของโครงการฝึกอบรม** เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า และกระบวนการของการฝึกอบรม ได้แก่ การประเมินกระบวนการฝึกอบรม ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม รวมถึงตัวผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งส่วนใหญ่จะประเมินจากความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการฝึกอบรม เช่น วิทยากร สื่อ หลักสูตร และส่วนหนึ่งประเมินจากความเห็นของวิทยากร

2. **คุณลักษณะที่เกิดจากการฝึกอบรม**

2.1 **คุณลักษณะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม** ได้แก่

- การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ (knowledge) ของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งรวมถึงความรู้ใหม่ที่เข้าได้จากการฝึกอบรม เช่น ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการฝึกอบรม เป็นต้น

- การเปลี่ยนแปลงในด้านทักษะ (skill) ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งรวมถึงทักษะใหม่ที่ได้รับการฝึกอบรมด้วย เช่น ทักษะการพูดในที่ชุมนุม ทักษะการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
- การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ (attitude) (รวมถึงค่านิยมและความเชื่อ) ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยพิจารณาว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เปลี่ยนไปในทิศทางใด และมากน้อยเพียงไร เช่น ทัศนคติด้านการขายตรง ทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น
- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน ได้แก่ การพิจารณาการฝึกอบรมว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างจากเดิมหรือไม่ ซึ่งส่วนนี้อาจพิจารณาได้ว่าเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้รับการอบรมก็ได้

2.2 ผลงานของหน่วยงานหรือองค์กร ได้แก่ การพิจารณาว่าการฝึกอบรมก่อให้เกิดผลต่อการบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

การประเมินผลการฝึกอบรมในบางครั้ง อาจจะต้องทำการประเมินในทุกองค์ประกอบดังกล่าว แต่บางครั้งก็อาจจะทำการประเมินเฉพาะบางจุดหรือบางองค์ประกอบ ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของการฝึกอบรมในครั้งนั้นๆ

วิธีที่ใช้ในการประเมินขึ้นอยู่กับมิติในการพิจารณาว่าจะให้ความสำคัญที่จุดไหน ซึ่งทุกวิธีก็มุ่งเน้นให้ได้ข้อมูลที่สามารถบอกถึงสภาพหรือคุณค่าของการฝึกอบรม การพิจารณาวิธีการประเมินแบ่งได้ดังนี้

1. **พิจารณาจากผู้ให้ข้อมูล** ว่าใครเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำมาประเมินผลการฝึกอบรมครั้งนั้น
  - 1.1 การประเมินตนเอง การประเมินวิธีนี้ ผู้ให้ข้อมูลจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเอง แสดงความรู้สึกของเขาเกี่ยวกับความรู้และทักษะของเขาที่ได้จากการฝึกอบรม เป็นต้น
  - 1.2 การประเมินโดยบุคคลอื่น การประเมินวิธีนี้ ผู้ให้ข้อมูลจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น เช่น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงความเห็นเกี่ยวกับวิทยากรและหลักสูตรการฝึกอบรม หรือเพื่อนร่วมงานเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นต้น
2. **พิจารณาจากวิธีการเก็บข้อมูล** ว่าผู้ประเมินทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการประเมินอย่างไร โดยมีแนวโน้มใช้ในการประเมินการฝึกอบรมทั่วไป คือ

- 2.1 การทดสอบ ใช้วิธีการวัดว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้อะไรไปบ้าง โดยไม่ใช่เป็นเรื่องของความคิดเห็น ซึ่งการประเมินวิธีนี้จะเน้นที่การประเมินผลสัมฤทธิ์จากการฝึกอบรม
- 2.2 การสอบถาม ใช้วิธีการถามความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการฝึกอบรม หรือสิ่งที่ได้จากการฝึกอบรม การประเมินวิธีนี้จะเน้นที่ความรู้สึกรู้สึกหรือทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนของวิทยากร
- 2.3 การสังเกต ผู้ประเมินทำการเก็บข้อมูลโดยการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ต่อเป้าหมายที่ต้องการประเมินแล้วทำการบันทึกผลเพื่อการประเมินต่อไป เช่น การสังเกตพฤติกรรมการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน
- 2.4 การพิจารณาผลงาน ใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่ข้อมูลจากแหล่งเป้าหมายจริงๆ แล้วนำข้อมูลส่วนนี้มาประเมินเป้าหมายที่ต้องการ เช่น การพิจารณาผลงานที่ทำได้หลังจากผ่านการฝึกอบรมแล้ว

ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องการฝึกอบรมเป็นกรอบในการศึกษากระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง การวางโครงสร้างหลักสูตรตลอดจนใช้แนวคิดเรื่องการประเมินผลการฝึกอบรมในการพิจารณาความพึงพอใจต่อหลักสูตรและพัฒนาการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวความคิดดั้งเดิมที่ให้ประชาชนปกครองตนเองตามแบบประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) มาเป็นประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน (representative democracy) หรือเรียกว่าประชาธิปไตยทางอ้อม (indirect democracy) ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมมอบหมายให้ผู้แทนราษฎรดำเนินการ ฉะนั้นเพื่อรักษารูปแบบของการปกครองให้เป็นไปโดยลักษณะที่สนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้การปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นไปโดยสุจริต ยุติธรรม และเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ตลอดจนถึงให้การใช้อำนาจของการปกครองประเทศเป็นไปในขอบเขตที่เหมาะสม

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันปี 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มีเนื้อหาเชื้ออำนาจให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้น อาทิ การให้สิทธิหรืออำนาจแก่ประชาชนในการ

ดำเนินการประชาพิจารณ์ หรือเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองออกจากตำแหน่ง หรือให้ประชาชนริเริ่มเสนอกฎหมายเข้าสู่สภาโดยตรง กล่าวได้ว่า บทบัญญัติเหล่านี้ของรัฐธรรมนูญล้วนสะท้อนถึงความพยายามที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยไม่เพียงแต่เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทนเท่านั้น แต่มุ่งให้ประชาธิปไตยไทยเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (participatory democracy) มากยิ่งขึ้น อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2544) ได้เสนอแนวคิดประชาธิปไตยแบบใหม่ที่แตกต่างจากการใช้อำนาจผ่านตัวแทน แต่จะช่วยเสริมประชาธิปไตยแบบใช้อำนาจผ่านตัวแทนให้แข็งแกร่งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นั่นคือ แนวคิดประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง (self-government democracy) แนวคิดนี้มองว่าการเมืองคือการร่วมกันกระทำกิจเพื่อส่วนรวม โดยส่วนรวมนี้อาจหมายถึง ชุมชน ชุมชน สมาคม ท้องถิ่น ภูมิภาค จนถึงประเทศชาติ ต้องการให้ประชาชนเป็นพลเมืองผู้มีความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง มีศักดิ์ศรี มีความอิสระ พึ่งตนเอง หรือรวมกลุ่มรวมกำลังกันพึ่งตนเอง ไม่ว่าจะยากดีมีจนขนาดไหน ถึงเป็นคนจนก็เป็นคนจนที่มีศักดิ์ศรี เป็นพลเมืองของประเทศ ซึ่งมีหน้าที่พื้นฐานต่อบ้านเมืองไม่ต่างจากคนที่ร่ำรวยกว่า

ประชาธิปไตยแนวคิดนี้คือ การปกครอง “โดย” ประชาชนมากกว่า “เพื่อ” ประชาชน นั่นคือ ปกครองตนเองด้วยตนเองพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของสังคมไม่ทอดทิ้งไม่เรียกร้องหรือรอคอยให้ตัวแทนเข้ามากระทำการแก้ปัญหาให้ แต่การเมืองเพื่อกระทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมนั้นไม่ใช่จะได้มาโดยธรรมชาติ เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีแนวโน้มไปสู่การเห็นแก่ตัว การเอาวัดเอาเปรียบ จึงจำเป็นต้องให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน เพื่อให้มีจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมือง (civicvirtue) เสียสละเพื่อบ้านเมืองและส่วนรวม อเนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวว่าต้องพยายามสอดแทรกประชาธิปไตยแบบประชาชนปกครองตนเอง ลงไปในระบบของประชาธิปไตยแบบใช้อำนาจผ่านตัวแทน ส่งเสริมให้ประชาชนรักบ้านเมือง ภูมิใจในบ้านเมือง และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมือง ต้องทำให้ประชาชนแก้ปัญหาของตนเองและของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนรวม ซึ่งอยู่ใกล้ตนเองด้วยตนเองให้มากที่สุด ลดความรู้สึกพึ่งพิงนักการเมือง ข้าราชการ นโยบาย โครงการในงบประมาณของหลวง ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนอุทิศความคิด อุทิศร่างกาย อุทิศทรัพยากรต่างๆ ที่มี เพื่อการปรับปรุง เพื่อการแก้ปัญหา และสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม นอกจากนั้นรัฐต้องมอบอำนาจหน้าที่ และทรัพยากรให้แก่ พลเมือง และประชาสังคม เพื่อใช้ดำเนินกิจการเพื่อสังคมด้วย แนวคิดนี้จะปฏิบัติได้ดีในการปกครองระดับท้องถิ่นและภูมิภาค แต่จะปฏิบัติได้น้อยในการปกครองระดับชาติ

แนวคิดเรื่องประชาสังคม

ประชาสังคม (civil society) เป็นแนวคิดใหม่สำหรับสังคมไทยแต่มีความเป็นมายาวนานไม่น้อยกว่า 2 ศตวรรษในสังคมตะวันตก พระไพศาล วิสาโล (2544) ได้รวบรวมและจัดหมวดหมู่ความหมายของประชาสังคมไว้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสูงในกิจการสาธารณะ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ โดยมีการรวมตัว หรือกระทำผ่านองค์กรนานาชาติด้วยความสมัครใจอย่างเป็นอิสระจากรัฐและทุน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ประชาสังคมคือสังคมที่มี “การเมืองภาคประชาชน” ในระดับเข้มข้น แม้ว่ากิจการสาธารณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะเรื่องการเมืองอย่างที่เข้าใจอย่างเดียว หากรวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อบรมเยาวชน เป็นต้น อาจสรุปด้วยคำสั้นๆว่า “สังคมเข้มแข็ง” หรือ “อารยสังคม”
2. เครือข่ายองค์กรประชาชนที่มีกิจกรรมสาธารณะโดยแยกต่างหากจากกิจกรรมที่รัฐเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับสถาบันของรัฐ (เช่น ลูกเสือชาวบ้าน อบต. พรรคการเมือง หรือการไปเลือกตั้ง) และไม่ใช้กิจกรรมในระบบตลาด (เช่น การตั้งบริษัทหรือการซื้อขาย) กล่าวอีกนัยหนึ่งประชาสังคม คือ ชุมชนหรือประชาคมที่เป็นอิสระหรือแยกต่างหากจากรัฐและทุน แต่บางท่านก็ให้นิยามประชาสังคมโดยเน้นส่วนที่สัมพันธ์กับรัฐเท่านั้น เช่น นิยามว่าหมายถึง “เครือข่ายกลุ่มชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (state) กับปัจเจกชน (individuals)”

ประชาสังคมมีจุดร่วมของแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการ ดังนี้

1. **สิทธิเสรีภาพและอิสรภาพ** ประชาสังคมเป็นที่ๆ สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนต้องได้รับการเคารพและส่งเสริม ดังเห็นได้ว่า ความสมัครใจและความมีอิสระเสรีในการเข้าร่วมกิจกรรมและสังกัดองค์กรต่างๆ เป็นสิ่งที่ถูกเน้นย้ำมาก ขณะเดียวกันก็เห็นว่า ประชาสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยให้ประชาชนสามารถกำหนดชะตากรรมของตนและนำพาสังคมไปในทิศทางที่ต้องการได้ โดยไม่ถูกครอบงำกำหนดจากรัฐแต่ฝ่ายเดียว
2. **ความเท่าเทียม** ประชาสังคมจะเข้มแข็งมั่นคงได้ต่อเมื่อประชาชนมีความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียม ไม่มีความสัมพันธ์อุปถัมภ์แบบผู้ใหญ่กับผู้น้อย เน้นความสัมพันธ์แนวราบมากกว่าแนวตั้ง บรรทัดฐานการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการจัดตั้งกลุ่มความสัมพันธ์แบบปิรามิด นอกจากความเท่าเทียมระหว่างบุคคลแล้ว แนวคิดประชาสังคมยังเชื่อในความเท่าเทียม

ระหว่างรัฐกับสังคม รัฐจะใช้อำนาจครอบงำบางการสังคมไม่ได้ ต้องทำงานร่วมกับสังคมบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน

3. **ความร่วมมือ** ลักษณะที่โดดเด่นของประชาสังคม คือ การรวมกลุ่ม โดยอาศัยแรงจูงใจ อาทิตใจ ความไว้วางใจเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกัน โดยมีจุดร่วมเดียวกัน คือ ประโยชน์ส่วนรวม แนวคิดนี้ทำให้ประชาสังคมต่างจากรัฐและตลาด เพราะรัฐนั้นดำรงและดำเนินการได้ก็โดยอาศัยการข่มขู่บังคับด้วยกำลัง แม้จะใช้มาตรการอื่นๆ เพื่อสร้างความภักดี แต่ถึงอย่างไรก็ต้องมีกฎหมายและบทลงโทษหนุนหลัง และที่ขาดไม่ได้ คือ การผูกขาดการใช้ความรุนแรงเอาไว้ ส่วนตลาดนั้นอาศัยการแข่งขันเป็นสำคัญ ถือกันว่าตลาดที่ดี คือ ตลาดที่มีการแข่งขันอย่างเสรี ยิ่งแข่งขันกันมากเท่าไร ความเจริญมั่งคั่งก็เกิดขึ้นมากเท่านั้น

ศักยภาพและบทบาทของปัจเจกชนในมุมมองประชาสังคม (พระไพศาล วิสาโล, อ่างแก้ว)

ปัจเจกชนในมุมมองแบบประชาสังคมเป็นผู้ที่มีศักยภาพและมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้กระทำการ (actor) แนวคิดนี้เรียกร่องและเชื่อมันใน “พลเมืองที่เข้มแข็งเอาการเอางาน” (active citizen) ขวนขวายใส่ใจในกิจกรรมของส่วนรวม ต่างจากแนวคิดทั่วไปหรือวัฒนธรรมกระแสหลักที่มองว่า ประชาชนมีหน้าที่เพียงออกเสียงเลือกตั้งและจ่ายภาษี ส่วนเรื่องการบริหารบ้านเมืองนั้นปล่อยให้เป็นที่ของนักการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง แนวคิดนี้เห็นว่าประชาชนมีความสามารถในการสร้างสรรค์และพึ่งตนเองได้ พลเมืองในอุดมคติของแนวคิดประชาสังคม คือ ผู้ที่สามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งหมายถึง “การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ไม่ยอมรับการกระทำของผู้อื่นอย่างเชื่องๆ ยึดมั่นในความร่วมมือและการปกป้องสิทธิของปัจเจกบุคคล”

จาก 2 แนวคิดหลักข้างต้น เป็นการถ่ายโอนความสำคัญและฐานอำนาจไปอยู่ที่ประชาชน หลักการและความตั้งใจทั้งหลายของประชาธิปไตยแบบ “ประชาชนปกครองตนเอง” และ “ประชาสังคม” จะลุล่วงไปด้วยดี จำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีจิตสำนึกของ คุณธรรมของพลเมือง (civic virtues) และต้องมีช่องทางในการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ทางการเมือง

Easton และ Dennis (1966) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการที่ระบบการเมืองถ่ายทอดความรู้ ทักษะคติ บรรทัดฐาน ค่านิยมทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ใ้บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติต่อระบบการเมือง ต่อบทบาทของบุคคลในระบบการเมืองรวมถึงการมีความรู้ ความรู้สึก และการมีสำนึกในความสามารถทางการเมืองของตน

Greenstein (1968) กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการให้ข่าวสาร การปลูกฝังค่านิยม ตลอดจนการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆ ทางการเมืองอย่างมีเจตนา โดยผ่านองค์การ หรือ สถาบันที่มีความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการในวงกว้าง

การเรียนรู้ทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรงที่เกิดจากการตั้งใจสอน มีกำหนดระยะเวลา มีหลักสูตร วิธีการสอน และมีการวางแผนการสอนที่แน่นอน อันเป็นการเรียนรู้ทางการเมืองที่เกิดจากการสอนโดยตรงหรือจากการปลูกฝังลัทธิ ส่วนการเรียนรู้ทางการเมืองอีกลักษณะหนึ่ง คือ การเรียนรู้ทางการเมืองโดยอ้อม เป็นการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ เช่น การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่างๆ การพูดคุยกับเพื่อน สนทนากับคนในครอบครัว

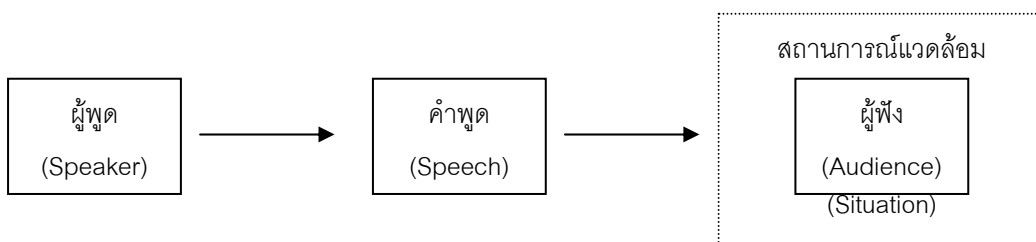
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองและประชาชนนี้จะนำมาใช้ศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์ที่มาของโรงเรียนการเมือง ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สนใจการเมืองและเข้ามารับการฝึกอบรมในหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการพูด

นักวิชาการการสื่อสารได้พยายามศึกษารูปแบบและกระบวนการการสื่อสารของมนุษย์ เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกโดยการพูดซึ่งมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการพูดระหว่างคนสองคนหรือมากกว่านั้น การพูดในที่สาธารณะ การพูดกันระหว่างผู้ที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกัน ฯลฯ นักวิชาการจึงได้กำหนดเป็นทฤษฎีหรือแบบจำลองเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพการเคลื่อนไหว องค์ประกอบต่างๆ ของการสื่อสาร ในที่นี้จะกล่าวถึงแบบจำลองในการสื่อสาร (communication models) ด้วยช่องทางของการพูด ดังนี้

แบบจำลองของอริสโตเติล (aristotle models)

อริสโตเติลเป็นนักวิทยาศาสตร์ชาวกรีกที่มีชื่อเสียงและมีผลงานมากมาย ได้เขียนหนังสือวาทศาสตร์ (rhetoric) ขึ้นในปี 330 ก่อนคริสตกาล นับเป็นหนังสือที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นทฤษฎีขั้นพื้นฐานของการสื่อสารด้วยการพูด โดยกล่าวว่าการพูดของมนุษย์ ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ (key elements)

นอกจากนั้นอริสโตเติลยังได้เสนอแนวคิดเรื่องการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ (the persuasive speaking) ที่มีจุดประสงค์เพื่อชักจูงให้เห็นด้วยกับผู้พูด เพื่อเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อทัศนคติเดิม และโน้มน้าวชักชวนให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ผู้พูดต้องการ ถือเป็นกรพูดที่ยากที่สุด ผู้พูดจำเป็นต้องใช้ทั้งจิตวิทยา วาทศิลป์ ประสพการณ์ ความรู้ ความน่าเชื่อถืออย่างสูง เช่น การพูดหาเสียงเลือกตั้ง การโฆษณาสินค้า หรือแม้แต่ การเทศนาธรรม องค์ประกอบของการโน้มน้าวใจตามหลักอริสโตเติลมีดังนี้ (อรุวรรณ ปิณฑนีโอวาท, 2538)

บุคลิกภาพของผู้พูด (ethical appeals) เมื่อผู้ฟังไม่รู้จริงในเรื่องที่ฟัง เมื่อความเห็นถูกแบ่งแยก เมื่อนั้นบุคลิกภาพของผู้พูดมีความหมายมาก อย่างไรก็ตามแม้ในสถานการณ์ทั่วไป วาทะที่กล่าวโดยผู้พูดต่างคนยังได้รับความเชื่อถือไม่เท่ากัน การที่ผู้พูดจะโน้มน้าวใจคนฟังได้ ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีปัญญาลึกซึ้ง ฉียบแหลม มีไหวพริบไหวพริบรอบคอบด้วยวิจรรณญาณเป็นอย่างดี (good knowledge) นอกจากด้านสติปัญญา ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่ามีความจริงใจต่อผู้ฟัง มีไมตรีจิตปรารถนาดีต่อผู้ฟัง (good will) และเป็นผู้มีนิสัยดี ยึดมั่นศีลธรรม (good moral character)

อารมณ์ที่ผู้พูดสร้างให้เกิดในตัวผู้ฟัง (pathetical appeals) คือ การใช้วาทะที่เน้นอารมณ์ผู้ฟัง เป็นหลักการหนึ่งของวาทวิทยาที่จะใช้อารมณ์โน้มน้าวใจผู้ฟัง โดยทำอารมณ์ของผู้ฟังให้อยู่ในสภาวะที่ผู้พูดต้องการ (put the audience in the right state of mind) ผู้พูดมีหน้าที่นำให้ผู้ฟังอยู่ในสภาวะอารมณ์ที่ต้องการเพื่อให้โน้มน้าวใจผู้ฟังได้ พยายามเร้าชนิดของอารมณ์ที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้ฟัง เช่น อารมณ์โกรธ อารมณ์ริษยา อารมณ์รัก

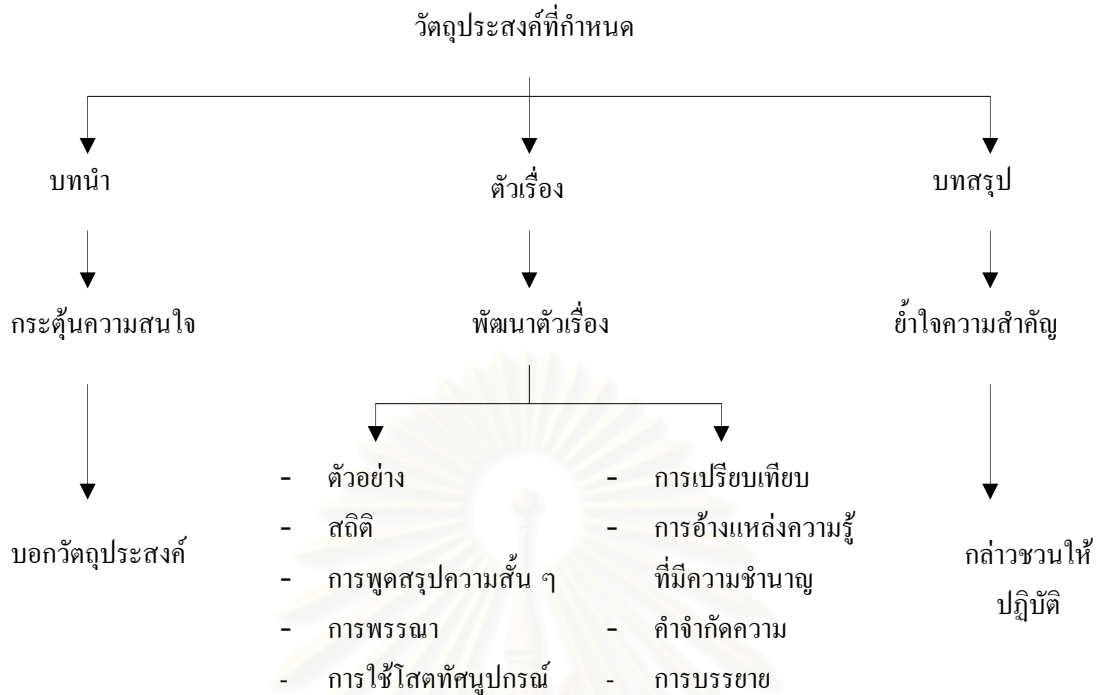
ข้อพิสูจน์จากตรรกะ (logical appeals) คือ การใช้เหตุผล ข้อพิสูจน์ของผู้พูดกับการพูด เป็นสิ่งที่อริสโตเติลปรารถนาจะให้ผู้พูดใช้ในการโน้มน้าวใจผู้ฟังมากที่สุด ข้อพิสูจน์ที่มีรากฐานอยู่บนเหตุผลจะเป็นข้อพิสูจน์ที่หามาได้โดยวิธีการที่เป็นปรนัยหรือเจืออคติน้อย (objective) กว่าข้อพิสูจน์เรื่องบุคลิกภาพของผู้พูดและแรงจูงใจของผู้ฟัง ข้อพิสูจน์เหล่านี้ได้แก่ สถิติ ตัวอย่าง อุปมา การอ้างผู้ทรงคุณวุฒิ

ทฤษฎีการจัดเรียงเรียงการพูดตามแนวคิดโรมัน (อรวรรณ ปิลันธนโิวาท,2539)

ทฤษฎีการพูดตามแนวคิดโรมันหรือเกณฑ์ทั้ง 5 (five canons) ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าใครเป็นผู้คิดค้นแต่หลายคนเชื่อว่าเป็นของซีเซโร (106-43 ก่อนค.ศ.) ปราชญ์ทางวาทวิทยาผู้มีชื่อเสียงและนักพูดที่ใช้วาทศิลป์ได้ยอดเยี่ยมคนหนึ่งของอาณาจักรโรมัน ทฤษฎี five canons เป็นหลักที่ปรากฏในตำราทางวาทวิทยาภาษาละตินชิ้นแรกของโรมัน ชื่อ Rhetorica ad Herennium ซึ่งมีรายละเอียดว่าการที่จะสร้างวาทะสักชิ้นจะต้องประกอบด้วยขั้นตอน 5 ประการ ดังนี้

1. **การคิดค้นเนื้อหา** (invention) หมายถึงความพยายามของผู้พูดในอันที่จะหาสิ่งที่จะมาพูด เป็นขั้นการประดิษฐ์เนื้อหา โดยต้องสำรวจตรวจตรา ค้นหาเหตุผลโต้แย้งที่เหมาะสม จะจับจุดไหน เน้นที่ประเด็นไหน และมีการใช้องค์ประกอบที่โน้มน้าวใจด้านเหตุผล อารมณ์และบุคลิกภาพของผู้พูด ปราชญ์ทางวาทวิทยาเห็นพ้องต้องกันว่า การคิดค้นเนื้อหาเป็นส่วนที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการกล่าววาทะ
2. **การจัดเรียงเรียงเนื้อหา** (disposition) การนำเนื้อหาที่ได้มาจัดเรียงเรียงอย่างเป็นระเบียบ เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น ในแต่ละย่อหน้าที่น่าเสนอต้องจัดให้ผสมกลมกลืนและมีความเป็นเอกภาพเป็นเรื่องเดียวกันทั้งหมด
3. **ท่วงทำนอง** (style) หมายถึงการเลือกคำที่เหมาะสมมาจัดให้ได้ภาษาที่สละสลวยไม่ขัดหู ท่วงทำนองของการเลือกใช้ภาษานี้ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้พูดด้วย แต่ละคนจะเรียงเรียงหรือเลือกใช้ภาษาออกมาได้สละสลวยต่างกัน นอกจากนั้น ท่วงทำนองยังต้องคำนึงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์และฟังด้วย
4. **การจดจำเรื่องที่พูด** (memory) เมื่อได้เนื้อหาที่พร้อมจะพูดแล้ว ผู้พูดต้องจำรายละเอียดของเนื้อหาว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร ผู้พูดมีความเห็นอย่างไรกับเรื่องนี้ ผู้อื่นมีความเห็นอย่างไร ได้อภิปรายกับใคร อย่างไรก็ตามนักวาทวิทยาไม่ได้เน้นเกณฑ์นี้มากนักเพราะการใส่ใจกับการจำเนื้อหาทุกรายละเอียดจะทำให้กลายเป็นการพูดแบบท่องจำและขาดความเป็นธรรมชาติ และในปัจจุบันการพูดแบบเป็นทางการก็มักจะใช้วิธีการอ่านสุนทรพจน์แทบทั้งสิ้น
5. **การกล่าวเนื้อหา** (delivery) ในขั้นตอนนี้จะเน้นเสียงและอากัปกริยาขณะที่มีการพูด

อรวรรณ ปิลันธนโิวาท (2538) ได้แสดงแผนภูมิโครงร่างในการถ่ายทอดการจัดเรียงเรียงสารที่สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดเรียงเรียงสารตามแนวคิดโรมันดังนี้

แบบจำลอง/ทฤษฎีเกี่ยวกับการพูดจะนำมาใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์เนื้อหาการเรียนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองถึงแนวทางการจัดระเบียบเรียงเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด

คุณธรรมและจริยธรรมในการพูดของนักการเมือง

จ้านง วิบูลย์ศรี (2538) กล่าวถึงคุณธรรมในการพูดไว้ว่า ผู้พูดที่ดีนอกจากจะมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เป็นอย่างดีแล้ว จะต้องมีความดีและจรรยาบรรณที่ดีด้วย ถ้าหากผู้พูดขาดคุณธรรมและจรรยาบรรณที่ดี ก็ย่อมจะเป็นผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้ฟัง ซึ่งในที่สุดก็จะส่งผลกระทบต่อสังคมในทางลบได้ อาทิ ถ้าผู้พูดขาดความซื่อสัตย์และไม่กลัวที่จะทำชั่ว ผู้ฟังก็คงไม่พอใจและไม่เชื่อถือศรัทธา และถ้าผู้พูดขาดจรรยาบรรณที่เหมาะสม เช่น ขาดความรับผิดชอบ ขาดความจริงใจ และไม่มีคุณภาพเรียบร้อย ผู้ฟังก็อาจจะได้รับตัวอย่างที่ไม่ดีไป ถ้าปล่อยยให้ปัญหาทำนองนี้ทวีมากขึ้น ก็จะเป็นผลร้ายต่อสังคมอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง

“คุณธรรม” (morals) เป็นสภาพนามธรรม (abstract) ประจำตัวมนุษย์ที่ได้มาจากการสั่งสอนอบรมให้ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนให้ตั้งอยู่ในความดี และประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งดี

“จริยธรรม” มาจากคำ 2 คำ คือ “จริย” หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ “ธรรม” หมายถึง คุณความดี ความจริง ความถูกต้อง ความยุติธรรม กฎเกณฑ์ ดังนั้น “จริยธรรม”

จึงหมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติในการสร้างกฎเกณฑ์ ความจริง ความดี ความถูกต้อง และความยุติธรรมให้บังเกิดขึ้น จริยธรรมของนักการเมือง ก็หมายถึง การดำเนินชีวิต ความรู้สึกนึกคิด จิตใจและสติปัญญาของผู้ที่จะไปบริหารบ้านเมืองหรือผู้นำของประชาชนที่จะพาประเทศชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญงอกงามและสันติสุข

นักการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นถือว่าเป็นชนชั้นผู้นำเป็นตัวแทนของประชาชน เป็นปากเป็นเสียงแทนราษฎรที่เลือกตั้งเข้าไป เมื่อทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนประชาชน นักการเมืองจึงต้องตระหนักถึงคุณธรรมและจริยธรรมทางวาจาเป็นสำคัญ เพราะ “ผู้ที่มีวาจาศิลป์เก่งกาจดีเท่ากับความกล้าในสนามรบ” เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลที่พูดดีมีพลังทัดเทียมกับผู้ที่มีความกล้าในเชิงสงคราม ดังนั้น ถ้าผู้พูดใช้พลังการพูดไปพร้อมกับความดีงามก็จะก่อให้เกิดประโยชน์อันใหญ่หลวง ในทางกลับกัน หากใช้วาจาอันเฉื่อยคมเป็นอาวุธทำลายล้างผู้อื่นก็จะนำมาซึ่งหายนะอันใหญ่หลวง

ในทางการเมืองนักรัฐศาสตร์ได้แบ่งมนุษย์ในสังคมออกเป็น 2 ส่วน คือ ผู้ปกครอง อันได้แก่นักการเมือง และผู้อยู่ใต้ปกครองอันได้แก่ประชาชน โดยบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม มีหน้าที่ร่วมกันคือ การประสานผลประโยชน์เพื่อความสงบสุข สวัสดิภาพ และการคงอยู่ของสังคมไทยโดยส่วนรวม โดยอาศัยปัจจัยที่สำคัญคือ จริยธรรมทางการเมืองหรือคุณธรรมในการปกครอง

คุณธรรมและจริยธรรมในการพูดตามแนวพุทธศาสนาที่ผู้ปกครองบ้านเมืองจำเป็นต้องมีได้แก่

ปิยะวาจา ในสังคหะวัตถุ 4 คือกล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล มีหลักฐาน ชักจูงใจในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี เกิดความไมตรีสามัคคี ทำให้รักนับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

วาจาเปยยะ ในราชสังคหะวัตถุ 4 หมายความว่า การรู้จักพูดจาปราศรัยด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพนุ่มนวลกอปรด้วยเหตุผล มีประโยชน์ ก่อให้เกิดความสามัคคี ความเข้าใจอันดี และความนิยมเชื่อถือยกย่อง

สัมมาวาจา ในมรรค 8 แปลว่า “วาจาชอบ” คือ วชิสุจรีต 4 ได้แก่ การไม่พูดปด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียดและเพ้อเจ้อ

เมตตาวัจจกรรม ในสาราถนียกรรม แปลว่าการตั้งวชิที่ประกอบด้วยเมตตา ช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี แสดงวาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

สวณิต ยมาภัย และ ติรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2535) ได้กล่าวถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญสำหรับการพูด 3 ประการ คือ

1. ความสุภาพเรียบร้อย (polite) หมายถึง ความสุภาพทั้งในด้านวิชาและอวัจนภาษา ได้แก่ การเลือกใช้ถ้อยคำ การแต่งกาย และอากัปกริยา
  - 1.1 การเลือกใช้ถ้อยคำ เป็นความสุภาพเรียบร้อยที่สำคัญที่สุด ควรเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และฐานะของผู้ฟัง ใช้คำสุภาพ ไม่ควรใช้ถ้อยคำที่แสดงความเหยียดหยามหรือดูหมิ่นผู้อื่น
  - 1.2 การแต่งกาย ผู้พูดควรเลือกสรรเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับโอกาสและวาระในการพูด เพราะเครื่องแต่งกายจะเป็นเครื่องเสริมบุคลิกลักษณะของผู้พูดให้เป็นที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ
  - 1.3 อากัปกริยา ผู้พูดที่ดีพึงสำนึกสำรวมอยู่เสมอว่า ควรให้เกียรติผู้ฟัง ขณะเดียวกันก็ต้องพูดด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้พูดควรรักษาอากัปกริยาต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ก้าวเข้าสู่สถานที่พูด ในระหว่างการพูด จนกระทั่งจบการพูดให้เรียบร้อยอยู่เสมอ
2. ความจริงใจ (honesty) ในการพูดผู้พูดควรพูดให้ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของตน มิใช่เสแสร้ง ขณะเดียวกันก็ควรไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะพูดด้วยว่า สิ่งใดควรพูด และสิ่งใดไม่ควรพูด
3. ความรับผิดชอบต่อการพูด (responsibility) พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เคยกล่าวไว้ว่า “ก่อนพูดเราเป็นนายคำพูด หลังพูด คำพูดเป็นนายเรา” แสดงให้เห็นว่าผู้พูดต้องรับผิดชอบต่อทุกคำพูดที่กล่าวออกมา เพราะฉะนั้นต้องผ่านการกลั่นกรองมาแล้วอย่างรอบคอบทั้งตัวเนื้อหาสาระและการใช้ถ้อยคำ ความสุขุมรอบคอบใคร่ครวญนั้น ถือเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งของนักพูด ผู้พูดที่ปราศจากความรับผิดชอบ หลบหลีกเลี่ยง ไม่ยอมรับในผลของคำพูดนั้น จะนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาและเสียความน่าเชื่อถือ (มานวิภา ตันติสุกฤต, 2541) ความรับผิดชอบแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ
  - 3.1 ความรับผิดชอบต่อพันธะหน้าที่ หมายความว่าเมื่อผู้พูดได้รับมอบหมายให้พูด ไม่ว่าจะโอกาสใดหรือ ณ ที่ใดก็ตาม ต้องกระทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่บิดพลิ้ว ต้องเตรียมการพูดให้ดี พูดด้วยความเต็มใจและตั้งใจ พยายามขจัดอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นอย่างใจเย็น รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่ดีขณะที่พูด
  - 3.2 ความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ หมายความว่า เมื่อผู้พูดได้กล่าวสิ่งใดไปแล้ว ต้องรับผิดชอบต่อคำพูดนั้น ยอมรับว่าตนได้พูดจริง ไม่ปฏิเสธหรือโยนความผิดให้ผู้อื่น อาจยอมรับผิดโดยการ “ถอนคำพูด” ซึ่งเปรียบเสมือน

การขอขมาต่อที่ประชุม ทั้งนี้ต้องทำด้วยความสุจริตใจ จะถือเป็นความรับผิดชอบ
ในส่วนของกรรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นนี้ ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ ได้แก่

- 3.2.1 รับผิดชอบต่อคำมั่นสัญญา เมื่อได้รับปากหรือให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับ
เรื่องใดไว้ ต้องไม่ลืมที่จะปฏิบัติตามสัญญานั้น ถ้าหากไม่สามารถปฏิบัติ
ตามได้ต้องชี้แจงเหตุผลให้ทราบอย่างชัดเจน ไม่ควรสร้างสถานการณ์ขึ้น
มาเป็นข้ออ้างหรือแก้ตัวจะทำให้ไม่ได้รับความไว้วางใจ
- 3.2.2 รับผิดชอบต่อการใช้ภาษา ต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับระดับการสื่อสาร
หลีกเลี่ยงถ้อยคำหึงงา โศก ก้าวร้าว หยาบคาย หมิ่นประมาท แต่ถ้าหาก
ผิดพลาดไปต้องพร้อมจะรับผิดชอบ
- 3.2.3 รับผิดชอบด้านวัฒนธรรม ต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมนั้นให้สอดคล้องกับ
วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมนั้น ๆ มีสัมมาคารวะ สำรวม รู้จักกาละ
เทศะ

นอกจากแนวคิดทางศาสนาและคุณภาพของนักการเมืองแล้ว สิ่งนี้นักการเมืองต้อง
คำนึงถึงคือ การโต้แย้งแสดงเหตุผล ซึ่งหลักการโต้แย้งแสดงเหตุผลที่อาศัยเทคนิคทางวาทศิลป์ทำ
ให้สิ่งที่ไม่ใช่เหตุผล กลายมาเป็นข้อโต้แย้งที่ทรงพลังได้ นั่นคือการโต้แย้งแบบทิ้งเหตุผล (fallacy *)
หรือวิตรรกะ (Johnston, D.D, 1994) ซึ่งเป็นสิ่งร้ายแรงที่นักพูดต้องไม่กระทำ ได้แก่

1. การอ้างหลักทั่ว ๆ ไป (fallacy of generalization) การนำกรณีเฉพาะที่ไม่สามารถ
เป็นตัวแทนเหตุการณ์ทั้งหมดมาอ้างเป็นบทสรุป หรือในทางกลับกันก็นำบทสรุปเรื่อง
ทั่วไปที่ไม่สามารถอ้างได้กับกรณีเฉพาะมาสรุป
2. การอ้างสาเหตุที่ผิด (fallacy of false cause) เหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ เกิดขึ้นตามกัน
และอ้างเหตุการณ์แรกเป็นสาเหตุของสิ่งที่เกิดตามมา โดยไม่สมเหตุสมผล เช่น “ฝน
ตกหนักเมื่อคืนนี้ ทำให้รถชนสตาท์ไม่ติด สภาพอากาศที่เลวร้ายเป็นเหตุให้รถชนมี
ปัญหา”
3. การอ้างข้อพิสูจน์ (begging the question) แบ่งเป็น 2 ส่วน
  - 3.1 การอ้างสมมติฐานที่ผิดพลาด (erroneous assumption) เช่น “คุณสามารถ
สวยได้เท่าเมธินี นางแบบชื่อดัง ถ้าคุณใช้เครื่องสำอางยี่ห้อเดียวกับเธอ”

* Fallacy คือ เหตุผลข้อโต้แย้งที่ไม่เป็นไปตามกฎของตรรกศาสตร์ ข้อกล่าวอ้างฟังไม่ขึ้นหรือไม่มีความถูกต้อง
สมเหตุสมผล โดยข้อโต้แย้งที่กล่าวอ้างถึง ไม่มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนสิ่งที่เกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ผู้โน้มน้าวมัก
ใช้รูปแบบเหตุผลนี้อย่างจงใจในการลวงผู้ฟัง เรียกว่า “Sophism”

3.2 ความเห็นที่วกวน (circular agreement) เช่น ข้อความการกล่าวอ้างในศาลที่วกวนเพื่อย้อนกลับคำฟ้องร้องของโจทก์ “ลูกความของผมก็เป็นเด็กเช่นกัน และหากว่าการฆาตกรรมเด็กจะทำให้ความผิดนั้นรุนแรงมากขึ้น ในกรณีนี้ที่เด็กเป็นฆาตกรก็ควรจะลดความรุนแรงของความผิดลงเหมือนกัน”

4. การละเลยประเด็นสำคัญ (ignoring the issue) นิยมทำใน 2 รูปแบบ คือ ละเลยประเด็นสำคัญโดยการร้องขอความเห็นใจ และการละเลยประเด็นสำคัญด้วยการโจมตีผู้อื่นแทน

และวितรรณะที่รวบรวมไว้โดยอรรถกร บิลันธนโฆวาท (2539) ได้แก่

1. การอ้างสิ่งที่มีคุณวิเศษ
2. การเอาอำนาจเข้าขม
3. การแย้งที่ตัวบุคคล
4. การโต้แย้งที่มา
5. การอ้างความไม่รู้
6. การอ้างคนส่วนมาก
7. การถือความเป็นพวกเดียวกัน
8. การอ้างผลที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา
9. การขอความเห็นใจ
10. การอ้างผู้อื่นเป็นตัวอย่างเมื่อทำผิด
11. การอ้างประเพณีหรืออดีต
12. การปิดทางแย้ง
13. การโกหกด้วยการสร้างเรื่องให้รุนแรงเกินจริง
14. การพูดเข้าข้างตัวเอง
15. การเยาะเย้ยถากถาง
16. การปฏิเสธที่จะโต้แย้งต่อไป

คุณธรรม จริยธรรมทางการพูดเป็นเรื่องที่นักการเมืองควรตระหนักและลักษณะการโต้แย้งที่ไร้เหตุผลเป็นสิ่งที่ไม่ควรให้ปรากฏ ผู้วิจัยจะใช้แนวทางคุณธรรมทางการพูดวิเคราะห์หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองว่าปรากฏเนื้อหาการเรียนการสอนเหล่านี้หรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรมการพูดในเชิงการเมือง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการศึกษาแยกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการฝึกอบรม

สุธารัตน์ สุมณะกุล (2532) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การติดตามผลผู้ผ่านการอบรมโครงการฝึกอบรมยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะเพื่อเป็นข้าราชการที่มีประสิทธิภาพ ของสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” โดยการฝึกอบรมนี้มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพของข้าราชการระดับ 3-5 ตั้งแต่รุ่น 1-7 ลักษณะของประชากรที่ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 35-44 ปี อายุงานราชการตั้งแต่ 10-19 ปี จากผลการวิจัยพบว่า

- ผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่เห็นว่าวิชาที่อบรมมีประโยชน์และสามารถพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานด้านทักษะการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ การปรับตัว การจัดระบบและการวางแผน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ แต่การพูดในที่ชุมชนและการแสดงบทบาทในที่ประชุมพัฒนาขึ้นเพียงเล็กน้อย
- ผู้ผ่านการอบรมมีเพื่อนมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ติดต่อกันในระยะสั้น ๆ หลังจากจบสิ้นการอบรมเท่านั้น ผู้ผ่านการอบรมมีทัศนคติว่าการมีเพื่อนร่วมรุ่นเพิ่มมากขึ้นและการจัดกิจกรรมเพื่อพบปะสังสรรค์กันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ดังนั้นกรรมการตัวแทนรุ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น
- ผู้ผ่านการอบรมเสนอความเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการอบรม อาทิ วิทยากรควรมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ควรมีเอกสารประกอบการอบรมทุกวิชา วิธีการอบรมควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เวลาที่อบรมควรจัดในวันเวลาราชการติดต่อกันไปและไม่ควรมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมมากเกินไป

อำนาจ อุบลรัตน์ (2537) ศึกษาเรื่อง “ความคิดทางการเมืองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในวิทยาลัยการปกครอง” โดยศึกษาจากหลักสูตรนายอำเภอรุ่น 33 และหลักสูตรนักปกครองระดับสูงรุ่นที่ 28 กลุ่มตัวอย่างมองว่าสถาบันทางการเมืองไทยยังไม่เข้มแข็ง ขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นักการเมืองขาดคุณภาพ จึงเป็นปัจจัยให้ข้าราชการเข้ามามีบทบาททางการเมือง และยังคงมองว่า

ข้าราชการฝ่ายปกครองควรมีบทบาทในการพัฒนา สร้างจิตสำนึก ปลูกฝังอุดมการณ์และวิถีชีวิต ประชาธิปไตยให้เกิดกับประชาชน ส่วนรัฐจะต้องเข้าไปดูแลคุ้มครองผู้ที่ยากจนและด้อยโอกาส ไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบเพื่อให้คนจนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ในสังคม ส่วนการกระจายอำนาจทางการเมืองไปสู่ท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนแต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการปกครอง รวมทั้งยังขาดจิตสำนึกและอุดมการณ์ประชาธิปไตย จึงควรกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสมตามสภาพความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น

ฉลองโชค ประดิษฐ์สาร (2539) ทำการวิจัยเรื่อง “นโยบาย,หลักสูตรการศึกษาและการ กลุ่มมเกลทาทางการเมือง:ศึกษาระดับมัธยมศึกษา พ.ศ.2520-2537” พบว่าแนวทางการอบรม กลุ่มมเกลทาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐให้ความสำคัญกับเนื้อหาทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจตามลำดับและให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจโครงสร้างสถาบันทางการเมืองตลอดจนตัวบทกฎหมายต่างๆ มุ่งเน้นการอบรมที่รูปแบบของการเมืองมากกว่าตัวเนื้อหา ซึ่ง อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบทางการเมืองมีความเป็นรูปธรรมสามารถถ่ายทอดให้เห็นได้ชัดเจน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

งานวิจัยเรื่อง “นักธุรกิจในการเมืองไทย กรณีศึกษามูลเหตุจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง” โดย นคร เสรีรักษ์ (2528) ได้ศึกษามูลเหตุจูงใจและทัศนคติทางการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกลุ่มนักธุรกิจทั่วไปที่ไม่มีตำแหน่งทางการเมือง พบว่านักธุรกิจทั้งสองกลุ่มไม่ยอมรับว่ามีมูลเหตุจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายรัฐ เพื่อที่จะได้มารักษาผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่ง นคร เสรีรักษ์ ได้วิเคราะห์ว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจขนาดกลาง ความจำเป็นที่จะต้องอาศัยอำนาจทางการเมืองเพื่อปกป้องผลประโยชน์จึงไม่ชัดเจน ส่วนกลุ่มตัวอย่างนักธุรกิจที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องแสดงบทบาทในฐานะตัวแทนประชาชนจึงอาจมีอคติที่จะตอบคำถามในลักษณะรักษาเกียรติภูมิของตนเองมากกว่าจะตอบตามความคิดเห็นที่แท้จริง

ประสิทธิ์ บุญลิขิต (2531) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง:ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัด เชียงราย” พบว่าตัวแปรทางด้านสถานะเศรษฐกิจและสังคม คือ เพศ อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่อายุมากมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุปานกลางและอายุน้อย ส่วนปัจจัยทางด้านการศึกษาและรายได้ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ร.ต.อ.ณวัฒน์ อารยางกูร (2537) ได้ศึกษาเชิงเปรียบเทียบ “ทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร” พบว่า รูปแบบการศึกษาประกอบด้วยการบรรยาย สัมมนา การถกแถลง ตลอดจนการอภิปราย ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรรศนะ ความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ทำให้เกิดการยอมรับความคิดเห็น การโต้แย้งกันด้วยความมีเหตุมีผลและหาข้อยุติ ปัญหาหรือประเด็นความคิดโดยสันติ นอกจากนี้การศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยังช่วยเปลี่ยนทัศนคติเชิงอำนาจนิยมมาเป็นเสรีนิยมและช่วยส่งเสริมระดับทัศนคติระบอบประชาธิปไตยให้สูงขึ้น

ผลการวิจัยยังพบว่า นักศึกษาหลักสูตรป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชนรุ่นที่ 6 (ปรอ.) มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่านักศึกษาหลักสูตรป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 36 (วปอ.) เนื่องจากนักศึกษาหลักสูตร ปรอ.ส่วนใหญ่ประกอบด้วยพนักงานรัฐวิสาหกิจ นักธุรกิจ ซึ่งคนกลุ่มนี้มีโอกาสได้รับการกลมเกลียวทางการเมืองในเชิงเสรีนิยมมากกว่า นอกจากนี้การประกอบอาชีพภาคเอกชนต้องมีความสัมพันธ์กับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจทำให้นักธุรกิจจำเป็นต้องปรับทัศนคติให้เป็นไปในเชิงเสรีนิยม ในขณะที่นักศึกษาหลักสูตร วปอ. ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการเป็นนายทหารระดับสูง ประสบการณ์การเรียนรู้ในสายทหารทำให้มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับที่ค่อนข้างต่ำกว่าแต่มีแนวโน้มของแนวคิดอนุรักษนิยมค่อนข้างมาก

งานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัย: ศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” โดย วิจิตกานต์ ธนาไอพาร์ (2537) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-4 พบว่า การสื่อสารกับสื่อบุคคลที่เป็นครูอาจารย์มีผลต่อการพัฒนาความรู้ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในขณะที่การสื่อสารกับบุคคลในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนไม่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ทางการเมืองมากนัก อย่างไรก็ตามกลับพบว่านิสิตนักศึกษามีการสื่อสารทางการเมืองกับกลุ่มเพื่อนและบุคคลในครอบครัวมากกว่าที่จะสื่อสารกับครูอาจารย์ นอกจากนี้พบว่านิสิตนักศึกษามีความตื่นตัวในการแสวงหาข่าวสารข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ แต่ความสนใจข้อมูลข่าวสารทางการเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมีค่อนข้างสูงแต่ในรายละเอียดมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงสร้าง ระบบ แบบแผน และกระบวนการทางการเมืองยังไม่ดีนัก

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ ลักษณะพื้นที่ที่นิสิตนักศึกษาได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มหาวิทยาลัยที่ศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศึกษาและการมีตำแหน่งในองค์กรกิจกรรมระหว่างศึกษา และแนวโน้มของแบบครอบครัว ส่วนปัจจัยเรื่อง เพศ สถานภาพการเป็นบุตร แหล่งที่พักอาศัย อาชีพบิดา มารดา ระดับรายได้ของครอบครัว และเงินค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่ได้รับ มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของนิสิตนักศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยของ ร.ต.อ.นพดล สุคนธวิท (2539) เรื่อง“พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่น: ผลประโยชน์และฐานอำนาจ” ศึกษาพบว่าพรรคการเมืองไทยและการเมืองท้องถิ่นได้มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและแนบแน่น โดยผ่านตัวนักการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคการเมืองเป็นหลัก การเมืองท้องถิ่นถือเป็นแหล่งทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญสำหรับพรรคการเมืองที่ต้องการแสวงหาและครอบครองเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองอันนำมาซึ่งอิทธิพลและผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่นมีลักษณะการครอบงำท้องถิ่นโดยพรรคการเมือง โดยอาศัยระบบราชการ กลไกการปกครองท้องถิ่น และการจัดตั้งตัวแทนของพรรคเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์กับประชาชนภายในท้องถิ่น ควบคู่ไปกับความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองของประชาชนภายใต้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า จึงทำให้พรรคการเมืองสามารถใช้อำนาจทางการเมืองท้องถิ่นเป็นฐานอำนาจที่สำคัญยิ่งในการก้าวเข้าสู่อำนาจทางการเมืองและแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจทางการเมืองได้อย่างไม่จำกัด การจัดสรรผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับท้องถิ่นนั้นเป็นการทำเพื่อรักษาและสร้างฐานอำนาจของพรรคการเมืองอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวบรวมสถาบัน/หน่วยงาน/พรรคการเมืองที่เปิดหลักสูตรฝึกอบรมการพูดและการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตย มาไว้เพื่อใช้ศึกษาควบคู่ไปงานวิจัย ดังต่อไปนี้

จากเอกสารคู่มือนักศึกษาหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง โดยสถาบันพระปกเกล้า ได้ข้อมูลว่า สถาบันพระปกเกล้าก่อตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ.2541 เป็นสถาบันทางวิชาการของภาครัฐในกำกับดูแลของรัฐสภา เปิดฝึกอบรมให้กับนักบริหารระดับสูงและนักปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักสูตร

ประกาศนียบัตร เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาความเป็นประชาธิปไตย โดยมีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง และวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดูแล หลักสูตรที่เปิดอบรม อาทิ หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง เป็นการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ ให้ผู้นำทางความคิดในสังคมไทย ได้มาร่วมกันกับนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ แสวงหาแนวทางการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ระยะเวลาในการฝึกอบรมต่อหลักสูตรใช้เวลา 8 เดือน รูปแบบการเรียนการสอน แบ่งเป็นการบรรยาย การศึกษาดูงานและเอกสารงานวิชาการส่วนวิชาการส่วนบุคคล นับถึงปัจจุบันหลักสูตรเปิดการอบรม รุ่นที่ 5 มีจำนวนผู้รับการฝึกอบรม 98 คน

จากเอกสารโครงการฝึกอบรมการพูดพรคประชาธิปไตย โดยคณะทำงานฝ่ายกิจกรรม สาขาและขยายสมาชิกพรรค คณะกรรมการอำนวยการกิจการกรุงเทพมหานคร แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการฝึกอบรม “ศิลปการพูดทางการเมือง” หลักสูตรระยะสั้นใช้เวลาเรียน 9 วัน เวลาเรียน 18:00 น. – 22:30 น. โดยประมาณ เนื้อหาการอบรม ได้แก่ ศิลปะการพูดต่อชุมชน การเตรียมสุนทรพจน์ การพูดจูงใจ การพูดในโอกาสต่าง ๆ และการพิธีกร ปัจจุบันเปิดสอนเป็น รุ่นที่ 9 นอกจากนั้น ยังมีโครงการฝึกอบรมศิลปการพูดสำหรับเยาวชน เป็นหลักสูตรระยะสั้นอบรมเยาวชน อายุ 16-20 ปี ในช่วงปิดเทอม เป็นเวลา 4 วัน เนื้อหาการอบรม ได้แก่ ศิลปะการพูดในที่ชุมชน การเตรียมตัวเป็นนักพูดที่ดี โครงสร้างสุนทรพจน์ การโต้วาที และศึกษาดูงานที่รัฐสภา ฟังการบรรยายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ ปัจจุบันเปิดอบรมเป็นรุ่นที่ 3

บริษัท ภาษร ยูนิเวอร์แซล จำกัด จัดฝึกอบรมหลักสูตรการพูด แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (กรรณิกา ธรรมเกษร, สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2545)

- ค่ายภาษร จัดเข้าค่ายฝึกการพูดเป็นเวลา 3 วัน ปีละ 1 รุ่น กลุ่มผู้เรียนเป็นนักธุรกิจส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป สอนทักษะการพูดในที่สาธารณะเพื่อใช้ในทางธุรกิจและงานสังคมในโอกาสต่าง ๆ หลักสูตรนี้เปิดระหว่างปี พ.ศ. 2530-2540
- สโมสรนักพูด เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนามาจากค่ายภาษร โดยยึดระยะฝึกอบรมให้ยาวขึ้น เป็น 3 เดือน สอนการพูดให้ประชาชนทั่วไป เป้าหมายของหลักสูตรจะเน้นโครงสร้างการพูดและการนำการพูดไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ เปิดฝึกอบรมมาตั้งแต่ปี 2542 – ปัจจุบัน เป็นรุ่นที่ 12
- ค่ายเยาวชนคนพูดเป็น เป็นการเข้าค่ายฝึกอบรมให้กับเด็กและเยาวชนเป็นเวลา 5 วัน สอนให้เด็กได้เรียนรู้การพูดและหลักเบื้องต้นของการพูดในที่สาธารณะ การโต้วาที

กรณีศึกษา ธรรมเกษตร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคไทยรักไทยให้ข้อมูลว่าพรรคไทยรักไทยก็มีการเปิดอบรมหลักสูตรพัฒนาการเมือง (พกม.) ให้กับประชาชนทั่วไป โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นการฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นทางการเมือง การเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และกิจกรรมสันตนาการ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคไทยรักไทยจะหมุนเวียนเป็นผู้รับผิดชอบหลักสูตร ระยะเวลาอบรม 1 วัน

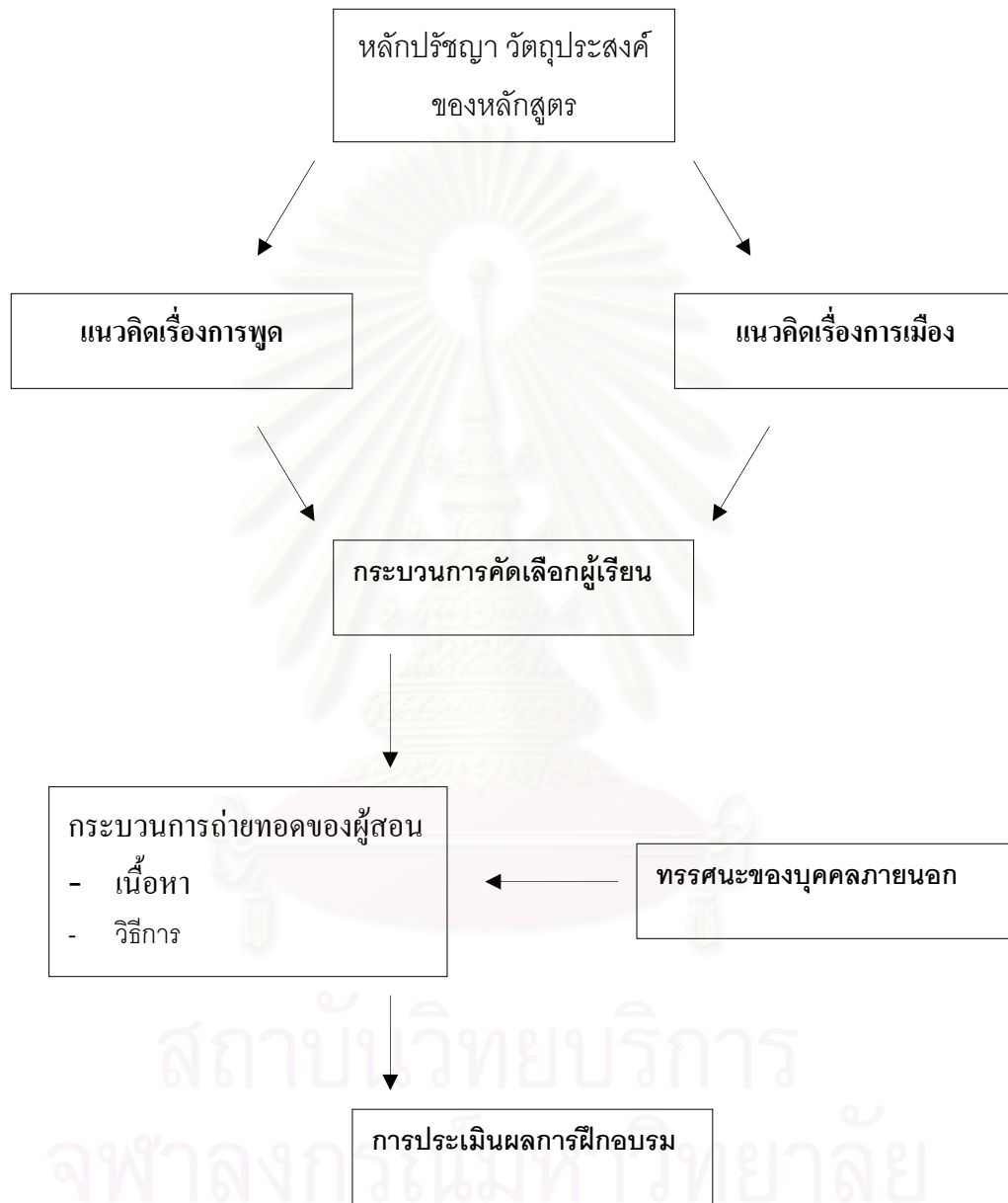
จากเอกสารประกอบหลักสูตร “ฝึกอบรมการพูดทางการเมือง” ของพรรคไทยรักไทย ได้ข้อมูลว่าพรรคและสถาบันพัฒนาบุคลิกภาพของอาจารย์ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ได้เปิดอบรมการพูดทางการเมือง ระยะเวลา 2 วัน ให้ความรู้เรื่องศิลปการพูดทางการเมือง การหาเสียง เทคนิคการปราศรัยหาเสียง การพูดจูงใจ จิตวิทยามวลชน

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยและวรรณกรรมที่ยกมาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการฝึกอบรม หลักสูตรการฝึกอบรม และการสื่อสาร/การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยจะใช้งานวิจัยและวรรณกรรมเหล่านี้เป็นแนวทางในการศึกษาหลักสูตรการฝึกอบรมการพูดและการเมืองรวมทั้งวิเคราะห์ลักษณะของหลักสูตรในฐานะเป็นช่องทางให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการอ้างกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยขอสรุปกรอบแนวทางในการศึกษาไว้ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวทางในการศึกษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองโรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง ระหว่างวันที่ 7 สิงหาคม 2544 – 4 ธันวาคม 2544 เพื่อศึกษาแนวคิด/วัตถุประสงค์การก่อตั้ง กระบวนการคัดเลือกผู้เรียน เนื้อหา/รูปแบบการถ่ายทอด ประเมินผลหลักสูตร โดยนักเรียนการเมือง รุ่น 1-3 รวมทั้งทรรศนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อหลักสูตร

รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสมัครเข้าร่วมเป็นนักเรียนในหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง ผ่านกระบวนการคัดเลือกและเข้าศึกษาตลอดจนร่วมกิจกรรมเหมือนกลุ่มตัวอย่างทุกประการ โดยไม่ได้แจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบล่วงหน้า ใช้เวลาในการเข้ากลุ่มสังเกตตลอดหลักสูตร ระหว่าง 7 สิงหาคม 2544 – 4 ธันวาคม 2544 รวมระยะเวลาประมาณ 4 เดือน
2. การวิจัยเอกสาร ศึกษาข้อมูลจากการจัดบันทึกเนื้อหาการเรียนการสอนด้วยตัวผู้วิจัยเอง จำนวน 33 ครั้งการเรียน แบ่งเป็น ช่วงที่ 1 กลยุทธ์การพูด 15 ครั้ง ช่วงที่ 2 ภารกิจทางการเมือง 18 ครั้ง และเพื่อความครบถ้วนของเนื้อหา ผู้วิจัยได้ใช้สมุดจัดบันทึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่เข้าเรียนและจัดครบทุกครั้งอีก 2 คน วิเคราะห์ร่วมด้วย
3. การสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็นหลายส่วน เพื่อจุดประสงค์ของการค้นหาข้อมูลวิจัยที่ต่างกัน

กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ประธานชมรมและผู้ก่อตั้งหลักสูตร, อาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุล นักพูดซึ่งเป็นผู้อำนวยการหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง, ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ คณบดีคณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นผู้อำนวยการหลักสูตรภารกิจทางการเมือง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้บันทึกเทปคำกล่าวต้อนรับของประธานชมรม ในวันปฐมนิเทศหลักสูตร

7 สิงหาคม 2544 และบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับโรงเรียนการเมืองจากรายการ“เช้าวันนี้” ออกอากาศทางช่อง 5 วันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2544 เพื่อใช้ศึกษาที่มาและภาพรวมของการสร้างหลักสูตร รวมถึงหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าเรียน

กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์นักเรียนการเมืองรุ่น 1 ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมัยแรก จำนวน 4 คน ได้แก่

1. นายธนิตพล ไชยนันทน์ (พรรคประชาธิปัตย์)
2. นายชัยวุฒิ ธนาคนานุสรณ์ (พรรคประชาธิปัตย์)
3. นางสาวจณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์ (พรรคชาติไทย)
4. นายอิทธิพล คุณปลื้ม (พรรคชาติไทย)

สัมภาษณ์นักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 ซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่น/การเมืองภาคประชาชนและประชาชนทั่วไปหลากหลายอาชีพ จำนวน 12 คน ได้แก่

1. นายสารสิน บุพพานนท์ อายุ 22 ปี
2. นางสาวกรรณิการ์ พัฒนพีระเดช อายุ 28 ปี
3. นายบุญยธีร์ พานิชประไพ อายุ 32 ปี
4. นายศรีสุวรรณ จรรยา อายุ 34 ปี
5. นายณัฐพงศ์ วงศ์ทองเหลือ อายุ 39 ปี
6. นายมงคล ลีลาเลอเกียรติ อายุ 40 ปี
7. นางสุนีย์ ทรงสอาด อายุ 42 ปี
8. นางกฤษนันท์ พฤกษ์พงษ์ อายุ 43 ปี
9. นายชัยอนันต์ แก่นดี อายุ 47 ปี
10. นางราตรี สุทธิสารากร อายุ 51 ปี
11. พลเอกกิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ อายุ 56 ปี
12. พลตรีสมภพ สุวรรณชะฎา อายุ 69 ปี

เพื่อประเมินความเห็นต่อหลักสูตรในฐานะผู้รับสารและนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

กลุ่มที่ 3 สัมภาษณ์นักการเมือง นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพูด เพื่อศึกษาทรรศนะและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ต่อหลักสูตรในฐานะที่เป็นบุคคลภายนอกมองหลักสูตรอย่างไร โดยมีรายนามผู้ให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. ฯพณฯ พิเชฐ พัฒนโชติ รองประธานวุฒิสภาคนที่ 1
2. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ กรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์

3. ดร.สะอาด ปิยวรรณ	อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
4. นายนพดล พลเสน	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทย
5. ดร.ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์	นักวิชาการ
6. รศ.ประหยัด หงษ์ทองคำ	นักวิชาการ
7. รศ.ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ	นักวิชาการ
8. รศ.สุนีย์ สินธุเดชะ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพูด
9. นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพูด
10. นางกรรณิกา ธรรมเกษร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพูด

5. แบบสอบถาม ร่างแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจแก้จากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้เก็บข้อมูลประชากรศาสตร์ของนักเรียนการเมือง รุ่น 2 - 3 และวัดความพึงพอใจในเชิงสถิติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยภาพรวมแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล (ดูที่ภาคผนวก) แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ

หมวด ก. คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะทางประชากรศาสตร์

หมวด ข. คำถามเกี่ยวกับระดับความสนใจในกิจกรรมทางการเมือง เพื่อศึกษาระดับความสนใจและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการเมืองมากน้อยแค่ไหน

หมวด ค. คำถามเกี่ยวกับระดับความสนใจในกิจกรรมทางการเมือง เพื่อศึกษาประสบการณ์พื้นฐานทางการเมืองของผู้เรียนก่อนเข้ารับการฝึกอบรมว่ามีบทบาทในการแสดงออกทางการเมืองมากน้อยแค่ไหน ทั้งประสบการณ์การพูดทั่วไปและประสบการณ์การพูดในเชิงการเมือง

หมวด ง. คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่องหลักสูตรกลยุทธ์ทางการเมืองเพื่อศึกษาความพึงพอใจในเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอรวมทั้งโอกาสในการนำไปใช้ประโยชน์

หมวด จ. คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่องหลักสูตรภารกิจทางการเมืองเพื่อศึกษาความพึงพอใจในเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอรวมทั้งโอกาสในการนำไปใช้ประโยชน์

หมวด ฉ. คำถามเกี่ยวกับอนาคตทางการเมืองเพื่อศึกษาโอกาสในการนำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรไปใช้ในกิจกรรมทางการเมือง

การประเมินผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เนื้อหาการเรียนการสอนจะนำมาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอและวิเคราะห์สาระของเนื้อหาว่าสนับสนุนการแสดงออกทางการพูดเชิงการเมืองอย่างไร โดยแบ่งเป็น ส่วนการส่งเสริมความรู้ทางการพูด ส่วนการส่งเสริมความรู้ทางการเมือง และส่วนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการพูดและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดจะถอดออกมาเป็นบทสนทนา (transcription) เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับแนวคิด/วัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง กระบวนการคัดเลือก การประเมินผลหลักสูตรของผู้เรียนและทรงศนะของบุคคลภายนอกต่อหลักสูตร
3. แบบสอบถามจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows เพื่อแจกแจงค่าเฉลี่ยทางสถิติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” มุ่งศึกษาทั้งกระบวนการของหลักสูตรตั้งแต่วัตถุประสงค์และแนวคิดการก่อตั้ง กระบวนการคัดเลือกผู้เรียน วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาตลอดจนประเมินผลหลักสูตรรวมทั้งสำรวจทัศนคติของบุคคลภายนอก ดำเนินการเก็บข้อมูลภายใต้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก การวิจัยเอกสาร และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ด้วยการออกแบบสอบถาม ผลการวิจัยเรียงตามลำดับปัญหานำวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
2. หลักเกณฑ์/กระบวนการคัดเลือกผู้เรียนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
3. เนื้อหา/รูปแบบการถ่ายทอดและแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
4. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองอย่างไร
5. บุคคลภายนอกมีทัศนคติต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองอย่างไร

คำถามนำวิจัยข้อที่ 1 แนวคิดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นอย่างไร

หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง^P เป็นโครงการที่จัดขึ้นในนามชมรมร่วมสร้างสรรค์ (Progressive Creation) ที่มีพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานชมรมหลักการและเหตุผลของชมรมร่วมสร้างสรรค์^P เพื่อเป็นศูนย์กลางให้คนรุ่นใหม่ได้นำความรู้ ความสามารถที่มีมาร่วมกันสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อบ้านเมือง ดังที่ปรากฏในเอกสารประกอบการปฐมนิเทศหลักสูตรฯ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2544 ว่า

---

^P เพื่อความกระชับของงานวิจัย ต่อไปจะใช้คำว่า “หลักสูตร ฯ” แทนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง

^P “ชมรม ฯ” แทน ชมรมร่วมสร้างสรรค์

“ความเจริญในชาติจะบังเกิดขึ้นได้เพราะแต่ละฝ่ายมีการร่วมกันสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะใช้สติปัญญา ความรู้ ชื่อเสียง ทรัพยากร เพื่อนและสปีริต เพื่อช่วยกันจัดการให้ บรรดาคนรุ่นใหม่ทั้งหลายในสังคมได้มีไมตรีจิต หันหน้ามาจับมือรวมตัวเพื่อริเริ่ม ส่งเสริม พัฒนา ประสานกำลังสร้างสรรค์เพื่อบ้านเมืองตามความเหมาะสมและ รวมกำลังความสามารถเท่าที่จะดำเนินการได้ ชมรมร่วมสร้างสรรค์ไม่ได้มี เป้าหมายแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองหรือกำไรในเชิงธุรกิจแต่อย่างใด”

วัตถุประสงค์หลักของชมรม คือ

1. ริเริ่ม กิจกรรมแปลกใหม่ที่จรรโลงสังคม
2. ส่งเสริม กิจกรรมที่ดีให้ก้าวหน้าสูงกว่าเดิม
3. พัฒนา คุณภาพคนให้มีแนวคิด วิธีทำที่ดี
4. ประสาน กลุ่มคนให้รู้จักสามัคคีทำเพื่อสังคม

หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นกิจกรรมแรกที่เกิดขึ้นโดยชมรมฯ และถือเป็น กิจกรรมที่อยู่ในความตั้งใจของพลตรีสนั่นมานานแล้ว สืบเนื่องจากเมื่อครั้งที่พลตรีสนั่นเปลี่ยนผัน ชีวิตจากการรับราชการทหารมาทำงานการเมือง ถึงแม้จะรับราชการมาจนกระทั่งอยู่ในระดับ ผู้บังคับบัญชา แต่ประสบการณ์ทางการทหารกับทางการเมืองไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ได้มากนัก จึงต้องปรับตัวและเรียนรู้ใหม่อย่างมาก

“ตอนที่ เป็นผู้แทนราษฎรใหม่ ๆ ไม่เคยมีความรู้เรื่องการพูด การปราศรัยหาเสียง การวางตัวในการทำงานในสภามาก่อน ผมเป็นทหารก็รู้แต่เรื่องทหารเท่านั้น แต่ การเมืองมีศาสตร์อีกหลายอย่างที่ตองนำมาใช้ อย่างการปราศรัยหาเสียงในที่ สาธารณะก็ทำให้เราประหม่า พูดจาไม่ชัดเจน ไม่เป็นประเด็น ตอนผมเป็นผู้แทน กว่าที่จะพูดได้ กว่าที่จะเข้าที่เข้าทาง ใช้เวลาดังเกือบ 3 ปี” (สัมภาษณ์พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์, 13 มีนาคม 2545)

จากประสบการณ์ตรงที่ได้เรียนรู้ว่าการทำงานการเมืองโดยไม่มีเตรียมพื้นฐานมาก่อน ไม่ใช่ของง่าย ทำให้พลตรีสนั่นมีความเป็นห่วงนักรการเมืองอยู่ในใจ และถึงแม้จะเคยมีสถาบันหรือ พรรคการเมืองริเริ่มเปิดหลักสูตรการฝึกอบรมการทางพูดหรือทางการเมืองหลายแห่ง ก็ไม่ได้รับความ นิยมเท่าที่ควร อาจจะช่วยเหตุผลที่ว่า การจัดการฝึกอบรมโดยพรรคการเมืองจะทำให้บุคคลที่ สนใจจะเข้ามาเรียนรู้สึกอึดอัดใจ เพราะกลัวเกิดปัญหาถูกมองว่าวางตัวไม่เป็นกลาง ส่วนการจัด

การฝึกอบรมโดยสถาบันของรัฐก็ไม่เปิดกว้างพอสำหรับบุคคลทั่วไป เมื่อเกิดอุบัติเหตุทางการเมืองทำให้ความคิดที่อยู่ในใจมานานได้ก่อรูปขึ้น ดังที่พลตรีสนั่นได้กล่าวกับนักเรียนการเมืองและสื่อมวลชนในวันปฐมนิเทศหลักสูตรฯ ว่า

“ผมขอกราบเรียนกับท่านทั้งหลายว่า ผมเองได้ทำงานใหญ่มาแล้วหลายครั้ง ทำงานผู้บริหารประเทศมาหลายกระทรวง ความฝันของผมในเรื่องใหญ่ ๆ ก็สำเร็จไปหมดแล้ว แล้วก็ฝันไปอีกว่าเรื่องเล็ก ๆ ที่อยากจะทำ คือ ให้ความรู้ในเรื่องที่ตนเองถนัด คือ ให้ความรู้ทางการเมืองกับสังคมกับประชาชนทั่วไป แล้วก็บังเอิญมันมีเวลาว่างเพราะศาลรัฐธรรมนูญเขาให้ผมพักสัก 5 ปี ความฝันก็ถูกรื้อฟื้นขึ้นมา ก็เลยปรึกษากับครูบาอาจารย์ที่สนิทชิดชอบกัน ในที่สุดก็ได้ข้อยุติเห็นสมควรที่จะเปิดหลักสูตรนี้

ในระยะแรกของหลักสูตรฯ เปิดฝึกอบรมทักษะการพูดและแนวทางปฏิบัติงานทางการเมืองให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่รวมทั้งวุฒิสมาชิก เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางการเมือง ชุมชนและสอนความรู้ การปฏิบัติตัวทางการเมือง เพื่อเพิ่มทักษะในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามความตั้งใจที่มีมานานของประธานชมรมฯ โดยกลุ่มนักเรียนการเมืองในเบื้องต้น ได้แก่ กลุ่มนักการเมืองรุ่นใหม่ของพรรคประชาธิปัตย์ (Young Blood of Democrat Party) ในรุ่นแรกนี้มี ศิริวัฒน์ ขจรประศาสน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพิจิตร บุตรชายพลตรีสนั่นเรียนอยู่ด้วย นอกจากนั้นยังเปิดกว้างให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่จากทุกพรรคการเมืองทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล^P รวมทั้งวุฒิสมาชิกได้เข้ามาร่วมเรียนด้วย อาทิ คุณหญิงดร.กัลยา โสภณพนิช , จณิตสตา ลิวเฉลิมวงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย , วราวุธ ศิลปอาชา (ลูกชายคุณบรรหาร ศิลปอาชา) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทย ฯลฯ รวมทั้งสิ้น 48 คน

เมื่อการฝึกอบรมได้รับความสนใจจากหลายฝ่าย ความตั้งใจและกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตรจึงกระจายออกไปในวงกว้าง รุ่นต่อมาเปิดโอกาสให้นักการเมืองท้องถิ่นและบุคคลจากหลายสาขาอาชีพเข้ารับการฝึกอบรม ภายใต้แนวคิดของประธานชมรมฯ ที่ว่ากลยุทธ์และกระบวนการทางการเมืองเป็นวิชาที่ประชาชนควรจะได้รู้ เพราะประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของการเมือง การเมืองจะเดินไปข้างหน้าได้ ก็ขึ้นอยู่กับพลเมืองของชาติให้การสนับสนุน นักการเมืองและประชา

^P ในขณะนั้น (มีนาคม – มิถุนายน 2544) พรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายค้านในรัฐบาลพรรคไทยรักไทย โดยมี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี

ชนควรจะเข้าใจความสำคัญและความจำเป็นของการเมืองร่วมกัน รู้ว่านักการเมืองต้องทำอะไรให้ประเทศชาติและประชาชน และควมคุมว่าการเมืองจะทำให้บ้านเมืองเจริญได้อย่างไร

หลักสูตรฯแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 2 ส่วน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งในเชิงทฤษฎีและมีทักษะในการปฏิบัติ

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การพูดทางการเมือง มีอาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุลเป็นผู้อำนวยการหลักสูตร อาจารย์ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าโดยส่วนตัวมีความใฝ่ฝันอยากจะสอน ส.ส. มานานแล้ว เพราะเห็นว่ นักการเมืองบางคนมีประสบการณ์ มีแนวคิดดี เก่งในเชิงปฏิบัติ ถ้าได้เสริมแรงเรื่องการพูดเข้าไป จะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

“เมื่อครั้งแรกที่ได้เข้ามารับผิดชอบหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง เนื่องจากท่านพลตรีสนั่น มีความคิดเป็นท่วงนักการเมืองรุ่นใหม่ ว่าหลายคนเป็นผู้มีความคิดดี แต่บางครั้งพูดน้อยเพราะประสบการณ์ยังไม่เข้าที่เข้าทาง จึงได้รวบรวม ส.ส. บ้ายแดง ทั้งผู้ชายและผู้หญิงเพื่อน ส.ส. จากทุก ๆ พรรค มาเริ่มเรียนเป็นรุ่นที่ 1 หลังจากทดลองสอนแล้วรู้สึกว่ามีประโยชน์ ลงทุนแล้วคุ้มค่า พัฒนาการได้จริง มีคนชื่นชมว่าเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ที่เข้าท่า เป็นการพัฒนาคน ได้เพื่อน เกิดความภูมิใจ มีคุณค่าต่อสังคม จึงเกิดแนวคิดต่อว่าน่าจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์มากกว่า 1 รุ่น ทำให้โอกาสมันกระจายไปยังกลุ่มนักกิจกรรมการเมือง” (สัมภาษณ์อาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุล, 14 ธันวาคม 2544)

แนวคิดการเรียนการสอนกลยุทธ์การพูดทางการเมืองนี้ คือ การพัฒนาให้นักการเมืองมีแนวคิดที่เหมาะสม ชัดเจน มีจุดยืน ไม่คลุมเครือและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้

ส่วนที่ 2 ภารกิจทางการเมือง ผู้อำนวยการหลักสูตรได้แก่ ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในเชิงหลักการของการก่อตั้งหลักสูตรว่า เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการเมือง การเมืองระบบใหม่จะได้มีโอกาสเปิดรับคนรุ่นใหม่ เพราะฉะนั้น คนรุ่นใหม่เหล่านี้จึงน่าจะมีความรู้พื้นฐานทางด้านการเมือง วัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นหลักสูตรเตรียมความพร้อมทางการเมืองให้กับบุคลากร ไม่จำกัดเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่ลงลึกไปถึงนักการเมือง

ท้องถิ่น อาทิ สมาชิกรัฐสภาจังหวัด, สมาชิกรัฐสภาเทศบาล เตรียมความพร้อมให้ผู้ที่จะเลื่อนสถานะจากนักการเมืองท้องถิ่นมาเป็นนักการเมืองระดับชาติ รวมทั้งยังเตรียมความพร้อมให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเข้าใจการเมือง เพราะคาดหวังว่าวันข้างหน้า ประชาชนทั่วไปอาจจะเข้ามาทำงานการเมืองเพื่อช่วยลดสัดส่วนการเมืองแบบผูกขาดดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต แนวคิดของการเรียนการสอนภารกิจทางการเมืองที่ ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ให้ไว้คือ

“เมื่อการเมืองเปลี่ยน อาวุธติดตัวสำหรับเล่นการเมืองต้องเปลี่ยน เมื่อก่อนการเมืองไทยใช้เงิน หัวคะแนนและอิทธิพล แต่โรงเรียนการเมืองนี้จะให้ความรู้ข่าวสารและพหุภาคี^P เป็นอาวุธติดตัวให้คนรุ่นใหม่”

โดยสรุป วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งหลักสูตรฯ ในช่วงแรกตามที่ประธานชมรมและอาจารย์สุรวงศ์ให้สัมภาษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการฝึกทักษะการพูดในที่สาธารณะ เพื่อเสริมแรงให้นักการเมืองรุ่นใหม่ปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองได้ดีขึ้น ต่อมา พลตรีสนั่นเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน จึงกระจายโอกาสการอบรมให้นักการเมืองท้องถิ่นและบุคคลทั่วไป เพราะต้องการให้บุคคลเหล่านี้เข้าใจและปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองตามสถานะของตนสอดคล้องกับที่ ผศ.พรชัยบอกว่าหลักสูตรนี้มีวัตถุประสงค์ต้องการเตรียมความพร้อมให้นักการเมืองทุกระดับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฯ อยู่ภายใต้หลักการและเหตุผลการก่อตั้งชมรมร่วมสร้างสรรค์ที่ต้องการให้คนรุ่นใหม่ได้มาร่วมมือประสานประโยชน์เพื่อสังคมโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองหรือกำไรทางธุรกิจ เพราะหลักสูตรฯ ไม่ได้เก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าฝึกอบรมจากผู้เรียนแต่อย่างใด

ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งหลักสูตรนี้เน้นไปที่ประโยชน์ของบุคลากรการเมือง “รุ่นใหม่” จะเห็นได้ว่าการอบรมในรุ่นที่ 1 ก็มีแต่นักการเมืองสมัยแรก ส่วนการอบรมแก่บุคคลทั่วไปก็พยายามเน้นเสมอว่าต้องการเตรียมบุคลากรทางการเมืองรุ่นใหม่ อาจพิจารณาได้ว่าคนรุ่นใหม่ซึ่งจะมีอายุเท่าใดก็ตามแต่ยังมีประสบการณ์การเมืองไม่มากนัก น่าจะมีความเชื่อถือในตัวเองไม่สูงเกินไปนัก ยังพอที่จะฝึกหัดหรือเปลี่ยนแปลงบุคคลิกภาพก่อนเข้าสู่การทำงานการเมืองได้ และผู้วิจัยมองต่อไปอีกว่าการที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมยังไม่มีจุดยืนชัดเจนทางการเมือง หลักสูตรฯ น่าจะมีผลอย่างมากในการที่จะปลูกฝังความคิดหรือค่านิยมทางการเมืองให้นักเรียนการเมืองต่อไป

^P พหุภาคี ในที่นี้หมายถึง เพื่อนฝูง ที่มีความคิดหลากหลาย ต่างวัย ต่างอาชีพ ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงานการเมืองในอนาคต

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 หลักเกณฑ์ กระบวนการคัดเลือกนักเรียนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร

เนื่องจากเป็นที่ทราบดีอยู่แล้วว่าคุณสมบัติของผู้เรียน รุ่นที่ 1 คือ เครือข่ายนักการเมืองรุ่นใหม่ ในที่นี้จึงอภิปรายผลถึงคุณสมบัติและเกณฑ์ในการคัดเลือกนักเรียนการเมือง รุ่น 2-3 เท่านั้น

คุณสมบัติที่ทางประธานชมรมและคณะกรรมการคัดเลือกกำหนดไว้ ได้แก่

- เป็นผู้มีความสนใจทางการเมือง และมีแนวโน้มที่จะใฝ่หาความรู้ให้ตัวเองหรือนำไปขยายประโยชน์ต่อผู้อื่นได้
- เป็นผู้มีความตั้งใจดี ดังที่อาจารย์สุรวงศ์ให้สัมภาษณ์ว่า “จะดูตั้งแต่การพูดคุยขณะสัมภาษณ์ ไม่เลือกคนที่เข้ามาป่วน เพราะถ้ารับแบบนี้เข้ามาจะกลายเป็นนักเรียนดีอียา ทำให้เกิด Conflict ในการเรียนโดยไม่จำเป็น”
- ผู้เรียนสามารถมาจากพรรคการเมืองใดก็ได้ เพราะหลักสูตรนี้เกิดขึ้นโดยความตั้งใจส่วนตัวของพลตรีสนั่น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปไตยแต่อย่างใด ตามที่พลตรีสนั่นกล่าวในวันปฐมนิเทศหลักสูตร ฯ ว่า “ผมต้องเรียนว่าการกระทำครั้งนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น ผมต้องการที่จะให้สังคมมีความรู้ทางการเมืองเพื่อจะได้ช่วยกันดูแลรัฐบาล ผู้แทนราษฎร หรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน”
- คุณสมบัติด้านการศึกษากำหนดไว้ที่ระดับปริญญาตรี

ขั้นตอนการคัดเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยทีมคณาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นอาจารย์ทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ร่วมลงความเห็นเพื่อคัดเลือก โดยพยายามคัดเลือกบุคคลให้มีความหลากหลาย ทางด้านอายุ อาชีพ เพื่อให้ได้เรียนรู้ความคิดของคนในสังคมหลาย ๆ แบบ

ในการฝึกอบรมครั้งนี้ผู้วิจัยมีอายุน้อยที่สุดในชั้นเรียน คือ 22 ปี ในเรื่องของอายุนี้ ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการคัดเลือกเล่าให้ฟังเมื่อครั้งให้สัมภาษณ์ว่า คณะกรรมการยังไม่อยากรับคนอายุน้อยที่สำคัญยังไม่สำเร็จการศึกษาเข้ามาเรียน อยากให้ไปทำงานหาประสบการณ์อีกสักระยะ แต่พลตรีสนั่นมีความเห็นว่า ไม่ควรใช้เกณฑ์อายุเป็นตัวจำกัด เพราะอายุน้อยไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาดว่าจะสนใจการเมืองน้อย หลักสูตรนี้จึงมีความแตกต่างของอายุหลากหลายมาก (ผู้วิจัยแสดงผลข้อมูลไว้ในตารางแสดงคุณสมบัติของผู้เรียน)

“การที่เราพยายามเลือกคนหลายอาชีพ เพราะอยากให้มีความแปลกใหม่ในสังคมของนักเรียนการเมือง ถ้าเราเปิดเฉพาะนักเรียนการเมืองจะไม่มีกรรับรู้สังคมที่เป็นจริง เขาจะรู้ว่า นักศึกษา คนชั้นกลาง นักธุรกิจ มีความคิดอย่างไร เราจึงใช้เกณฑ์คัดเลือกแบบคละเคล้า มีทั้ง นักศึกษา นักวิชาการ พ่อค้า ข้าราชการ ซึ่งจะสนใจการเมืองจริงหรือเปล่าไม่รู้ แต่ในเมื่อสมัครเข้ามาแล้ว เราก็ถือว่าสนใจ จะได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและเข้าใจว่าสังคมจริง ๆ ประกอบด้วยคนหลากหลายแบบนี้”

หลังจากคัดเลือกโดยคณะกรรมการแล้ว ทางโรงเรียนจะขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานราชการที่มีข้อมูลสำหรับเช็คประวัติบุคคล โดยส่งรายชื่อนักศึกษาพร้อมทะเบียนบ้านไปให้ตรวจสอบว่าผู้เรียนไม่มีประวัติในคดีร้ายแรง 3 ประการ คือ

1. คดีค้ายาเสพติด
2. คดีทางเศรษฐกิจ เช่น การฉ้อโกง การฟอกเงิน
3. คดีอาญาแผ่นดิน

“สาเหตุที่ต้องเช็คประวัติก็เพื่อความปลอดภัยของพวกเราเอง ไม่อยากให้คุณต้องมานั่งเรียนกับใครก็ไม่รู้ ซึ่งอาจจะมีคดีติดตัวหรือมาโดยแอบแฝงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ มาหลอกเพื่อนร่วมฝักอบรมด้วยกัน” (สัมภาษณ์ ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์, 19 ธันวาคม 2544)

ผู้วิจัยมีทรรศนะว่า หลักสูตรนี้แตกต่างจากหลักสูตรทั่วไป เพราะเปิดสอนในบ้านของนักเรียนการเมืองที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ ประกอบกับผู้เข้าฝักอบรมมีทั้งนักเรียนการเมือง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นักธุรกิจ ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้คนหลากหลายเข้ามาเรียนอาจเป็นช่องทางให้มีผู้แอบแฝงเจตนาไม่ดีเข้ามาและหากมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของผู้เรียนเกิดขึ้นอาจจะส่งผลกระทบต่อถึงเจ้าของบ้านได้ การคัดเลือกผู้เข้ามาเรียนจึงต้องทำด้วยความรัดกุมดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 เนื้อหา รูปแบบการถ่ายทอดและแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร

หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองแบ่งโครงสร้างการสอนออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ กลยุทธ์การพูดทางการเมืองและภารกิจทางการเมือง ผู้วิจัยแสดงรูปแบบและเนื้อหาของหลักสูตรออกเป็น 2 ส่วนตามโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

ส่วนที่ 1. กลยุทธ์การพูดทางการเมือง

กลยุทธ์การพูดทางการเมืองมีการเรียนการสอน 15 ครั้ง (period) แบ่งนักเรียน ออกเป็น 2 รุ่น นักเรียนการเมือง รุ่น 2 จำนวน 62 คน เรียนวันจันทร์- อังคาร นักเรียนการเมือง รุ่น 3 จำนวน 59 คน เรียนวันพฤหัสบดี - ศุกร์ (ผู้วิจัยเข้าฝึกอบรมในรุ่นที่ 3) อาจารย์ผู้สอนชุดเดียวกันและเนื้อหาการเรียนการสอนเหมือนกันทุกประการ สาเหตุที่ต้องแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 รุ่น เพราะหลักสูตรกลยุทธ์การพูดมีเนื้อหาส่วนการบรรยายและการฝึกพูดหน้าชั้นเรียน ซึ่งต้องฝึกฝนทุกครั้งหลังจากฟังบรรยายเสร็จ ดังนั้นหากจำนวนนักเรียนมากเกินไปจะทำให้ฝึกฝนได้ไม่ทั่วถึง

ระยะเวลาในการเรียน ตั้งแต่ 18.00 น. – 22.00 น. โดยประมาณ 2 ชั่วโมงแรก เป็นภาคทฤษฎีการบรรยายเนื้อหา หลังจากนั้นพักรับประทานอาหารครึ่งชั่วโมง และต่อด้วยการฝึกการพูด เนื่องจากภาคปฏิบัติต้องฝึกพูดทุกคนและถ้าไม่ผ่านเกณฑ์ต้องฝึกพูดใหม่จนกว่าจะผ่านเกณฑ์ที่อาจารย์ผู้สอนกำหนด ทำให้ไม่สามารถกำหนดเวลาเลิกเรียนที่แน่นอนได้ การเรียนการสอนจึงมักล่วงเลยไปจนถึงเวลา 23.00 น. – 24.00 น.

ตารางเวลาการเรียนการสอนในช่วงกลยุทธ์การพูดทางการเมือง

18.00 น. – 20.00 น.	20.00 น. – 20.30 น .	20.30 น. เป็นต้นไป
ภาคทฤษฎี/วิทยากรบรรยายเนื้อหา	พักรับประทานอาหารเย็น	ภาคปฏิบัติ/นักเรียนการเมืองทดสอบการพูดหน้าชั้นเรียน โดยมีวิทยากรควบคุมการทดสอบ

การฝึกพูด

ขั้นตอนของการฝึกพูดหน้าชั้นเรียน จะแบ่งนักเรียนในรุ่นออก 2 ส่วนเท่า ๆ กัน และแยกออกเป็น 2 ห้อง เพื่อให้จำนวนเหมาะสมกับการฝึกปฏิบัติอย่างทั่วถึง เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรจะแบ่งโดยวิธีสุ่ม เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสละเล้ากันและสลับกลุ่มอย่างทั่วถึง เมื่อแยกห้อง

เพื่อฝึกปฏิบัติจะมีอาจารย์ประจำห้องละ 1 ท่าน และเจ้าหน้าที่ประจำห้องเพื่อสุ่มเรียกชื่อลำดับก่อน - หลัง และจับเวลาในการทดสอบ

แบบฝึกหัดการพูดในแต่ละครั้งจะสอดคล้องกับเนื้อหาที่บรรยายในช่วงต้น เป็นการพูดแบบไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า (Impromptu speech) ระยะเวลาในการพูดหน้าชั้นเรียนคนละ 1 นาที เมื่อครบ 45 วินาที เจ้าหน้าที่จะกดกริ่งสัญญาณเตือน 1 ครั้ง และเมื่อครบ 1 นาทีจะกดกริ่งสัญญาณหมดเวลา นักเรียนสามารถใช้เวลาขาด - เกิน ได้ 15 วินาที ถ้ามากกว่านั้นถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์การรักษาเวลา ต้องทดสอบใหม่

การทดสอบใหม่จะเริ่มต้นขึ้นเมื่อทดสอบรอบที่ 1 ครบทั้งห้องแล้ว เจ้าหน้าที่จะสุ่มเรียกชื่อผู้ที่ไม่ผ่านออกมาฝึกอีกครั้ง ถ้าไม่ผ่านก็ต้องทดสอบในรอบต่อไปอีก ในการฝึกพูดของนักเรียนรุ่น 3 ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล พบจำนวนการฝึกปฏิบัติสูงสุด 4 รอบ

นอกจากการทดสอบประจำครั้ง ยังมีการทดสอบการนำเสนอครั้งที่ 1 ช่วงกลางหลักสูตร และการทดสอบการนำเสนอครั้งที่ 2 ช่วงท้ายหลักสูตร นักเรียนสามารถพูดเรื่องอะไรก็ได้ที่ได้แสดงความสามารถและใช้ทักษะที่ได้ร่ำเรียนไปให้มากที่สุด สามารถเตรียมข้อมูลล่วงหน้าได้ อาจารย์จะประเมินผลเมื่อพูดจบ ใช้เวลาในการพูด 5 นาที และยังคงคำนึงถึงเกณฑ์ในการรักษาเวลาเป็นสำคัญ การทดสอบการนำเสนอถือเป็นการสอบกลางภาคและปลายภาคของการศึกษา

วิทยากร

ทีมอาจารย์ผู้สอนกลยุทธ์การพูดทางการเมือง เป็นอาจารย์นักพูดที่มีความเชี่ยวชาญเรื่อง การพูดในที่สาธารณะจำนวน 7 คน และพระพยอม กัลยาโณ เป็นวิทยากรรับเชิญผู้มีความเชี่ยวชาญในการเทศนาธรรม จะสอนเรื่องจริยธรรมทางการพูดโดยเฉพาะ รายนามคณาจารย์ผู้สอน มีดังต่อไปนี้

1. พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ)
2. รศ.สุชุม นวลสกุล
3. อาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุล
4. อาจารย์เสนห์ ศรีสุวรรณ
5. อาจารย์ผาณิต กันตามระ
6. อาจารย์อภิชาติ ดำดี
7. อาจารย์วัฒน์ พงศ์สุประดิษฐ์
8. อาจารย์โอบาส กิจกำแหง

อาจารย์ผู้สอนจะสลับสับเปลี่ยนมาบรรยายตามหัวข้อที่แต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญ ในแต่ละครั้งจะมีอาจารย์ผู้บรรยาย 1 ท่าน และอาจารย์ผู้ช่วยในภาคปฏิบัติอีก 1 ท่าน

ตารางหัวข้อการบรรยาย แบบฝึกหัดการพูดและวิทยากรผู้สอน

ครั้งที่	หัวข้อการบรรยาย	หัวข้อการฝึกพูด	วิทยากรผู้สอน	วิทยากรช่วยภาคปฏิบัติ
1	การเมืองใหม่ของไทยยุคนี้*	-	รศ.สุชุม นवलสกุล	-
2	ศิลปะการพูดต่อกลุ่มชน	บอกเล่าเก้าสิบ	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล	อ.เสนห์ ศรีสุวรรณ
3	ยุทธวิธีคลายเครียด	คิด ดัด คุย	อ.ผาณิต กันตามระ	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล
4	ไหวพริบในการพูด	ขบตามคำ	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล	อ.เสนห์ ศรีสุวรรณ
5	เทคนิคการบรรยาย	นิทานชีวิต	อ.โอภาส กิจกำแหง	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล
6	กลเม็ดการสร้างมุขใหม่	ภาพต่อภาพ	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล	อ.ผาณิต กันตามระ
7	จิตวิทยาจูงใจมวลชน มนุษย์สัมพันธ์การพูด	ไฮด์ปาร์ค	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล	อ.เสนห์ ศรีสุวรรณ
8	Life Trend สังคมรุ่นใหม่	มองคนละมุม	อ.เสนห์ ศรีสุวรรณ	อ.ผาณิต กันตามระ
9	ทดสอบการนำเสนอ ครั้งที่ 1			อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล อ.เสนห์ ศรีสุวรรณ
10	การพูดในโอกาสต่าง ๆ ลูกเล่นการเป็นพิธีกร	บทบาทสมมติ	อ.อภิชาติ ดำดี	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล
11	ภาพลักษณ์การนำเสนอ แนวคิดการตลาดในการพูด	Workshop	อ.โอภาส กิจกำแหง	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล
12	ไม่ตายของแผนการพูด	ยกแล้วย่อ	อ.วสันต์ พงศ์สุประดิษฐ์	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล
13	จริยธรรมในการพูด	ขาว-ดำ	พระพยอม กัลยาโณ	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล อ.ผาณิต กันตามระ
14	ขั้นเชิงการให้สัมภาษณ์	กระทู้สด	อ.เสนห์ ศรีสุวรรณ	อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล
15	ทดสอบการนำเสนอ ครั้งที่ 2			อ.สุรวงศ์ วัฒนกุล อ.ผาณิต กันตามระ

เนื่องจากการเรียนการสอนมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงอภิปรายเนื้อหา โดยแบ่งเป็น ภาคการบรรยาย ภาคการฝึกพูด และข้อสังเกตโดยผู้วิจัย เป็นตาราง ดังนี้

* บรรยายในวันปฐมนิเทศ (7 สิงหาคม 2544) เป็นการ “เกริ่นนำ” เข้าสู่หลักสูตรกลยุทธการพูด จึงไม่มีบทฝึกพูด

ตารางที่ 4.3 แสดงรายละเอียดเนื้อหาการเรียนการสอน แบบฝึกหัดการพูด และการสังเกตโดยผู้วิจัย

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 1 การเมืองใหม่ของไทยยุคนี้</p> <p>→ พัฒนาการทางการเมืองและสถานการณ์สำคัญในยุคต่างๆ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับภาคประชาชนและการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเอง</p>	<p>(ไม่มีแบบฝึก)</p>	<p>การบรรยายนี้มีขึ้นในวันปฐมนิเทศ ผู้ฟังประกอบด้วยประธานชมรมนักการเมือง คณาจารย์ นักเรียนการเมืองรุ่น 1-3 และสื่อมวลชนจำนวนมาก การบรรยายจึงมีลักษณะ talk show มากกว่ามุ่งเน้นหลักการด้านการพูด</p>
<p>ครั้งที่ 2 ศิลปะการพูดต่อกลุ่มชน/แนวคิดนักพูดมืออาชีพ</p> <p>→ เทคนิคการนำเสนอ</p> <p>→ ตัวช่วยในการนำเสนอ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รูปร่างหน้าตา - การแต่งกาย - กิริยาวาจา - อุปกรณ์/เวที - กำหนดการ <p>→ ประเภทของวิธีการพูด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ท่องจำ - อ่านเอกสาร - โน้ตย่อ - คิดสด <p>→ การเตรียมข้อมูลของนักพูด</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดจำจากแหล่งข้อมูลต่างๆ - ความคิดเห็นและจินตนาการ 	<p>บอกเล่าเก้าสิบ ให้นักเรียนเล่าเทคนิคพื้นฐาน ในครัวเรือน เช่น การขีดกระจกให้เงา ทอดปลาไม่ติดกะทะ ดูแลผมให้เงางาม ฯลฯ เพื่อฝึกให้รู้จักการถ่ายทอดให้ผู้ฟังเข้าใจ ไม่เน้นความแปลกใหม่หรือลีลาในการพูด เป้าหมายของการฝึกครั้งแรก ต้องการให้ผู้รู้จักให้ข้อมูลอย่างเป็นระบบและมีลำดับขั้นตอนเท่านั้น เกณฑ์ในการเลือกหัวข้อเรื่อง คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เรื่องไม่ซับซ้อน เพราะมีเวลาเพียง 1 นาที - เป็น เคน ลี ดับ หรือเทคนิค - เหมาะสมกับผู้ฟัง - ไม่ผิดศีลธรรม 	<p>ในแบบฝึกนี้เป็นครั้งแรกของการฝึกพูด อาจารย์ต้องการให้ผู้รู้จักลำดับความในการเล่าเท่านั้น ให้เล่าเทคนิค วิธีการที่เป็นรูปธรรม แต่นักเรียนบางคนไม่สามารถผ่านการทดสอบได้ เนื่องจากตีความแบบฝึกผิด นำเรื่องเทคนิคในการใช้ชีวิต หรือประสบการณ์ซึ่งเป็นนามธรรมมาเล่าแทน เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนหนึ่งลำดับเรื่องดี แต่ไม่ผ่านถึง 4 ครั้งเพราะเรื่องที่ยกมาเล่าไม่ตรงวัตถุประสงค์ของโจทย์</p>

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 3 ยุทธวิธีการคลายเครียด</p> <p>→ แนวทางการควบคุมจิตใจ โดยหลักกรรมทางพุทธศาสนา</p> <p>→ หลักการคลายเครียดทางวิทยาศาสตร์</p>	<p>คิด ตัด คุย ตัดเส้นลวดเป็นรูปสิ่งของหรือสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์แทนความเป็นตัวตนของเรา คือ ให้เปรียบเทียบชีวิตเราว่าเหมือนกับสิ่งใด และอธิบายเหตุผลประกอบ</p>	<p>การเรียนการสอนในครั้งนี้อิงหลักกรรมในการควบคุมอารมณ์และเรียกสติในการพูด แบบฝึกหัดจึงเน้นให้ผู้พูดได้มีโอกาสใคร่ครวญชีวิตที่ผ่านมาและเข้าใจความเป็นตัวตนของตนเอง เพื่อจะได้มีสติรู้จักตัวเอง ก่อนจะเริ่มรู้จักผู้ฟัง</p>
<p>ครั้งที่ 4 ไหวพริบในการพูด</p> <p>หมายถึงการคิด ตัดสินใจใช้คำพูด แสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้ฉับไว มีมุมมองที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่</p> <p>→ หลักการเบื้องต้นของการสร้างไหวพริบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สะสมความรู้ - คิดให้ไวในเชิงปริมาณ - หยั่งท่าทีในการเผชิญหน้า - คัดเลือกคำตอบที่สร้างสรรค์ออกมานำเสนอ - หัดคิดและสร้างมุมมองใหม่อยู่เสมอ <p>→ เทคนิคการรับมือผู้ฟังเมื่อจมนุ่ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สงบอาการ - โยนให้ผู้อื่นช่วย - หนีอย่างมีศิลปะ - เฉลียวหน้า หักล้างแสดงเหตุผล/ ประนีประนอมกับผู้ฟัง 	<p>ขบตามคำนักเรียนทุกคนเขียนหัวข้อเรื่องที่ท้าทาย แปลกชวนงงน ใสกระดาษเพื่อให้เพื่อนจับสลากและพูดตามหัวข้อที่จับได้ทันที มีเกณฑ์ว่าต้องตีความหัวข้อให้ได้และพูดให้ทิศทางของเนื้อหาตรงกับหัวข้อ</p> <p>ขอยกตัวอย่างการพูดของผู้วิจัยที่จับสลากได้หัวข้อ “เบาที่สุด แต่แพงที่สุด” ผู้วิจัยเริ่มการพูดโดยกล่าวว่า การตั้งหัวข้อแบบนี้เป็น Anti-thesis และอธิบายความหมายของ Anti-thesis เพื่อประวิงเวลาในการคิดเนื้อเรื่อง ..คำว่า “เบาที่สุด แต่แพงที่สุด” ที่เราสามารถเห็นได้ชัดเจนก็ได้แก่ วิทยากรของเราเอง (ในวันนั้นคือ อ.สุวรรณค์) สังเกตได้ว่าท่านมาสอนไม่ต้องแบกหามอุปกรณ์อะไรมาให้เหนื่อย พกมาเพียงแค่ปาก ใช้ลมปากเพียงเบา ๆ ท่านก็ได้รับคำตอบแทนจำนวนมาก ลมปากของเราเองที่เป็นสิ่งเบาที่สุดแต่ถ้ารู้จักฝึกฝนให้เกิดประโยชน์ก็จะกลายเป็นสิ่งที่ทำเงินได้มหาศาล</p>	<p>แบบฝึกหัดนี้นักเรียนไม่มีโอกาสได้เตรียมแม้กระทั่งหัวข้อการพูด ทุกคนต้องคิดและเริ่มพูดได้ทันทีในเวลาเพียงเสี้ยววินาที วัตถุประสงค์คือต้องการทดสอบการตั้งสติใช้ไหวพริบในการพูดให้น่าสนใจตรงประเด็น</p> <p>แบบฝึกหัดนี้เรียกความสนุกสนานจากนักเรียนได้มากเพราะทุกคนไม่ต้องกังวลกับการเตรียมเรื่องและยังได้เห็นพฤติกรรมของเพื่อนร่วมห้องเมื่ออยู่ในสถานการณ์ประหม่า แต่จะสังเกตได้ว่าแม้เป็นการพูดแบบไม่ได้เตรียมตัวแต่จำนวนครั้งของผู้ที่ทดสอบไม่ผ่านกลับลดลง ในครั้งนี้มีผู้ใช้จำนวนการทดสอบสูงสุด 3 ครั้ง ในขณะที่การทดสอบครั้งแรก ใช้จำนวนการทดสอบสูงสุดถึง 4 ครั้ง</p>

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 5 เทคนิคการบรรยาย</p> <p>→ องค์ประกอบที่ควรคำนึงถึง ในการบรรยาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - who (ผู้ฟัง) - what (วัตถุประสงค์) - when (เวลาในการบรรยาย) - where (สถานที่บรรยาย) - why (เหตุผลในการบรรยาย) <p>→ เทคนิคการบรรยาย</p>	<p>นิทานชีวิต ให้นักเรียนเล่าเหตุการณ์หรือเรื่องราวใดก็ได้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตนเอง โดยมีจุดหมายที่ชัดเจนว่าต้องการสื่ออะไร มีการลำดับเรื่อง ขึ้นต้น ตื่นเต้น เนื้อเรื่องกลมกลืนและจบให้ประทับใจ</p>	<p>นิทานชีวิต แบบฝึกหัดนี้ต้องการให้ผู้รู้จักการถ่ายทอดเรื่องราวให้เป็นระบบ น่าสนใจ เป็นการขยายความยากขึ้นจากแบบฝึกหัด “บอกเล่าเก้าสิบ”(ครั้งที่ 2) มีเงื่อนไขเพิ่มขึ้น คือต้องนำฟังและมีสีสันให้ผู้ฟังเห็นภาพ คิดตามและได้รับความประทับใจ มากกว่าแค่ได้ความรู้ เป็นที่สังเกตว่าเรื่องที่เล่าไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องในเชิงสาระหรือแสดงภูมิรู้ใด บางคนเล่าเรื่องครอบครัว เรื่องความรัก สิ่งสำคัญคือต้องมีลีลาเล่าที่ดี มีลำดับความ เพราะต้องการฝึกทักษะการบรรยายให้เป็น</p>
<p>ครั้งที่ 6 กลเม็ดการสร้างมุขใหม่</p> <p>→ เทคนิคการคิดค้นข้อมูลใหม่โดยนำความจริงที่ปรากฏ (fact) มาผสมกับจินตนาการ (create) ทำให้เกิดเป็นอารมณ์ขันในการพูด วิธีการหลักๆได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลที่ขัดแย้งกันมาไว้ด้วยกันอย่างลงตัว (anti-thesis) - ดัดแปลงร้อยแก้ว ร้อยกรอง ตัวละคร ฯลฯ - การเล่นคำ 	<p>ภาพต่อภาพ อาจารย์จับคู่ภาพ 2 ภาพที่ไม่เกี่ยวข้องกัน เปิดให้เห็นทีละ 1 ภาพ เมื่อพูดไปได้ครั้งนาที จึงเปิดรูปที่ 2 นักเรียนจะต้องโยงทั้ง 2 ภาพให้เป็นเรื่องเดียวกันอย่างกลมกลืน ขอยกตัวอย่างการพูดของเพื่อนร่วมชั้นเรียนผู้หนึ่ง เปิดได้รูปภาพ “เงิน” ผู้เรียนกล่าวว่าเงินคือปัจจัยที่จำเป็นสำหรับชีวิตปัจจุบัน เป็นเครื่องมือที่ทำให้เราได้รับความสุข (ภาพที่ 2 ส้อน) “ส้อน” เป็นสัญลักษณ์แทนการทุบตี เงินก็เช่นกัน หากใช้ไม่ถูกทางก็จะย้อนกลับมาทุบตีทำลายตนเองให้เจ็บปวด</p>	<p>กลเม็ดการสร้างมุขใหม่เป็นเนื้อหาที่อยู่ในข่ายเดียวกับไหวพริบในการพูด คือ สอนการผลิตข้อมูลเพื่อให้การพูดมีสีสันและดึงขึ้นมาใช้ในกรณีเร่งด่วน บทฝึกจึงเป็นภาคการฝึกไหวพริบที่ซับซ้อนกว่า “ขบตามคำ” (ครั้งที่ 4) จากที่ให้พูดหัวเรื่องเดียว ในบทนี้เพิ่มโจทย์ให้พูดเกี่ยวกับภาพที่ไม่เคยเห็นมาก่อนถึง 2 ภาพและต้องสัมพันธ์กัน</p>

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 7 จิตวิทยาจุใจมวลชน มนุษยสัมพันธ์การพูด</p> <p>→ หลักจิตวิทยาในการพูดและการวางตัวให้เป็นที่พอใจต่อมวลชน โดยใช้หลักการหยั่งเชิง-ตั้งหลัก-หาเหตุผล-หว่านล้อม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับสภาพโดยรอบเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการพูด</p>	<p>ไฮด์ปาร์ค ให้นักเรียนออกมาปราศรัยพร้อมกัน 3 คน โดยมีกติกาว่า พูดเรื่องอะไรก็ได้ที่คิดว่าผู้ฟังจะสนใจ ด้วยเสียงอันดัง หรือจะใช้ลีลาท่าทางประกอบ ทำทุกวิธีให้ผู้ฟังเลือกฟังเรามากกว่า 2 คนที่ยืนอยู่ด้วยกัน</p>	<p>บทฝึกนี้เป็น การ ละ ลาย พฤติกรรมการพูด เมื่ออยู่ในสภาวะคับขันต้องมีสมาธิที่จะควบคุมเรื่องที่จะพูด ไม่ใช่ัว้เซวกับเสียงรบกวนภายนอก และที่สำคัญต้องวิเคราะห์ผู้ฟังให้ได้ว่าเรื่องใดหรือกลยุทธ์การพูดใดที่จะดึงดูดใจของผู้ฟังได้</p> <p>บรรยากาศในห้องเหมือนการตะโกนแข่งกัน ผู้ฟังจะแยกแยะเนื้อหาที่พูดของแต่ละคนไม่ได้ชัดเจน สิ่งที่จะเรียกร้องความสนใจได้ดีคือลีลาและน้ำเสียง เมื่อพูดจบ วิทยากรจะถามผู้ฟังว่าได้รับความอย่างไร ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้ฟังจะสามารถจดจำเนื้อหาของผู้ที่มีเสียงดังหรือใช้ท่าทางประกอบใหญ่ (exaggerate) ได้ดีกว่าคนที่พูดดีแต่น้ำเสียงและลีลาไม่โดดเด่น</p> <p>ผู้วิจัยสังเกตว่าในบทฝึกนี้ผู้ที่มีประสบการณ์ในการหาเสียงเลือกตั้งมาก่อนสามารถทำได้ดี ไม่เก้อเขินที่จะต้องตะโกน และเดินเข้าไปเผชิญกับผู้ฟัง</p>

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 8 Life trend สังคมคนรุ่นใหม่</p> <p>→ ชี้ให้เห็นจุดเสียเปรียบของนักการเมืองและนักพูดที่ไม่ก้าวทันโลก</p> <p>→ วิธีการเก็บเกี่ยวข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ</p>	<p>มองคนละมุม ให้นักเรียนจับสลากเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา 1 ใน 5 หัวข้อที่กำลังเป็นประเด็นสาธารณะในช่วงเวลานั้น (สิงหาคม – กันยายน 2544) ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ค้าปลักแบบไทย ๆ ทำอย่างไรจะสู้ต่างชาติ 2. ปัญหาการบินไทยแก้ได้อย่างไรให้เด็ดขาด 3. ผู้ดำเนินรายการจำเป็นไหมต้องมีใบประกาศ 4. ปิดผับตอนไหนคนไทยได้ประโยชน์ 5. ทำแท้งเสรีกันเลยดีไหม <p>แต่ละปัญหาจะมีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็น ประมาณ 5 คน แต่ละคนสามารถคิดและเสนอทางแก้ที่ไม่ตรงกันได้แต่ต้องมีเหตุผลสนับสนุนที่ดี</p>	<p>ในบทฝึกนี้ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนนำเอาปัญหาในสังคมขณะนั้นมาคิดทบทวนและแสดงความคิดเห็นในมุมมองของตน เป็นการวัดว่านักเรียนมีข้อมูลและรับรู้เรื่องราวในสังคมปัจจุบันมากน้อยแค่ไหน</p> <p>ผู้วิจัยมีทรรศนะว่า แบบฝึกหัดนี้เข้าสู่ส่วนที่ให้ความสำคัญกับสาระของเนื้อหาและการแสดงความคิดเห็น หลังจากที่อยู่ใน 6 แบบฝึกหัดที่ผ่านมาเป็นการเน้นวิธี ถ่ายทอด การควบคุมสติ การใช้ไหวพริบ กล่าวคือ เมื่อฝึกพื้นฐานในการถ่ายทอดแล้วก็เริ่มฝึกการประมวลข้อมูล</p>
<p>ครั้งที่ 9</p>	<p>ทดสอบการนำเสนอครั้งที่ 1</p>	

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 10 การพูดโอกาสต่างๆ ลูกเล่นการเป็นพิธีกร</p> <p>→ หลักการพูดในโอกาสต่างๆ เช่น งานแต่งงาน ทำบุญ บ้าน วันเกิด งานศพ ฯลฯ</p> <p>→ หลักการพูดเมื่อไม่ได้เตรียม ตัวล่วงหน้า</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้เวลาช่วงที่เดินขึ้นเวที ลำดับเนื้อหาคร่าวๆ - จับประเด็นของงานให้ได้ว่า ขึ้นมาพูดในฐานะอะไรและขยาย ความเป็นประเด็นอย่างไม่ ยืดยาว - พูดแต่สิ่งดี ๆ (positive talking) - ใช้เวลาให้เหมาะสม - ดึงข้อความสละสลวยที่ สะสมไว้มาใช้ - ฝึกการพูดในใจ (silence speaking) เพื่อถูกเชิญกระทันหัน <p>→ ทักษะการเป็นพิธีกร</p>	<p>บทบาทสมมติ สมมติสถานการณ์ 3 โอกาส ได้แก่ งานวันเกิด งานเปิด บริษัท และงานแต่งงาน แบ่ง นักเรียนในห้องให้เล่นบทบาท สมมติในสถานการณ์ทั้ง 3 โดย เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้กำหนดบทบาท ให้เล่น ทุกคนจะต้องขึ้นมากล่าวบน เวทีโดยสวมบทบาทสมมติเป็นตัว ละครต่าง ๆ เช่น กล่าวในฐานะ เจ้าของบริษัท ในฐานะเจ้าภาพใน พิธีวิวาห์</p>	<p>แบบฝึกนี้ใช้เทคนิค “การแสดงบทบาทสมมติ” (Role Playing) และ “การแสดงละครสั้น” (Skit or Playlet) สร้างโอกาสให้นักเรียนได้ ฝึกฝนการพูดสำหรับโอกาสต่างๆ ที่จะต้องพบเจอในสังคม ผู้วิจัย ได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้ กำหนดบทบาท บอกว่า พยายาม จะกำหนดให้แต่ละคนได้สวม บทบาทที่แปลกออกไปกว่าที่หน้า จะเคยได้รับมาในงานต่าง ๆ เช่น ให้ผู้พิพากษาสวมบทบาทพิธีกร เจ้าหน้าที่องค์การโทรศัพท์สวม บทบาทเป็นเจ้าของบริษัทรถยนต์ ในวันเปิดบริษัทใหม่</p>

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 11 ภาพลักษณ์การนำเสนอแนวคิดการตลาดในการพูด</p> <p>→ นำแนวคิดสร้างภาพลักษณ์ทางการค้ามาใช้สร้างภาพลักษณ์สำหรับการพูด ใช้หลัก SWOT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Strength นำเสนอจุดเด่นหรือข้อดีที่มีอยู่ในตัว - Weakness ค้นหาจุดอ่อนของตนเองและหาทางแก้ไข - Opportunity โอกาส ในการแสดงความสามารถ - Threat รู้เท่าทันอุปสรรคจากภายนอกที่จะรบกวนการพูด 	<p>Workshop แบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ในแต่ละกลุ่มคิดวิธีการสร้างภาพลักษณ์ (Image) ให้อาชีพที่แต่ละกลุ่มจับสลากได้และนำเสนอต่อที่ประชุม โดยวิธีการสร้างภาพลักษณ์จะต้องเห็นเป็นรูปธรรม เป็นโครงการที่จับต้องได้ เห็นความเปลี่ยนแปลงทันที เทคนิคคือ ภาพลักษณ์ใหม่ที่สร้างขึ้นจะต้องเด่นชัดออกมา เมื่อพูดจะนึกถึงได้ทันที แปลกและดี ตัวอย่างการสร้างภาพลักษณ์ให้กับอาชีพชาวสวนของสมาชิกสภาจังหวัดจากราชบุรี ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกับผู้วิจัย คือ จัดตลาดนัดชาวสวนประจำจังหวัด โดยให้ชาวสวนทุกคนใส่เสื้อลายเดียวกัน ผลไม้ที่ตนเองขายเพื่อให้สื่อมวลชนมาทำข่าว สามารถเรียกความสนใจและจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อีกด้วย</p>	<p>เนื้อหาในบทนี้สอนให้รู้จักใช้การพูดเพื่อ “สร้างภาพ” ถือว่าเป็นเรื่องอันตรายหากนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง อาจารย์ผู้สอนจึงพยายามเน้นว่าหลักการนี้นำไปใช้ในการสร้างภาพลักษณ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้หน่วยงานหรือบุคคลนั้นเป็นที่นึกถึงได้ง่ายและในแง่ดีมิได้สร้างภาพในทางลอกกลวง</p> <p>ผู้วิจัยมองว่าในบทฝึกนี้ต้องการให้นักเรียนได้หัดคิดโครงการที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างภาพใหม่ขึ้นมาทดแทนสิ่งเดิมที่ไม่โดดเด่น</p> <p>แบบฝึกนี้ใช้เทคนิคการฝึกอบรวมแบบระดมความคิด (Brain Storming) คือ แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยและหาทางออกในปัญหาเดียวกัน</p>

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 12 ไม้ตายของแผนการพุด</p> <p>→ เคล็ดลับการเตรียมตัวพุดในทุกแง่มุมรวบรัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - เทคนิคการลดความประหม่าแบบฉบับพลัน - การวางแผนเตรียมความคิด (positive thinking) - เตรียมจิตใจ - เตรียมร่างกาย - เตรียมเรื่องพุด - เตรียมอุปกรณ์ 	<p>ยกแล้วย่อ ให้นักเรียนเล่าเรื่องของผู้อื่นที่ตัวเองเคยพบเห็นหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง ความสำคัญของเรื่องต้องเทไปที่บุคคลอื่น มีสัดส่วนที่กล่าวถึงตัวเองไม่เกิน 30:70 โดยประมาณ บทนี้ต้องการฝึกให้นักเรียนรู้จักเรียบเรียงเรื่องอื่น ๆ ยกมาแล้วย่อสรุปเล่าอย่างมีประเด็น</p>	<p>บทนี้จะเน้นการฝึกบรรยายและถ่ายทอดให้เป็นเหมือน“บอกเล่าเก้าสิบ”และ“นิทานชีวิต” เป็นที่น่าสังเกตว่าแบบฝึกนี้คล้ายแบบฝึกนิทานชีวิต ต้องการให้เล่าเรื่องที่เคยพบเจอมา แต่เปลี่ยนความสำคัญของเรื่องให้ไปอยู่ที่บุคคลอื่น แต่เพื่อนร่วมชั้นหลายคนไม่สามารถทำได้ ไม่สามารถลดบทบาทตัวเองจากการเป็นตัวเอกในเรื่องเล่าได้ บทฝึกนี้น่าจะเป็นการฝึกให้นักการเมืองที่ดีรู้จักถ่ายทอดเรื่องราวของผู้อื่นให้เป็นโดยไม่อิงตัวเองจนกลายเป็นกำลังพุดถึงเรื่องตนเอง</p>
<p>ครั้งที่ 13 จริยธรรมในการพุด</p> <p>ในบทนี้ถือเป็นการฟังธรรมเทศนาจากพระอาจารย์พยอม กัลยาโณ เนื้อหาการสอนจึงเป็น</p> <p>→ หลักการพุดตามแนวพุทธศาสนา การชำระสิ่งไม่ดีในการพุด 4 ประการ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - เรื่องไม่จริง - คำส่อเสียด - คำหยาบคาย - คำเพ้อเจ้อ 	<p>ขาว-ดำ ให้เล่าเรื่องโดยมีกติกากว่าสาระของเรื่องต้องตรงกับเงื่อนไขอันใดอันหนึ่งจาก 4 ข้อ</p> <p>ส่งเสริมตน ส่งเสริมผู้อื่น = ดี</p> <p>เบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น = เลว</p> <p>ส่งเสริมตน เบียดเบียนผู้อื่น = ชั่ว</p> <p>เบียดเบียนตน ส่งเสริม = หลง (หมายถึงความลุ่มหลงทำให้คนเรายอมเบียดเบียนตนเองเพื่อผู้อื่น)</p> <p>บทนี้ผู้วิจัยพุดถึงเรื่องการบริจาคอวัยวะว่าเป็นเรื่องดี ช่วยต่อชีวิตให้กับเพื่อนมนุษย์ได้อีกหลายคนเมื่อเราสิ้นอายุขัย ที่สำคัญเป็นเรื่องดีต่อตัวเรา ช่วยชำระจิตใจ ให้รู้จักการให้และปล่อยวาง (ตรงกับเงื่อนไขที่ 1)</p>	<p>ในบทฝึกนี้เป็น การพุด เรื่องที่สอดคล้องกับเงื่อนไขคำสอนทางพุทธศาสนา แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการฝึกฝนคุณธรรมในการพุดได้ อย่างไรก็ตามการพุดด้วยความสำนึกถึงคุณธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกะเกณฑ์ให้ฝึกหัดในระยะเวลาอันสั้น ต้องเกิดจากการสั่งสอนและสั่งสมจนเป็นจิตสำนึกส่วนบุคคล แต่ถึงแม้บทฝึกไม่สามารถรับรองว่าจะฝึกคุณธรรมทางการพุดได้ การนิมนต์พระพยอมมาสอนก็แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรให้ความสำคัญกับศีลธรรมในการพุดทางการเมือง</p>

เนื้อหาการสอน	แบบฝึกหัดภาคปฏิบัติ	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 14 ชั้นเชิงการให้สัมภาษณ์</p> <p>→ ประเภทของการสัมภาษณ์</p> <p>→ การเตรียมพร้อมให้สัมภาษณ์</p> <p>→ ขั้นตอนการให้สัมภาษณ์</p> <p>→ เทคนิคการให้สัมภาษณ์</p>	<p>กระทู้สด ให้นักเรียนตอบกระทู้คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน โดยวิทยากรรับหน้าที่เป็นนักข่าวและกำหนดให้นักเรียนเป็นนักการเมืองที่มีหน้าที่รับผิดชอบในปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น วิทยากรจะเป็นผู้ตั้งคำถามก่อนและซัก</p>	<p>ในบทฝึกนี้เป็นเรื่องที่ยากหากไม่ทราบข้อมูลข่าวสารมากพอจะสังเกตได้ว่าในบทฝึกสุดท้ายนี้เป็นการรวมเอาศิลปะในการพูดเกือบจะทั้งหมดไว้ ผู้ที่จะตอบกระทู้สัมภาษณ์ได้ดี จะต้องใช้ทั้งไหวพริบปฏิภาณ บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ ถ่ายทอดได้ดี ที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีความรู้รอบ สังเกตได้ว่าหลายคนสามารถตอบคำถามแรกได้ดีแต่เมื่อโดนซักอย่างหนักในเรื่องเดิมกลับควบคุมสถานการณ์ไม่ได้ เนื่องจากไม่มีสมาธิมากพอ จึงปรากฏความประหม่าออกมา</p> <p>บทฝึกนี้วิทยากรและนักเรียนแสดงบทบาทสมมติร่วมกัน (Role Playing) ฝ่ายหนึ่งเป็นนักข่าว อีกฝ่ายเป็นนักการเมือง</p>
<p>ครั้งที่ 15</p>	<p>ทดสอบการนำเสนอครั้งที่ 2</p>	

เนื่องจากหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง เป็นการสอนการพูดให้แก่ นักการเมืองและเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่จะเป็นนักการเมืองในอนาคต การกำหนดเนื้อหาจะอิงหลักการพูดทั่วไป และหลักการพูดเฉพาะสำหรับนักการเมือง อย่างละครึ่งเท่า ๆ กัน โดยแบ่งเป็นหัวข้อหลักสอนหลักการพูดทั่วไป เช่น การพูดในที่ชุมชน การลดความเครียดในการพูด การพูดจูงใจ และหัวข้อเฉพาะสอนหลักการพูดทางการเมือง เช่น การอภิปราย การให้สัมภาษณ์ จิตวิทยามวลชน (สัมภาษณ์ อาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุล, 14 ธันวาคม 2544) แต่ในการวางหัวข้อการสอนมิได้แบ่งแยกจากกันอย่างชัดเจน ให้วิธีเรียงหัวข้อตามลำดับความยากง่ายในการฝึกฝน

เนื้อหาการสอนทั้ง 15 ครั้ง ในแต่ละบทเป็นการฝึกเพื่อเพิ่มทักษะการพูดในที่สาธารณะไปที่ละขั้นตอน สามารถแบ่งประเด็นหลักที่มุ่งฝึกฝนได้เป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. หมวดฝึกทักษะการถ่ายทอด ได้แก่

- ศิลปะการพูดต่อชุมชน แนวคิดนักพูดมืออาชีพ
- เทคนิคการบรรยาย
- ไม้ตายของแผนการพูด

2. หมวดฝึกไหวพริบ ปฏิภาณและเตรียมข้อมูล ได้แก่

- ไหวพริบในการพูด
- กลเม็ดการสร้างมุขใหม่
- Life Trend สังคมรุ่นใหม่

3. หมวดการโน้มน้าวใจ ได้แก่

- จิตวิทยาจูงใจมวลชน มนุษย์สัมพันธ์การพูด
- ภาพลักษณ์การนำเสนอ แนวคิดการตลาดในการพูด

4. หมวดการพูดเฉพาะกิจ ได้แก่

- การพูดในโอกาสต่าง ๆ ลูกเล่นการเป็นพิธีกร
- ชั้นเชิงการให้สัมภาษณ์

5. หมวดการควบคุมจิตใจ ได้แก่

- ยุทธวิธีการคลายเครียด

6. หมวดจริยธรรมในการพูด ได้แก่

- จริยธรรมในการพูด

หัวข้อการฝึกพูดในแต่ละครั้งกำหนดขึ้นมาสืบสนุนหัวข้อการบรรยายครั้งนั้น ๆ แต่ละครั้งจะมีเกณฑ์ในการทดสอบแตกต่างกัน โดยเริ่มจากความยากขึ้นพื้นฐาน ใช้เกณฑ์ทดสอบไม่ซับซ้อน และจะเพิ่มข้อบังคับในการพูดที่ยากขึ้นเป็นลำดับ ดังที่อาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุล ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ในบทฝึกแรก ๆ จะไม่ตั้งเกณฑ์ไว้ซับซ้อน เช่น บทที่ 1 เน้นความสามารถในการถ่ายทอดให้เข้าใจ ก็จะวัดจากเกณฑ์พูดให้ผู้ฟังเข้าใจ เป็นขั้นเป็นตอนเท่านั้น ไม่สนใจเรื่ององค์ประกอบอื่น คุณจะยื่นท่าไหน น้ำเสียงอย่างไร เราไม่สนใจทั้งสิ้น เน้นแต่ว่าขึ้นมาพูดแล้วรู้เรื่อง ให้ผ่าน พอบทที่ 2 ก็เพิ่มเป็น 2 เกณฑ์ คุณยังต้องพูดรู้เรื่องเหมือนเดิม แต่จัดเนื้อหาได้สัดส่วนดีขึ้นกว่าเดิม อย่างนี้ เป็นต้น”

สาเหตุที่ต้องจัดเกณฑ์ทดสอบเป็นลำดับขั้นนั้นเป็นเรื่องของการสร้างกำลังใจในการฝึกพูด เพราะถ้าหากว่านักเรียนขึ้นมาพูดแล้วถูกวิจารณ์ทุกองค์ประกอบพร้อมกัน จะทำให้เกิดความเขินอาย ท้อแท้ จึงต้องกำหนดเกณฑ์ให้ผ่านเป็นลำดับ เหมือนการเรียนหนังสือผ่านไปทีละชั้น

ผู้วิจัยสังเกตว่าการฝึกพูดในช่วงแรกจะเน้นทักษะ วิธีการถ่ายทอด ไหวพริบ การควบคุมสติ เมื่อฝึกไปได้ครึ่งทาง (ครั้งที่ 8) จะเริ่มให้ความสำคัญกับเนื้อหาภายในมากขึ้น เน้นการแสดงความคิดเห็น การประมวลข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล หากพิจารณาตามทฤษฎีการจัดเรียงเรียงสารตามแนวคิดโรมัน (five canons) พบว่าการฝึกอบรมกลยุทธ์การพูดทางการเมืองจะให้ความสำคัญกับการจัดเรียงเรียงเนื้อหา (disposition) ท่วงทำนอง (style) และการกล่าวเนื้อหา (delivery) เป็นหลัก คือ รู้หลักการพูดและถ่ายทอดให้เป็นอย่างดีจะให้ความสำคัญกับการคิดค้นเนื้อหา (invention) วิทยากรจะเน้นเสมอว่าต้องการให้นักเรียนการเมืองได้หลักการและไปประยุกต์นำเนื้อหาเข้ามาใส่เองตามความเหมาะสมของการพูดนั้น ๆ ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าการฝึกอบรมไม่ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการจดจำเรื่องที่จะพูด (memory) มากนัก แต่จะเน้นที่การสะสมข้อมูลไว้สำหรับพูดตลอดเวลา เพราะถือว่าเมื่อมีข้อมูลมากจะสามารถดึงออกมาใช้ได้ง่ายและได้ตลอดเวลาไม่จำเป็นต้องท่องจำเรื่องที่จะพูด นักพูดที่ดีต้องเตรียมการพูดตลอดเวลา

การเรียนการสอนใช้วิธีบรรยาย (lecture) เทคนิคที่ใช้ในการฝึกพูด คือ การระดมความคิด (brain storming) และแสดงบทบาทสมมติ (role playing) และบางครั้ง บางหัวข้อที่นักเรียนไม่เข้าใจใจทย์ พูดไม่ตรงประเด็น อาจารย์จะยกตัวอย่างวิธีการพูด โดยสาธิตให้ดู (method demonstration)

แนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม

เนื้อหาทางด้านจริยธรรมถูกแยกออกมาสอนเป็น 1 บทเรียน สอนโดย พระพยอม กัลยาโณ เป็นคุณธรรมจริยธรรมทางการพูดตามหลักพุทธศาสนาที่ใช้ได้กับบุคคลทุกสาขาอาชีพ ไม่เฉพาะแต่นักการเมือง นอกจากนั้นก็ยังมีเนื้อหาเรื่องคุณธรรมการพูดแทรกอยู่ในการเรียนการสอนของบทอื่น ๆ

และในภาคปฏิบัติจะมีหลักเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อฝึกพูดคือ **ไม่ขัดกับหลักศีลธรรม** และยังแทรกหลักคิดทางศาสนา เรื่อง บาป บุญ คุณ โศข การตอบสนองเรื่องกรรมต่อการกระทำ ไว้ในการสอนเป็นระยะ ผู้วิจัยมีทรรศนะว่าสัดส่วนเนื้อหาคุณธรรมและจริยธรรมทางการพูดยังมีค่อนข้างน้อย และผิวเผิน มีการสอนหลักคุณธรรมกว้าง ๆ เช่น ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด แต่ไม่ได้เน้นเฉพาะว่าหลักจริยธรรม มารยาทที่ดีสำหรับการพูดเชิงการเมืองมีอะไรบ้าง หลักการโต้แย้งแสดงเหตุผลที่อยู่ในกรอบของคุณธรรมเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 2 ภารกิจทางการเมือง

ภารกิจทางการเมืองเป็นการให้ความรู้ภาคทฤษฎีทางการเมือง ใช้การถ่ายทอดโดยบรรยายเป็นหลัก (Lecture) ไม่มีการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนจึงรวมนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 เข้าฟังการบรรยายพร้อมกัน จำนวน 120 คน เรียนในวัน จันทร์-อังคาร ระยะเวลาเรียน 18.00 น. – 21.00 น. 2 ชั่วโมงแรกเป็นการบรรยาย 1 ชั่วโมงหลังเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็น สัดส่วนการแบ่งเวลาไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความมากน้อยของเนื้อหาและจำนวนผู้ซักถาม แสดงความคิดเห็นในชั่วโมงเรียนนั้น หรือแล้วแต่อาจารย์ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ซักถามอย่างไร

ช่วงภารกิจทางการเมืองใช้ระยะเวลาในการเรียนต่อครั้งน้อยกว่าส่วนที่ 1 เพราะไม่มีภาคปฏิบัติ จึงไม่มีช่วงพักรับประทานอาหาร ใช้เวลาในการเรียน 3 ชั่วโมงเต็ม

วิทยากร

ทีมอาจารย์ผู้สอนเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยและนักการเมืองผู้มีประสบการณ์ 1 ท่าน บรรยาย 1 หัวข้อ หลังการบรรยายนักเรียนจะต้องทำการบ้านส่ง โดยมี ผศ.พรชัย ตระกูลวานนท์ ผู้อำนวยการหลักสูตรภารกิจทางการเมืองเป็นผู้ให้โจทย์และตรวจการบ้าน รายงานคณาจารย์หลักสูตรภารกิจทางการเมือง และหัวข้อการบรรยายมีดังนี้

ตารางที่ 4.4 หัวข้อการบรรยาย และวิทยากรผู้สอนภารกิจทางการเมือง

ครั้งที่	หัวข้อการบรรยาย	วิทยากร
1	พันธกิจทางการเมืองในยุคใหม่	พลตรีมณูญกฤต รูปขจร ประธานวุฒิสภา
2	ปรัชญาการเมืองและประชาธิปไตย	รศ.ดร.ไชยยันต์ ไชยพร คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3	อุดมการณ์และความคิดทางการเมือง	รศ.ดร.อเนก เหล่าธรรมทัศน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

4	กฎหมายมหาชน 1 (กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบราชการ)	รศ.ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5	กฎหมายมหาชน 2 (พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง 2539)	รศ.ดร.พนม เขียมประยูร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6	กฎหมายมหาชน 3 (องค์กรอิสระ)	ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7	กฎหมายมหาชน 4 (พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ 2540)	รศ.ดร.กิตติศักดิ์ ปกรติ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8	โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองไทย	รศ.ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
9	ชุมชนเข้มแข็งกับการกระจายอำนาจทางการเมือง	ผศ.ดร.วุฒิสาร ตันไชย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10	ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ในยุทธศาสตร์การเมืองโลก	ดร.ปณิธาน วัฒนายากร คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11	การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ในสังคมไทย	ศ.ดร.สุรพล นิติไกรพจน์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
12	สื่อสารมวลชนกับการบริโภคข้อมูลข่าวสาร	ดร.ไชยา ยิมวิไล นักสื่อสารมวลชน
13	การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน	คุณหญิง ดร.กัลยา ไสภณพนิช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
14	นักการเมืองและพันธกิจทางการเมือง	ถาวร เสนเนียม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
15	การเมืองและการปกครองที่ทุกคนควรรู้	ถวิล ไพรสณฑ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
16	แนวทางพระราชดำริและทางรอดของชาติ	รศ.ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17	การวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ	ดร.ภูษณ ปริมาณชญ์ ประธานสถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ
18	การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง	พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ นักการเมืองอาวุโส

ตารางที่ 4.5 แสดงรายละเอียดเนื้อหาการเรียนการสอน การบ้าน และการสังเกตโดยผู้วิจัย

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 1 พันธกิจการเมืองในยุคใหม่ วิทยากร: พลตรีมณฑุกฤต รูปขจร</p> <p>→ อธิบายความเป็นจริงทางการเมือง 2 ส่วน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเมืองตามทฤษฎี (Non-phenomenon) - สภาพทางการเมืองที่เกิดขึ้นจริงในสังคม(Phenomenon) <p>→ พื้นฐานหน้าที่ทางการเมืองที่นักการเมืองต้องรู้เพื่อให้ประชาชนบรรลุความต้องการ 5 ชั้น ตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow)</p> <p>→ หน้าที่ของวุฒิสภา</p> <p><u>เอกสารแจกเพิ่มเติม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - บทวิเคราะห์เหตุการณ์วินาศกรรมทางอากาศเวสต์เทรด/เพนตากอน 11 กันยายน 2544 ประเทศสหรัฐอเมริกา (สถานการณ์โลกที่ได้รับ ความสนใจในช่วงเวลานั้น) - แผ่นพับข้อมูลการพิจารณาร่างกฎหมายของวุฒิสภา/กระบวนการตรากฎหมายของรัฐสภา - เอกสารเรื่องทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริและความรู้เกี่ยวกับการถอดถอนจากตำแหน่งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ - ข้อมูลเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาและกระบวนการถอดถอน 	<p>แนวทางการวิเคราะห์ปรากฏการณ์จริง (Phenomenon) และปรากฏการณ์เทียม (Non-phenomenon) อธิบายปัญหาและอุปสรรคการเมืองยุคใหม่ของไทยอย่างไรบ้าง</p> <p>จงอภิปราย</p>	<p>การบรรยายในครั้งนี้ถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานการเมืองเป็นหลัก มีหลักทฤษฎีอยู่บ้าง อาทิหน้าที่ตามกฎหมายของนักการเมือง แต่แนวทางพันธกิจนักการเมืองที่วิทยากรกล่าวถึง มาจากประสบการณ์ตรงทางการเมืองว่านักการเมืองควรปฏิบัติอะไรให้ประชาชนบ้าง</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 2 <u>ปรัชญาการเมืองและประชาธิปไตย</u> วิทยากร : รศ.ดร.ไชยยันต์ ไชยพร</p> <p>→ กำเนิดและความเป็นมาของประชาธิปไตยยุคกรีก-โรมัน โบราณ อเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ไทย</p> <p>→ ปรัชญาความเป็นประชาธิปไตยตามแนวคิดของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobb)</p> <p>→ อาจารย์ นักเรียน แสดงความคิดเห็นร่วมกันเรื่อง “มนุษย์มีความเท่าเทียมกันตามแนวคิดประชาธิปไตยนั้น จริงหรือไม่”</p>	<p>รัฐธรรมนูญที่วางอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าคุณมนุษย์เท่าเทียมกัน กับรัฐธรรมนูญที่มีวัตถุประสงค์หลักวางมาตรการเพื่อให้มนุษย์เท่าเทียมกัน รัฐธรรมนูญทั้ง 2 ประเภทนี้จะก่อให้เกิดผลกับสังคม เช่น สังคมไทยแตกต่างกันได้อย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างประกอบในแต่ละกรณี</p>	<p>ในบทนี้ใช้เวลาบรรยายค่อนข้างสั้น เพราะเป็นความรู้พื้นฐานทางรัฐศาสตร์อยู่แล้ว จะเน้นการแสดงความคิดเห็น และถกประเด็นปรัชญาประชาธิปไตย</p> <p>ผู้วิจัย สังเกตได้ว่าผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อการแสดงความคิดเห็นในบทนี้อย่างมาก อาจจะเป็นเพราะเป็นเรื่องที่แสดงความคิดเห็นได้หลากหลายประกอบกับอาจารย์ผู้สอนตอบโต้กับนักเรียนอย่างสนุกสนานและเป็นกันเอง ซึ่งถือเป็นบรรยากาศการเรียนการสอนที่ได้ทั้งเนื้อหาความรู้และเป็นเวทีให้นักเรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็นตามแนวคิดประชาธิปไตย</p>
<p>ครั้งที่ 3 <u>อุดมการณ์และความคิดทางการเมือง</u> วิทยากร : รศ.ดร.อเนก เหล่าธรรมทัศน์</p> <p>→ แนวคิดอุดมการณ์ทางการเมือง 6 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อุดมการณ์เสรีนิยม 2. อุดมการณ์สังคมนิยม 3. อุดมการณ์อนุรักษ์นิยม 4. อุดมการณ์สวัสดิการนิยม 5. อุดมการณ์ประชานิยม 6. อุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบประชาชนปกครองตนเอง 	<p>(ไม่มีการบ้าน)</p>	<p>สำหรับความสำคัญของเนื้อหาในบทนี้ ผู้บรรยายกล่าวว่าอุดมการณ์การเมืองสำคัญต่อนักการเมืองพอ ๆ กับที่นักธุรกิจต้องเข้าใจหลักเศรษฐศาสตร์ เนื้อหาบทนี้ใช้เวลาบรรยายค่อนข้างนาน การแสดงความคิดเห็นน้อยเพราะเป็นความรู้ทางทฤษฎี</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 4 กฎหมายมหาชน 1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบราชการ วิทยากร : รศ.ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์</p> <ul style="list-style-type: none"> → การปฏิรูปวิธีการทำงานระบบราชการ → การปฏิรูปโครงสร้างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น → การจัดตั้งองค์กรตรวจสอบ - ศาลปกครอง - ผู้ตรวจราชการแผ่นดิน - กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ - คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน <p><u>เอกสารแจกเพิ่มเติม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 - กรอบแนวคิดในการออกแบบโครงสร้างระบบราชการ 	<p>การบ้าน (ไม่มีการบ้าน)</p>	<p>เนื้อหาของข้อกฎหมายมหาชนในการเรียนทั้ง 4 ครั้ง นอกจากจะให้ความรู้กับนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นให้เข้าใจอำนาจในการทำงานเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นกฎหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน กล่าวคือ กฎหมายมหาชนที่ยกมาสอนเป็นความรู้ที่ประชาชนจะได้นำไปใช้ในการรักษาสิทธิของพลเมืองและใช้สิทธินั้นตรวจสอบการทำงานทั้งภาคราชการและภาคการเมืองให้ เป็นไปอย่างโปร่งใส</p>
<p>ครั้งที่ 5 กฎหมายมหาชน 2 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง 2539 วิทยากร : รศ.ดร.พนม เขียมประยูร</p> <ul style="list-style-type: none"> → ขั้นตอนการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ทางการปกครองของราชการ → สิทธิของประชาชนในการใช้อำนาจตรวจสอบการปฏิบัติราชการทางปกครอง 	<p>ให้นักศึกษาอภิปรายประเด็นอันอาจทักท้วงคำสั่งทางปกครองในแต่ละขั้นตอน พร้อมยกตัวอย่าง (จริงหรือสมมติ) ประกอบในขั้นตอนเหล่านั้น</p>	

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 6 กฎหมายมหาชน 3 องค์กรอิสระ วิทยากร : ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์</p> <p>→ โครงสร้างสถาบันทางการเมือง 4 ประเภท</p> <ul style="list-style-type: none"> - องค์กรนิติบัญญัติ - องค์กรบริหาร - องค์กรตุลาการ - องค์กรอิสระอื่นๆ <p>→ รายละเอียดเรื่ององค์กรตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศาลรัฐธรรมนูญ - ศาลปกครอง - ศาลยุติธรรม - คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) - คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) - องค์กรตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน สาธารณะ (คตง.) - คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ - ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา <p>→ขอบเขตการปฏิบัติงานและความ สัมพันธ์ขององค์กรอิสระต่าง ๆ</p>	<p>ให้นักศึกษาอภิปราย เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในประเด็นจัดตั้งองค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ ที่สาธารณะชนจะได้รับจาก การจัดตั้งนั้น</p>	

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 7 กฎหมายมหาชน 4 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ 2540 วิทยากร : รศ.ดร.กิตติศักดิ์ ปรกิติ</p> <ul style="list-style-type: none"> → กฎหมายเรื่องขอบเขตสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร → กฎหมายการให้สิทธิประชาชนในการร้องขอให้หน่วยงานเปิดเผยข้อมูล → กฎหมายเรื่องข้อมูลที่เปิดเผยไม่ได้ 	<p>ขอให้ท่านอภิปรายพร้อมยกเหตุผลประกอบเพื่อสนับสนุนข้อความว่า “สิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นพัฒนาการทางการเมืองและกฎหมายในระดับสูงเมื่อเทียบกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของปัจเจกบุคคล”</p>	
<p>ครั้งที่ 8 โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจสังคมและการเมืองไทย วิทยากร : รศ.ดร.ชัยชนะ อิงคะวัต</p> <ul style="list-style-type: none"> → พัฒนาการของโลกาภิวัตน์ → โลกาภิวัตน์กับความเชื่อมโยงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง 	<p>ให้นักศึกษาวิเคราะห์การปรับตัวของการเมืองไทยต่อกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเปรียบเทียบกับ การปรับตัวทางการเมืองต่อลัทธิจักรวรรดินิยม ในศตวรรษที่ 18 และ 19</p>	<p>การเรียนการสอนในบทนี้ มิได้มีรายละเอียดเรื่องทฤษฎีมากนัก เป็นเพียงการบรรยายแนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์กับระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ เนื้อหาจะเน้นไปที่การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่งมีผลเชื่อมโยงไปถึงประเทศอื่นอย่างไรได้บ้าง เช่น เหตุการณ์ก่อวินาศกรรมที่สหรัฐอเมริกา (11 กันยายน 2544) ทำให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของหลายประเทศหยุดชะงัก</p> <p>หลังจากที่วิทยากรวิเคราะห์สถานการณ์แล้วก็เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 9 ชุมชนเข้มแข็งกับการกระจายอำนาจทางการเมือง</p> <p>วิทยากร : ผศ.ดร.วุฒิสาร ตันไชย</p> <ul style="list-style-type: none"> → อุปสรรคที่ทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและการแก้ไข → กฎหมายการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น → เสนอแนะบทบาทหน้าที่ของส่วนกลางในการกำกับดูแล ถ่ายโอนอำนาจ ให้อิสระในการปกครองตนเองของท้องถิ่น 	<p>จากข้อเขียนหนังสือการกระจายอำนาจ นักศึกษาวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ได้ว่าอุปสรรคอย่างสำคัญในช่วง 3 ปีแรกของการกระจายอำนาจเป็นประเด็นใด อภิปรายโดยละเอียด</p>	<p>เนื้อหาในบทนี้เป็นการหยิบยกความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นมานำเสนอเพื่อให้กลุ่มนักเรียนที่อาจเป็นตัวแทนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นหรือการเมืองภาคประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญ อีกทั้งยังกล่าวถึงบทบาทของส่วนกลางในการสนับสนุนการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งหลักการกระจายอำนาจที่ดีนี้จะนำไปสู่การแก้ปัญหาท้องถิ่นประชาชนได้อิสระเมื่อชุมชนส่วนย่อยเข้มแข็งจะทำให้ภาพรวมของการเมืองระดับประเทศมั่นคง</p>
<p>ครั้งที่ 10 ยุทธศาสตร์ประเทศไทยในยุทธศาสตร์การเมืองโลก</p> <p>วิทยากร : ดร.ปณิธาน วัฒนายากร</p> <ul style="list-style-type: none"> → ภาพรวมการเมืองโลก เหตุการณ์สำคัญที่มีผลต่อการแบ่งขั้วทางการเมือง อาทิ สงครามเย็น การล่มสลายของโซเวียต การก่อวินาศกรรมที่นิวยอร์ก → กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของประเทศทั่วโลก → ภาพรวมของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมไทยในปัจจุบัน → ยุทธศาสตร์การเมืองของไทยที่จะตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การเมืองของโลก 	<p>(ไม่มีการบ้าน)</p>	<p>การบรรยายในครั้งนี้อยู่ในข่ายเดียวกับเนื้อหาในครั้งที่ 8 “โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองไทย” คือ วิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ในองค์รวม ในฐานะที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลก ซึ่งการบรรยายในหัวข้อแบบนี้ไม่มีหลักทฤษฎีตายตัว เป็นแนวทางการแสดงความคิดเห็นในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 11 การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ในสังคมไทย</p> <p>วิทยากร : ศ.ดร.สุรพล นิติไกรพจน์</p> <ul style="list-style-type: none"> → ความจำเป็นและความต้องการในการปฏิรูปการศึกษา → ความพยายามในการปฏิรูปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน → เงื่อนไขการปฏิรูประบบการศึกษาให้มีประสิทธิผล → สถานะปัจจุบันของการปฏิรูปการศึกษาไทยและความคืบหน้าที่เกิดจาก พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 	<p>(ไม่มีการบ้าน)</p>	<p>เนื้อหาในส่วนนี้ถือเป็นเอกเทศคือว่าด้วยเรื่องการศึกษาและการปฏิรูปทั้งระบบ ซึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วนที่เป็นประเด็นสาธารณะเท่าเรื่องอื่น ๆ แต่เป็นเรื่องที่นักการเมืองต้องตระหนักถึงการบรรยายในครั้งนี้ เน้นหนักไปในการให้ข้อมูลตั้งแต่อดีตจนถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีการแสดงข้อคิดเห็นจากวิทยากร แต่การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาไม่ใช่เรื่องซับซ้อนนักเพราะเป็นเรื่องที่เห็นพ้องต้องกันในหลักการ เพียงแต่ต้องให้เวลากับการปฏิบัติในระยะยาว</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 12 สื่อสารมวลชนกับการ บริโภคข้อมูลข่าวสาร วิทยากร: ดร.ไชยา ยี่มิวิไล</p> <p>→ อิทธิพลของสื่อต่อสังคมโลกาภิวัตน์</p> <p>→ หน้าที่และจรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน</p> <p>→ หน้าที่ของสื่อมวลชนตามโครงสร้างรัฐศาสตร์ที่เป็นส่วนกลาง เชื่อมโครงสร้างส่วนบน ได้แก่ รัฐธรรมนูญ รัฐบาล พรรคการเมือง เข้ากับโครงสร้างส่วนล่าง ได้แก่ การปกครองท้องถิ่นและประชาชน</p>	<p>การบ้าน (ไม่มีการบ้าน)</p>	<p>เนื้อหาในบทนี้มองในมุมของสื่อสารมวลชน เรื่องที่นักสื่อสารมวลชนควรจะรู้ ผู้วิจัยมองว่าเนื้อหาการสอนในบทนี้ไม่ชัดเจนต่อการเตรียมตัวเป็นนักการเมืองเท่าที่ควร ควรปรับเปลี่ยนแง่มุมของเนื้อหาให้เป็นความรู้เรื่องสื่อสารมวลชนกับการบริโภคข้อมูลในมุมมองของนักรัฐศาสตร์หรือนักการเมือง หรืออาจจะมองได้อีกแง่มุมว่าอาชีพนักการเมืองต้องเกี่ยวพันและเป็นจุดสนใจของนักสื่อสารมวลชนอย่างยิ่ง การที่นักการเมืองเข้าใจพื้นฐานอาชีพของสื่อมวลชนจึงเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไปในอนาคต</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 13 การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน</p> <p>วิทยากร:</p> <p>คุณหญิง ดร.กัลยา ไสภณพนิช</p> <p>→ กฎหมายเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน</p> <p>→ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล</p>	<p>(ไม่มีการบ้าน)</p>	<p>เนื้อหาในบทนี้เน้นเรื่องการเมืองภาคประชาชนเป็นหลัก อธิบายหลักการทางกฎหมายด้วยแผ่นใสในช่วงต้นชั่วโมงเพียงสั้น ๆ อย่างรวบรัด เนื้อหาหลักคือการกระตุ้นจิตสำนึกว่าแท้จริงแล้วประชาชนคือผู้กุมอำนาจและทิศทางของประเทศ นักเรียนการเมืองในฐานะตัวแทนของประชาชนต้องเผยแพร่สำนึกในการตรวจสอบการทำงานของทั้งภาครัฐบาลและราชการ</p> <p>บรรยายภาคการบรรยายในห้องเรียนมีลักษณะเล่าประสบการณ์ทำงานและช่องทางที่ประชาชนจะช่วยตรวจสอบนักการเมือง เปิดโอกาสให้มีการซักถามค่อนข้างมาก ทั้งข้อกฎหมาย หลักในการปฏิบัติงานการเมือง รวมทั้งความคิดทางการเมืองและเรื่องส่วนตัวของวิทยากร</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 14 นักการเมืองและพันธกิจทางการเมือง</p> <p>วิทยากร : ถาวร เสนเนียม</p> <p>→ หน้าทีและข้อผูกพันที่นักการเมืองจะต้องทำต่อประชาชนพรรคการเมือง และหน้าที่ในฐานะส.ส.ฝ่ายค้าน (ในขณะนั้นพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคฝ่ายค้านในรัฐบาลที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี)</p> <p><u>เอกสารแจกเพิ่มเติม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - บทวิเคราะห์ “ประชาธิปัตย์กับสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน” โดย นายถาวร เสนเนียม - บทความเรื่อง “ความจำเป็นที่ต้องมีคณะกรรมการสามัญโดยด่วน” โดย นายถาวร เสนเนียม - ข้อมูลเรื่องโครงการจังหวัดทดลองแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา (ผู้ว่า CEO : Chief executive officer) รวบรวมโดย นายชำนาญ ชาญแก้ว - หนังสือคำร้องขอถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ <ol style="list-style-type: none"> 1. นายจุมพล ณ สงขลา 2. นายกระมล ทองธรรมชาติ 3. นายผัน จันทรปาน 4. นายศักดิ์ เตชะชาญ 	<p>ถ้าท่านเป็นประธานฝ่ายบริหารของ อบต. ให้ท่านเขียนพันธกิจที่มีต่อพี่น้องประชาชนในตำบลของท่าน</p>	<p>วิทยากรบรรยายประสบการณ์การทำงานจริงในฐานะ ส.ส. ผู้เรียนมีการซักถามถึงการทำงานในสภาและปัญหาที่ประสบ นอกจากบรรยายเรื่องหน้าที่ทางการเมืองแล้ว ประเด็นที่เน้นย้ำคือ ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 15 การเมืองและการปกครองที่ทุกคนควรรู้</p> <p>วิทยากร : ถวิล ไพรสณฑ์</p> <p>→ ความสำคัญของการเมืองท้องถิ่นต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตย</p>	<p>(ไม่มีการบ้าน)</p>	<p>บทนี้ไม่เน้นทฤษฎีทางวิชาการ แต่จะถ่ายทอดประสบการณ์การทำงาน แสดงความคิดเห็นเรื่องระบบการบริหารงานราชการและข้อกฎหมาย ในอนาคตที่จะต้องให้ความสำคัญกับประชาชนและท้องถิ่นมากขึ้น</p> <p>ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าการบรรยาย 3 ครั้งที่ผ่านมา โดย คุณหญิง ดร. กัลยา/ ส.ส.ถาวร/ส.ส.ถวิล ทั้ง 3 คน มีหัวข้อการบรรยายแตกต่างกัน แต่ทั้งหมดจะต้องแทรกเนื้อหาเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน และกระตุ้นให้ประชาชนรู้จักใช้สิทธิในการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองทุกครั้ง</p>
<p>ครั้งที่ 16 แนวทางพระราชดำริและทางรอดของชาติ</p> <p>วิทยากร : รศ.ดร.สังศิต พิริยะรังสรรค์</p> <p>→ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศต่าง ๆ และโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ</p> <p>→ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตรกรรมและสังคมเมืองเพื่อการแก้ไขปัญหาประเทศ</p>	<p>ข้อ ความ ที่ ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนมิใช่ลำพังเพียง แก้ไข ปัญหา ของเกษตรกรเท่านั้น ขอให้ นักศึกษาอภิปรายกิจกรรมเศรษฐกิจ ชุมชน หรือเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐาน สัมมาอาชีพของแต่ละท่าน</p>	<p>แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็น แนวความคิดที่ เข้า กับสถานการณ์ปัจจุบันที่นักการเมืองควรตระหนักไว้เป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของชาติ</p> <p>บรรยายภาคในห้องเรียนมีการแสดงทรรศนะจากนักเรียนเรื่องการดำเนินชีวิตในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมแบบพอเพียง ปัญหาการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงในอุดมคติทำได้ยากเพราะทัศนคติของคนยุคใหม่หลังไหลเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม และยึดติดกับวัตถุแก้ไขทัศนคติเกินความพอดีได้ยาก</p>

หัวข้อการบรรยาย/วิทยากร	การบ้าน	ข้อสังเกตโดยผู้วิจัย
<p>ครั้งที่ 17 การวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ</p> <p>วิทยากร : ดร.ภูษณ ปรีมาณิชญ์</p> <ul style="list-style-type: none"> → ภาพรวมของสถานการณ์โลกที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ → ระบบการเมืองของประเทศมหาอำนาจที่เข้าครอบครองเศรษฐกิจโลก → วิเคราะห์อนาคตเศรษฐกิจของไทย ปัญหาสถาบันการเงิน เศรษฐกิจชุมชน การพึ่งตนเองและเสนอทางแก้ คือ ปรัชญาการพึ่งพาตนเองตามแนวพระราชดำริ 	(ไม่มีการบ้าน)	<p>เนื้อหาการสอนในครั้งนี้เป็น การวิเคราะห์เศรษฐกิจไทย มีรูปแบบคล้ายกับการสอนในครั้งที่ 8 และ ครั้งที่ 10 คือ วิเคราะห์สถานการณ์ของไทยไปพร้อมกับสถานการณ์โลก โดยมองในมุมมองของผลกระทบที่โลกจะมีต่อประเทศไทย และการตอบสนองของประเทศไทยต่อโลกเพื่อให้สามารถพ่วงตัวอยู่ได้ แต่ในครั้งนี้จะมุ่งวิเคราะห์เฉพาะสถานการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบันเท่านั้น</p>
<p>ครั้งที่ 18 การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง</p> <p>วิทยากร : พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์</p> <ul style="list-style-type: none"> → ถ่ายทอดประสบการณ์การเมืองตั้งแต่อดีตจนกระทั่งเป็นนักการเมืองอาวุโส → ระบบการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างพรรคในการเลือกตั้ง และการจัดตั้งรัฐบาลว่าจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือในหมู่นักการเมือง รักษาคำพูด แสดงความใจกว้าง เป็นมิตรกับทุกพรรคการเมือง ซึ่งถือเป็นคุณธรรมทางการเมืองที่ต้องปฏิบัติ → แสดงความคิดเห็นเรื่องการปฏิรูปการเมืองใหม่ในอนาคต 	(ไม่มีการบ้าน)	<p>วิทยากรในครั้งนี้เป็นผู้ก่อตั้งหลักสูตร ซึ่งเป็นที่จับตามองของผู้ที่อยู่ในแวดวงการเมืองรวมถึงสื่อมวลชน ประกอบกับเป็นวันปิดหลักสูตรจึงมีนักการเมือง คณาจารย์ และสื่อมวลชนจำนวนมาก เข้าฟังการบรรยายด้วย บรรยากาศการบรรยายเป็นกันเอง ไม่เน้นหลักวิชาการ วิทยากรเล่าประสบการณ์และหลักการในการทำงานการเมือง ยุทธศาสตร์การจัดตั้งรัฐบาลโดยใช้ความศรัทธาและรักษาคำพูดเป็นหัวใจสำคัญ จุดเด่นของเนื้อหาการบรรยายในครั้งนี้นี้คือการกล่าวเป็น “นัยยะ” ถึง “พรรคการเมืองทางเลือกที่ 3” ที่อาจจะเกิดขึ้นในไม่ช้า และวิทยากรยินดีจะให้การสนับสนุนการกล่าวถึงเรื่องนี้ได้รับความสนใจ และเป็นประเด็นซักถามหลักของนักเรียนในการบรรยายครั้งนี้อย่างมาก</p>

ภาพรวมของเนื้อหาการสอนทั้ง 18 ครั้ง สามารถจัดแบ่งเนื้อหาหลักออกได้เป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. ความรู้เรื่องแนวคิดทางการเมืองและปรัชญาประชาธิปไตย
2. ความรู้เรื่องกรปฏิบัติตัวและหน้าที่ของนักการเมืองต่อประชาชน ต่อตำแหน่งทางการเมือง ต่อพรรคการเมือง
3. ความรู้เรื่องสถานการณ์โลก สถานการณ์บ้านเมือง และการวางแผนบริหารงาน อาทิ เศรษฐกิจ การศึกษา การต่างประเทศ
4. ความรู้เรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและประชาชน
5. ความรู้เรื่องข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานราชการและหน่วยงานการเมือง เพื่อประโยชน์ในการรักษาสิทธิความเป็นพลเมือง

จากภาพรวมของหมวดหมู่เนื้อหา สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ความรู้ที่นำมาสอนเป็นการให้ประโยชน์ทางการเมือง 3 กลุ่ม ได้แก่

- การเมืองระดับชาติ
- การเมืองท้องถิ่น
- การเมืองภาคประชาชน

กล่าวคือ มีทั้งเนื้อหาเรื่องการทำงานระดับประเทศ ความรู้เรื่องการบริหารงานในภาพกว้าง ความรู้เรื่องระบบการเมืองท้องถิ่น การกระจายอำนาจ และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ประชาชนในระบบประชาธิปไตยควรรู้เพื่อรักษาสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองสำหรับนักเรียนการเมือง รุ่น 2-3 นี้ ต้องการเปิดให้ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในทุกระดับ ทั้งผู้ที่จะเตรียมตัวเป็นนักการเมืองระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และผู้ที่สามารถเป็นผู้นำความคิด กระจายความรู้ทางการเมืองไปสู่ภาคประชาชนได้ ดังที่ผู้อำนวยการหลักสูตรเคยให้สัมภาษณ์ไว้ เนื้อหาการสอนจึงมีหลากหลายประเด็นทั้งที่เหมาะสมกับผู้เตรียมตัวเป็นนักการเมืองตั้งแต่ระดับชาติลงมาจนถึงประชาชนทั่วไป

วิธีการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีลักษณะบรรยายโดยวิทยากร (Lecture) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้ผู้รับการอบรมทางเดียว และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและแสดงความคิดเห็นท้ายชั่วโมงเรียน ช่องทางการมีส่วนร่วมเพื่อผู้เรียนจะได้มีปฏิริยาตอบกลับ (Feedback) คือ แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนและการทำกรบ้าน

การซักถามและแสดงความคิดเห็นร่วมกับวิทยากร ถือเป็นช่องทางที่ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมทันที และสามารถประเมินผลได้เลยว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและคิดเห็นอย่างไรต่อเนื้อหาในครั้งนั้น ที่สำคัญ “การแสดงความคิดเห็น” ถือเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่นักการเมืองไม่ว่าจะในระดับ

ชาติหรือท้องถิ่นหรือภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยควรจะเป็น และยังเป็นแบบฝึกหัดที่ดีในการฝึกพูดต่อหน้าสาธารณะชนต่อเนื่องจากหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนมีลักษณะค่อนข้าง “ผูกขาด” กล่าวคือ มีผู้เรียนที่แสดงความคิดเห็นเป็นตัวหลักของห้องอยู่เพียงไม่กี่คนเท่านั้น ที่เหลือจะลุกขึ้นแสดงความคิดเห็นประปราย ในขณะที่มีเพื่อนร่วมชั้นเรียนอีกกว่าครึ่งห้องไม่เคยลุกขึ้นแสดงความคิดเห็นหรือถามคำถามเลยแม้แต่ครั้งเดียว

การบ้านประกอบการสอนถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนทุกคนแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาในบทนั้น ๆ ส่งให้ผู้อำนวยการหลักสูตรตรวจ (ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์) การส่งการบ้านถือเป็นข้อบังคับของหลักสูตรเพื่อเป็นคะแนนประเมินผลการจบหลักสูตร แต่คุณภาพของคำตอบเป็นสิ่งที่ไม่สามารถบังคับให้ผู้เรียนใส่ใจทำได้เท่ากันทุกคน อย่างไรก็ตามวิธีนี้ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นตามแนวทางประชาธิปไตยอย่างทั่วถึงกันทุกคน

จากตารางแจกแจงรายละเอียดของเนื้อหาจะเห็นว่า การบ้านไม่ได้มีสม่ำเสมอทุกครั้ง ผศ.พรชัยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ถ้าบทเรียนไหนที่นักเรียนให้ความสนใจแสดงความคิดเห็นและซักถามจำนวนมากก็จะไม่มีการบ้านเพราะแสดงให้เห็นว่าพยายามทำความเข้าใจแล้ว แต่ถ้าในบทเรียนที่มีการซักถามน้อยจะให้การบ้านซ้ำอีกครั้งเป็นการบังคับให้ต้องไปหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทเรียนนั้น ๆ ต่อไป

วิทยาการ

การเรียนการสอนในส่วนภารกิจทางการเมือง มีวิทยากรบรรยาย 18 ท่าน แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. อาจารย์/นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์

แนวทางการสอนจะมีลักษณะให้ความรู้ด้านปรัชญา แนวคิดทฤษฎี เช่น ปรัชญาประชาธิปไตย อุดมการณ์ทางการเมือง กฎหมายมหาชน มีการให้ข้อมูลตามหลักวิชาการประกอบการวิเคราะห์หาแนวทางแก้ปัญหาตามหลักรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ อาทิ หัวข้อ โลกาภิวัตน์กับเศรษฐกิจ สังคม การเมืองไทย ชุมชนเข้มแข็งกับการกระจายอำนาจทางการเมือง ยุทธศาสตร์การเมืองไทยในยุทธศาสตร์การเมืองโลก

2. ผู้มีประสบการณ์ทางการเมือง

ลักษณะเนื้อหาการสอนจะเป็นการให้หลักการทางการเมืองประกอบการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งมีลักษณะ “เล่าสู่กันฟัง” ถึงเบื้องลึกเบื้องหลังในการทำงาน เน้นหลักประสบการณ์มากกว่าหลักทฤษฎี เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

และถกปัญหาที่เกิดขึ้นในแวดวงการเมือง ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า ผู้เรียนที่มีประสบการณ์ และอยู่ในแวดวงทางการเมืองมักมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในขณะที่ ผู้มีคุณวุฒิ วิทยุติทางการเมืองน้อยมักจะขอความคิดเห็นจากวิทยากรและขอให้ ถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว อย่างไรก็ตามเนื่องจากหลักสูตรนี้ จัดขึ้นโดยนักการเมือง และวิทยากรในส่วนนี้ก็เป็นนักการเมืองในสังกัดพรรค การแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามจึงค่อนข้างเป็นแนวเดียวกับนโยบายของพรรค

แนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม

เนื้อหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองในหลักสูตรภารกิจทางการเมืองไม่มีการแยกเนื้อหาออกมาสอนเหมือนช่วงกลยุทธ์การพูดทางการเมือง เพราะเนื้อหาการสอนส่วนใหญ่ จะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานการเมือง ข้อกฎหมาย วิเคราะห์สถานการณ์และหนทางแก้ ปัญหา และจรรยาบรรณของนักการเมืองก็จะแฝงมากับการเสนอหนทางแก้ปัญหาเอง เพราะ หนทางแก้วิกฤติต้องประกอบด้วยระบบการจัดการที่ดีและนักการเมืองที่ดี คำว่า “ที่ดี” ในที่นี้ ประกอบด้วย ทัศนคติที่ดี ความรู้ดี มีความซื่อสัตย์ ฯลฯ ซึ่งถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของนักการเมือง นอกจากนี้ในการบรรยายของวิทยากรพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ได้กล่าวถึงคุณธรรมของ นักการเมืองว่าต้องสร้างความไว้วางใจและรักษาคำพูดซึ่งถือเป็นจริยธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมที่ได้เน้นย้ำในส่วนที่ 1 อย่างไรก็ตามแนวคิดด้านคุณธรรมช่วง ภารกิจทางการเมืองถือว่ามีส่วนที่น้อยมาก

อนึ่ง จากการที่ผู้วิจัยได้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยตลอดหลักสูตร สังเกตพบความแตกต่าง เรื่องบรรยากาศการเรียนการสอนในชั้นเรียน ของหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมืองและภารกิจทางการเมือง

โดยในส่วนที่ 1 มีลักษณะการเรียนที่สนุกสนาน ไม่เป็นทางการ มีความเป็นกันเองระหว่าง วิทยากรและผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอาจารย์ผลัดเปลี่ยนกันมาบรรยายมากกว่า 1 ครั้ง จนเกิดความคุ้นเคยกับผู้เรียน อาจารย์แต่ละท่านมีวิธีถ่ายทอดทั้งบรรยายทั้ง talk show ทำให้เนื้อหาการ บรรยายไม่เครียด ประกอบกับจำนวนผู้เรียนไม่มากนัก (50 คน โดยประมาณ) ทำให้ทำความรู้จัก กันได้อย่างทั่วถึงและการฝึกพูดหน้าชั้นเรียนร่วมกันบ่อย ๆ ก็ช่วยลดความกดดัน ทำให้สนิทสนม กันได้เร็ว ผู้วิจัยมีทรรศนะว่าการฝึกพูดหน้าห้องในช่วงแรก หลายคนยังไม่มีพัฒนาการ ทำให้เกิด ความผิดพลาด ประหม่า เคอะเขิน ซึ่งอาการเหล่านี้ทำให้เกิดความสนุกสนาน ช่วยลดช่องว่าง ระหว่างคนแปลกหน้า ช่องว่างระหว่างอายุ ทำให้เพื่อนร่วมชั้นคุ้นเคยกันได้เร็ว ยกตัวอย่างการฝึก

กล่าวขอบคุณแขกในงานแต่งงาน ส่วนผู้ที่รับบทบาทสมมติเป็นเจ้าบ่าวนั้น ท่านเป็นนายกเทศมนตรี อายุ 60 กว่าปี ในขณะที่อีกห้องหนึ่งนั้น ผู้ที่สวมบทบาทเป็นเจ้าบ่าวอายุ 29 ปี และเจ้าสาวอายุกว่า 60 ปี เช่นกัน ตอนแรกก็มีความเกร็งและเกรงใจ แต่เมื่อถึงเวลาพูดก็เป็นที่สนุกสนาน เฮฮาจนสร้างความสนิทสนมกันที่สุดในที่สุด

ในส่วนที่ 2 ภารกิจทางการเมือง มีรูปแบบและเนื้อหาในการเรียนเป็นทางการ อาจารย์ 1 ท่าน รับผิดชอบการบรรยายครั้งเดียว จึงมีความสนิทสนมกันในชั้นเรียนน้อยกว่าวิทยากรในส่วนที่ 1 เนื้อหาการเรียนเป็นเรื่องที่เป็นสาระและต้องใช้ความตั้งใจในการทำความเข้าใจ ประกอบกับในส่วนนี้มีการรวมชั้นเรียน รุ่น 2-3 ไว้ด้วยกัน กลายเป็นชั้นเรียนขนาดใหญ่เกือบ 100 คน ต่างคนต่างมีความคุ้นเคยกันมาก่อนเป็นการภายในจึงเกิดการแบ่งกลุ่มแบ่งรุ่น และรูปแบบการเรียนที่เน้นการบรรยายทำให้ผู้เรียนไม่มีเวลาทำความรู้จักกันเพิ่มเติม

อย่างไรก็ตามวิธีการสร้างความสนิทสนมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี คือ การสังสรรค์นอกรอบ หลังเลิกเรียนหรือจัดงานเลี้ยงสังสรรค์กระชับมิตรในโอกาสต่าง ๆ โดยในช่วงระหว่างการฝึกอบรม (7 สิงหาคม – 4 ธันวาคม 2544) มีการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์อย่างเป็นทางการ 3 ครั้ง ด้วยกัน คือ สังสรรค์นักเรียนการเมืองรุ่น 3 (12 กันยายน) สังสรรค์นักเรียนการเมืองรุ่น 2 (1 ตุลาคม) และงานเลี้ยงสานสายใย-ใจสองรุ่น ระหว่างรุ่น 2-3 (16 พฤศจิกายน) ผู้วิจัยเคยพูดคุยกับเพื่อนร่วมรุ่นบางคนบอกว่ายินดีที่จะเสียเงินสำหรับงานเลี้ยงหรือการสังสรรค์นอกรอบ ถือว่าซื้อโอกาสในการสร้างความคุ้นเคยและขยายกลุ่มเพื่อน การรู้จักเพื่อนมากถือเป็นกำไรให้ชีวิต

การดูงานนอกสถานที่

นอกจากการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน หลักสูตรยังมีการ “ดูงานนอกสถานที่” (Field Trip) เป็นเวลา 2 วัน 1 คืน ณ จังหวัดพิจิตร การดูงานจัดขึ้นในวันที่ 5-6 มีนาคม 2545 เป็นเวลา 3 เดือนให้หลังนับจากวันปิดหลักสูตรการเรียนการสอนในชั้นเรียน สาเหตุที่ทิ้งช่วงนาน เนื่องจากต้องรอให้สมาชิกว่างพร้อมกันให้ได้มากที่สุด ที่สำคัญการไปดูงานครั้งนี้เดินทางไปจังหวัดพิจิตร พักค้างคืนที่บ้านของพลตรีสนั่น จึงต้องรอความสะดวกของเจ้าของด้วย

เช้าวันอังคารที่ 5 มีนาคม 2545 ผู้วิจัยเดินทางไปที่บ้านสนามบินน้ำซึ่งเป็นจุดนัดพบในการเดินทาง ตั้งแต่ 7.00 น. ก่อนกำหนดเดินทาง 1 ชั่วโมง เพื่อไปตั้งโต๊ะลงทะเบียนและตรวจสอบ

ความพร้อม ร่วมกับคณะทำงานคนอื่นๆ^P เมื่อลงทะเลเบียนเรียบร้อยจะแจกป้ายชื่อให้แขวนตลอดการเดินทาง เนื่องจากการไปดูงานครั้งนี้มีผู้ติดตาม อาทิ สามี ภรรยา ลูก และเพื่อน ของผู้เรียนไปด้วย การแขวนป้ายชื่อจะทำให้รู้จักและทักทายกันได้ง่ายขึ้น รถบัส 2 คัน ป้ายหน้าออกจากบ้านสนามบินน้ำเวลา 8.30 น. พร้อมด้วยจำนวนนักเรียนการเมือง 94 คน มีอาจารย์สุวงศ์ วัฒนกุลและอาจารย์มานิต กันตามระ วิทยากร ขับรถส่วนตัวร่วมขบวนเดินทางไปพร้อมกัน เมื่อไปถึงจังหวัดพิจิตร คณะเดินทางเข้าชมเหมืองทอง โดยมีคุณฉวีวรรณ ขจรประศาสตร์ (ภริยาพลตรีสนั่น) และคณะ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประจำเหมืองให้การต้อนรับ ชมการบรรยายความรู้เกี่ยวกับเหมืองทองโดยวิทยากรและได้เข้าชมการหลอมทองแห่งใน “โรงหลอมทอง” ซึ่งถือเป็นเขตหวงห้ามไม่เปิดให้เข้าชมโดยทั่วไป กลุ่มนักเรียนการเมืองถือเป็นกลุ่มทัศนศึกษาคณะที่ 2 ที่ได้มีโอกาสเข้าชมอย่างใกล้ชิด โดยคณะที่เคยเข้าชมก่อนหน้านี้ คือ คณะของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี หลังจากนั้นเดินทางไปชมฟาร์มนกกระจอกเทศของพลตรีสนั่น ขจรประศาสตร์ ฟังการบรรยายเกี่ยวกับการเลี้ยงนกกระจอกเทศไปจนถึงธุรกิจเกี่ยวกับนกกระจอกเทศซึ่งพลตรีสนั่นได้เดินทางมารอสมทบและพบปะกับคณะนักเรียนการเมืองที่นี่

คืนนั้นคณะนักเรียนการเมืองเข้าพักและร่วมงานเลี้ยงสังสรรค์ยามค่ำคืนที่บ้านพักในไร่ของของพลตรีสนั่น โดยมีเจ้าของบ้านและภริยา รวมทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัดพิจิตร อาทิ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้กำกับ ฯลฯ ร่วมงานด้วย ในคืนนั้นผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นพิธีกรนำสนทนาการร่วมกับเพื่อนนักเรียนการเมืองรุ่น 2 อีก 1 ท่าน

เช้าวันรุ่งขึ้นเข้าชมไร่ของซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในการทำไวน์ไทยยี่ห้อ “ซาโต เดอร์ ซาละวัน” ของพลตรีสนั่น ซึ่งเป็นสถานที่ทัศนศึกษาสุดท้ายตามแผนการดูงาน

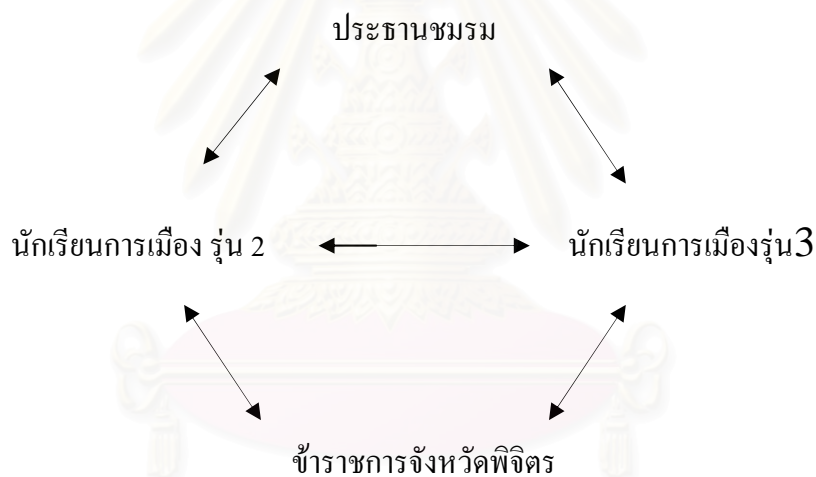
การเดินทางครั้งนี้ คณะทำงานเก็บค่าใช้จ่ายจากเพื่อนร่วมรุ่นคนละ 1,000 บาท เพื่อเป็นค่ารถและค่าอาหารระหว่างการเดินทาง ส่วนสถานที่พักและอาหารระหว่างพักที่พิจิตร ประธานชมรมร่วมสร้างสรรค์เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ทั้งหมด จำนวนเงินกองกลางที่เหลือเกือบครึ่งของเงินที่เก็บได้ในครั้งนี้ จะเก็บไว้เป็นค่าใช้จ่ายในงานของกลุ่มนักเรียนการเมืองครั้งต่อไป ซึ่งคาดว่าจะเป็นการ “ต้อนรับน้องใหม่” สำหรับนักเรียนการเมืองรุ่น 4 ที่จะเปิดรับสมัครเข้ามาเรียน ถือเป็นโอกาสที่นักเรียนการเมืองจะได้มีกิจกรรมพบปะสังสรรค์กันอีก

การทัศนศึกษาครั้งนี้ไม่ได้เดินทางไปในหน่วยงานหรือสถานที่ที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ในเชิงการเมืองแต่อย่างใด ผู้วิจัยมองว่า วัตถุประสงค์ของงานไม่ได้เน้นว่าต้องไปเพื่อให้ความรู้ทางด้าน

* คณะทำงาน คือ กลุ่มนักเรียนการเมือง รุ่น 2-3 ประมาณ 7-8 คน ที่รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการเป็นแกนในการติดต่อประสานงานการดูงานนอกสถานที่ ผู้วิจัยเป็นหนึ่งในคณะทำงานด้วย ในครั้งนี้ผู้วิจัยทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมสนทนาการระหว่างการเดินทางและกิจกรรมบนเวทีในงานเลี้ยงกลางคืน

การเมืองเป็นหลัก แต่เป็นการทัศนศึกษาเพื่อเปิดโลกทัศน์ ให้ได้รู้ได้เห็นสิ่งใด อะไรก็ได้ที่น่าสนใจ อย่างเช่นการไปครั้งนี้ก็ได้ความรู้เรื่องการท่าเหมืองทอง ธุรกิจฟาร์มนกกระจอกเทศ การดูแลไร่องุ่น ส่วนผลพลอยได้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นผลที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนมากกว่าความรู้ที่ได้รับ คือ การสร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการทั้งในแวนดิงและในแวนวาระนาบ

จะเห็นได้ว่าการดูงานครั้งนี้มีขึ้นหลังจากปิดหลักสูตรนานถึง 3 เดือน นักเรียนที่เคยพบปะขณะเรียน เมื่อห่างหายไปก็ได้มาร่วมกิจกรรมกันอีก นักเรียนการเมืองระหว่างรุ่น 2-3 หลายคนที่ไม่มีโอกาสทำความรู้จักกันในห้องเรียนเนื่องจากบรรยากาศไม่อำนวยก็ได้รู้จักกัน นอกจากนี้ยังได้รู้จักกับข้าราชการในจังหวัดพิจิตร ที่สำคัญการเปิดบ้านพักของพลตรีสนั่นให้นักเรียนการเมืองเข้าพักและเจ้าของบ้านได้มาร่วมสังสรรค์ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในแวนดิงอย่างไม่เป็นทางการให้รู้สึกเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเขียนแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลพลอยได้จากการดูงาน ดังนี้

โดยสรุป เนื้อหาการอบรมแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การพูดทางการเมืองใช้วิธีการอบรมด้วยการบรรยายและฝึกปฏิบัติเน้นความรู้พื้นฐานการพูดทั่วไปและการพูดเฉพาะกิจทางการเมือง มีการบรรยายแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมการพูดตามแนวพุทธศาสนา โดย พระพิศาลธรรมพาทิ (พระพยอม กัลยาโณ) และวิทยากรได้แทรกแนวคิดเรื่องคุณธรรมในการพูดระหว่างการบรรยาย

ส่วนที่ 2 ภารกิจทางการเมือง อบรมโดยวิธีการบรรยายเช่นกันโดยวิทยากรนักวิชาการและนักการเมือง ส่วนนักเรียนมีช่องทางในการมีส่วนร่วมคือแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนและทำการ

บ้านส่งหลังการบรรยาย เนื้อหาคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองไม่ได้แยกออกมาสอนชัดเจนแต่แทรกอยู่ในเนื้อหาการบรรยาย

บรรยายภาคการเรียนในส่วนที่ 1 มีความสนุกสนานเป็นกันเอง เพราะคุ้นเคยกับวิทยากรและใช้กิจกรรมการฝึกพูดช่วยละลายพฤติกรรม ในขณะที่ส่วนที่ 2 ด้วยลักษณะเนื้อหา ทำให้นักเรียนไม่มีเวลามีปฏิสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม วิธีสร้างความสนิทสนมอีกทาง คือ การสังสรรค์นอกรอบหลังเลิกเรียน นอกจากนี้ยังมีการดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) ณ จังหวัดพิจิตร ซึ่งไม่ได้ให้ความรู้ทางการเมืองอย่างชัดเจนแต่ให้ผลพลอยได้ในเรื่องการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นและระหว่างประธานชมรม ฯ กับนักเรียนการเมือง

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 4 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอย่างไร

การประเมินผลความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้วิจัยใช้การศึกษาและเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ ออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก ปัญหานำวิจัยข้อนี้จึงแยกผลการศึกษาออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ผลข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตารางสถิติ แบ่งข้อมูลสถิติเป็น 3 ส่วน

- ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
- ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การพูดในที่สาธารณะและกิจกรรมทางการเมือง
- ความพึงพอใจต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง

ตอนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนการเมือง รุ่น 1-3 จำนวน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 อภิปรายผลตารางสถิติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศและอายุ

อายุ		เพศ		รวม	
		ชาย	หญิง	จำนวน	ร้อยละ
20-29 ปี		4	7	11	18.0
30-39 ปี		13	6	19	31.1
40-49 ปี		17	4	21	34.4
50-59 ปี		6	1	7	11.5
60 ปี ขึ้นไป		3	-	3	4.9
รวม	จำนวน	43	18	61	100.0
	ร้อยละ	70.5	29.5		

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างนักเรียนการเมือง รุ่น 2-3 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 40 - 49 ปี และ 30-39 ปี มีจำนวน 21 คน และ 19 คน ตามลำดับ กลุ่มอายุ 60 ปี ขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียง 3 คน แบ่งเป็นเพศชาย 43 คน และเพศหญิง 18 คน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	1.6
ปริญญาตรี	30	49.2
ปริญญาโท	29	47.5
ปริญญาเอก	1	1.6
รวม	61	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงว่าระดับการศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 30 คน รองลงมาอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน คือ ระดับปริญญาโท จำนวน 29 คน กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาเอก มีจำนวนกลุ่มละ 1 คนเท่ากัน

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	16	26.2
ธุรกิจส่วนตัว	20	32.8
พนักงานบริษัท	5	8.2
ข้าราชการการเมือง	6	9.8
นิสิต/นักศึกษา	1	1.6
เกษียณ	2	3.3
อื่นๆ ได้แก่ แพทย์ ทนายความ นักสื่อสารมวลชน ฯลฯ	11	18.0
รวม	61	100.0

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 20 คน และรับราชการจำนวน 16 คน มีนิสิต/นักศึกษาเป็นจำนวนน้อยที่สุดอยู่เพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่งทางการเมือง

ตำแหน่งทางการเมือง	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.)	-	-
สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (สท.)	-	-
สมาชิกสภาเขต (สข.)	-	-
สมาชิกสภาจังหวัด (สจ.)	1	1.6
สมาชิกสภาเทศบาล (สท.)	5	8.2
อื่น ๆ ได้แก่ ผู้ช่วย/ที่ปรึกษาบุคคลทางการเมือง , คณะกรรมการเมือง/การเมืองภาคประชาชน ฯลฯ	12	19.6
ไม่มีตำแหน่งทางการเมือง	43	70.5
รวม	61	100.0

ตารางที่ 4 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางการเมือง เป็นจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 เป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน สมาชิกสภาจังหวัด จำนวน 1 คน และสังเกตได้ว่า ไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครเลย

ตารางที่ 4.10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพสมาชิก
พรรคการเมือง

สมาชิก	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์	10	16.4
สมาชิกพรรคอื่น ๆ	8	13.1
ไม่สังกัดพรรคการเมือง	43	70.5
รวม	61	100.0

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคการเมือง 43 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 เป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 และเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น ๆ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1

ส่วนที่ 2 ประสพการณ์ด้านการพูดในที่สาธารณะและกิจกรรมทางการเมือง

ตารางที่ 4.11 แสดงประสพการณ์ด้านการพูดในที่สาธารณะก่อนเข้ารับการฝึกอบรม

ประสพการณ์ ด้านกิจกรรมการพูด	ไม่เคย		1-2 ครั้ง		3 ครั้งขึ้นไป	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เคยเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการพูด	24	39.3	32	52.5	5	8.2
เคยมีกิจกรรมเกี่ยวกับการพูดในที่สาธารณะ (ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง) เช่น พิธีกร ได้วาที	26	42.6	15	24.6	20	32.8
เคยปราศรัยในที่สาธารณะเพื่อหาเสียงให้แก่ตนเอง/ ผู้สมัคร/พรรคการเมือง	43	70.5	5	8.2	13	21.3
เคยอภิปรายในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือ สภาระดับท้องถิ่น	50	82.0	5	8.2	6	9.8
เคยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะหรือผ่าน สื่อมวลชนโดยตัวท่านคนเดียวใดๆ	40	65.6	12	19.7	9	14.8

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งเคยผ่านหลักสูตรฝึกอบรมการพูด จากที่อื่นมาบ้าง 1-2 ครั้ง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 42.6 ไม่เคยมีประสพการณ์การพูดสาธารณะมาก่อน

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสพการณ์การพูดในเชิงการเมืองมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นการปราศรัยหาเสียง อภิปรายในที่ประชุมสภา แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะหรือผ่านสื่อมวลชน คิดเป็นร้อยละ 70.5 , 82.0 และ 65.5 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.12 แสดงการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมกิจกรรม ทางการเมือง	ไปทุกครั้ง		ไปเกือบทุกครั้ง		ไปบ้างบางครั้ง		ไม่ค่อยได้ไป		ไม่เคยไปเลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	52	85.2	8	13.1	-	-	-	-	1	1.6
ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่น	34	55.7	7	11.5	6	9.8	3	4.9	11	18.0

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้ง เป็นจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 85.2 และไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเขต องค์การบริหารส่วนตำบล ทุกครั้ง เป็นจำนวน กว่าครึ่ง คือ 34 คนคิดเป็นร้อยละ 55.7

ตารางที่ 4.13 แสดงประสพการณ์ด้านการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

ประสพการณ์ ด้านดำเนินกิจกรรมทางการเมือง	ไม่เคย		1-2 ครั้ง		3 ครั้งขึ้นไป	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ร่วมก่อตั้งพรรคการเมือง/องค์กรประชาธิปไตย/องค์กรที่มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	46	75.4	10	16.4	5	8.2
เคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนระดับชาติ/ระดับท้องถิ่น	46	75.4	11	18.0	4	6.6
เคยบริจาคเงินให้พรรค/ผู้สมัคร/กลุ่มองค์กรที่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง	42	68.9	16	26.2	3	4.9
เคยมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือการร่างรัฐธรรมนูญ	43	70.5	14	23.0	4	6.6
เคยร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยการติดโบว์หรือ สติกเกอร์ ฯลฯ เพื่อให้การสนับสนุนหรือต่อต้านการดำเนินการทางการเมือง	27	44.3	24	39.3	10	16.4

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสพการณ์ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยจำนวนผู้ไม่เคยร่วมก่อตั้งพรรคการเมือง/องค์กรประชาธิปไตย/องค์กรที่มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนระดับชาติหรือท้องถิ่น มีจำนวนเท่ากันคือ 46 คน คิดเป็นร้อยละ 75.4

ไม่เคยบริจาคเงินให้พรรคการเมือง/ผู้สมัคร/กลุ่มองค์กร และไม่เคยมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือร่างรัฐธรรมนูญมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 68.9 และ 70.5 ตามลำดับ

แต่กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งเคยมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยการติดโบว์หรือ สติกเกอร์ ฯลฯ โดยแบ่งเป็น เคยบ้าง 1-2 ครั้ง ร้อยละ 39.3 เคย 3 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 16.4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง

ตารางที่ 4.14 แสดงความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง

ความพึงพอใจต่อหลักสูตร	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การพูดในที่ ชุมชนก่อนเข้ารับการ ฝึกอบรม	-	-	13	21.3	29	47.5	12	19.7	7	11.5
หลักสูตรฯช่วยเพิ่มทักษะการ พูดในที่ชุมชน	5	8.2	47	77.0	6	9.8	3	4.9	-	-
การนำไปใช้ประโยชน์ต่อ หน้าที่การงาน	13	21.3	29	47.5	13	21.3	5	8.2	1	1.6
ชอบกระบวนการทดสอบการ พูดในห้องเรียน	23	37.7	29	47.5	8	13.1	1	1.6	-	-
อาจารย์สามารถถ่ายทอด เนื้อหาได้น่าสนใจและเข้าใจ ง่าย	18	29.5	35	57.4	5	8.2	3	4.9	-	-
ได้หลักคิดเรื่องคุณธรรม จริยธรรมในการพูด	17	27.9	34	55.7	7	11.5	1	1.6	2	3.3

จากตารางที่ 8 กลุ่มตัวอย่างประเมินทักษะการพูดในที่ชุมชนของตนเองก่อนเข้ารับการฝึกอบรมว่ามีทักษะปานกลาง มากและน้อย ตามลำดับ หลังจากรับการฝึกอบรมแล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหลักสูตรฯ ช่วยเพิ่มทักษะการพูดได้มาก จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 77.0 สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงานได้มาก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงานได้มากที่สุดและได้ปานกลางมีจำนวนเท่ากัน คือ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3

กลุ่มตัวอย่างชอบกระบวนการทดสอบการพูดในห้องเรียนมาก ร้อยละ 47.5 ชอบมากที่สุด ร้อยละ 37.7 มีเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 เท่านั้น ที่ชอบกระบวนการทดสอบในห้องเรียนน้อย

กระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาของอาจารย์ผู้สอน กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมาก จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 57.4

กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งได้หลักคิดเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในการพูดจากหลักสูตรฯ มาก จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 55.7 และมีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 ได้หลักคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการพูดน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.15 แสดงความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อหลักสูตรภารกิจทางการเมือง

ความพึงพอใจต่อหลักสูตร	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ทางการเมืองก่อนเข้ารับการฝึกอบรม	2	3.3	11	18.0	34	55.7	11	18.0	3	4.9
หลักสูตรฯช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางการเมือง	9	14.8	39	63.9	10	16.4	3	4.9	-	-
การนำไปใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงาน	13	21.3	23	37.7	18	29.5	7	11.5	-	-
อาจารย์สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้น่าสนใจและเข้าใจง่าย	8	13.1	34	55.7	16	26.2	3	4.9	-	-
ได้หลักคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมทางการเมือง	11	18.0	33	54.1	14	23.0	2	3.3	1	1.6

จากตารางที่ 9 กลุ่มตัวอย่างจำนวนกว่าครึ่งประเมินทักษะความรู้ทางการเมืองของตนเองก่อนเข้ารับการฝึกอบรมว่ามีความรู้ปานกลาง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 55.7 หลังจากรับการฝึกอบรมแล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหลักสูตรฯ ช่วยเพิ่มความรู้ทางการเมืองได้มาก จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 63.9

เนื้อหาของหลักสูตรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงานได้มากเป็นจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7

กระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาของอาจารย์ผู้สอน กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมาก จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 55.7

กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งได้หลักคิดเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองจากหลักสูตรฯ มาก จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 54.1 และมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 ได้หลักคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักเรียนการเมือง รุ่น 2-3 พบว่า สาเหตุและความต้องการในการเข้ามาเรียนหลักสูตรนี้แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความคาดหวังต่ออนาคตทางการเมืองของบุคคลนั้น ๆ ผู้วิจัยประมวลผลการสัมภาษณ์และแบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1. คนที่ทำงานการเมืองอยู่ในปัจจุบันหรือมีแนวโน้มที่จะทำงานการเมืองในอนาคตอันใกล้ ต้องการจะเข้ามาอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองและนำไปใช้ในการทำงานการเมือง ดังเช่น กรณีการ พัฒนาพีระเดช สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย กล่าวกับผู้วิจัยว่าสาเหตุที่สนใจเข้ามาเรียนเพราะตนเองเป็นนักการเมืองท้องถิ่นและทราบปัญหาดีว่าขณะนี้ความรู้ทางการเมืองยังกระจายไปสู่ชนบทค่อนข้างน้อย จึงอยากเข้ามาศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองส่วนหนึ่งและจะได้นำความรู้ไปใช้ทำงานและเผยแพร่สู่ประชาชนต่อไป
2. คนที่ไม่ได้มีความคาดหวังในการทำงานการเมือง กลุ่มนี้เข้ามาเรียนเพื่อแสวงหาความรู้แปลกใหม่และคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน มีความคาดหวังที่จะพัฒนาความรู้และสะสมประสบการณ์ไว้ใช้ในหน้าที่การงาน
3. คนที่มีความปรารถนาและกำลังหาโอกาสในการทำงานการเมือง กลุ่มนี้มีความคาดหวังเครือข่าย เพื่อนฝูงการแลกเปลี่ยนความคิดมากกว่าความคาดหวังความรู้เชิงวิชาการจากหลักสูตร

ถึงแม้สาเหตุและความคาดหวังหลัก ๆ ในการเข้ามาเรียนจะแตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งที่นักเรียนการเมืองมีความปรารถนาอยู่ในใจไม่มากนักน้อยนั่นคือ สังคม เพื่อนฝูง เครือข่าย ในที่นี้มิได้หมายถึงเครือข่ายเพื่อประโยชน์ทางการเมืองเท่านั้นแต่เป็นการสร้างเพื่อน สร้างสังคม ที่มีความหลากหลายทั้งอายุ อาชีพ และแนวคิด ดังที่กลุ่มตัวอย่างให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“อยากเข้ามาเพิ่มหลักความรู้ และเข้ามาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีความหลากหลาย เพราะคนที่สมัครเข้ามาเรียนในหลักสูตรนี้ล้วนแต่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่หลากหลาย การคบหาสมาคมในวันนี้จะทำให้การประสานงานเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อกันในวันข้างหน้าเป็นไปได้ดีขึ้น”

นอกจากนั้นเหตุผลบางส่วนที่ดึงดูดความสนใจของผู้สมัครเรียน คือ ความเชื่อถือในตัวพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ เนื่องจากความเป็นนักการเมืองอาวุโสที่มีชื่อเสียง เมื่อเปิดหลักสูตรฝึกอบรมทางการเมืองขึ้นมา จึงเป็นความน่าสนใจและคาดหวังว่าประสบการณ์การเมืองที่ยาวนาน น่าจะทำให้หลักสูตรนี้มีความพิเศษและน่าสนใจกว่าหลักสูตรการฝึกอบรมทั่วไป

ความพึงพอใจต่อหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งมีเนื้อหาการเรียน รูปแบบการถ่ายทอดต่างกัน คณาจารย์คนละชุด จำนวนผู้เรียนไม่เท่ากันทำให้บรรยากาศในห้องเรียนของเนื้อหา 2 ส่วนต่างกัน การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนในที่นี้จึงแยกออกเป็น 2 ส่วน ตามโครงสร้างหลักสูตร

ส่วนที่ 1 หลักสูตรกลยุทธการพูดทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับสูง เนื้อหาการสอนเข้มข้น ครอบคลุมทฤษฎีการพูด ชอบการฝึกพูดหน้าชั้นเรียนเพราะช่วยพัฒนาทักษะการพูดได้จริง บรรยากาศในห้องเรียนเป็นกันเอง สนุกสนาน ช่วยละลายพฤติกรรมของผู้เรียนให้รู้จักและสนิทกันเร็วขึ้น

ผู้เรียนรู้สึกว่หลังจากฝึกปฏิบัติการพูดในที่สาธารณะ ทำให้ทักษะการพูดดีขึ้นและยังประเมินจากพัฒนาการของเพื่อนร่วมชั้นว่าบุคคลรอบข้างมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

“ผมให้ความพึงพอใจหลักสูตรกลยุทธการพูดประมาณ 80-90% เพราะเนื้อหาการสอนมีการกำหนดไว้ค่อนข้างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอภิปราย ไฮปาร์ก เทคนิคการบรรยาย การตั้งกระทู้ ให้สัมภาษณ์และมีการฝึกปฏิบัติจริงด้วย และการวิจารณ์เป็นรายบุคคล ทำให้เราพัฒนาได้จริง” (สัมภาษณ์บุญยธีร์พานิชประไพ, 16 ธันวาคม 2544)

“ผมพอใจหลักสูตรเกินความคาดหวังที่ตั้งใจไว้ก่อนเข้ามาเรียนเสียอีก โดยส่วนตัวไม่สามารถประเมินตัวเองว่าพูดดีขึ้นหรือเปล่า แต่สังเกตจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนหลายคนว่ามีพัฒนาการอย่างเห็นได้ชัด พูดจาต่อหน้าชุมชนได้ชัดเจน เป็นประเด็นมีความกล้ามากขึ้นกว่าเริ่มเรียนแรกๆ” (สัมภาษณ์มงคล ลีลาเลอเกียรติ, 4 มกราคม 2545)

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ด้านการเมืองและการพูดมามาก แสดงทรรศนะว่าการฝึกพูดไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่หรือสร้างความน่าตื่นเต้นมากนัก เพราะโดยอาชีพและหน้าที่การงานที่ผ่านมาก็ต้องคลุกคลีอยู่กับการพูดอยู่แล้ว แต่มีความพึงพอใจในส่วนของคุณภาพการพูดที่อาจารย์ผู้สอนได้นำมาชมวดเป็นกรอบให้เข้าใจและจดจำง่าย ถือว่าช่วยเน้นย้ำหลักการที่อาจจะหลงลืมไป

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมองว่าความพอใจของผู้เรียนต่อนี้อาชีพหลักสูตรย่อมีไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับพื้นเพและความคาดหวังของคนที่มาเรียน การที่นักเรียนมีหลายอายุ หลายอาชีพ ทำให้ไม่สามารถจัดหลักสูตรให้พอใจและสอดคล้องกับความต้องการของทุกคนได้เหมือนกัน

นอกจากเนื้อหาและรูปแบบการสอน ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อที่วิทยากรที่มีความเป็นกันเอง ทักทายการเป็นนักพูด ช่วยให้การถ่ายทอดเนื้อหาเข้าใจและจดจำได้ง่ายขึ้น และยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนในห้องคุ้นเคยกันอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่าง มองว่า ที่วิทยากรที่เป็นนักพูดจะมีวิธีฝึกให้นักเรียนมีพัฒนาการแบบนักพูด ซึ่งผู้เรียนบางคนมีประสบการณ์การพูดตามสาขาอาชีพในแบบที่ตนเองถนัด การจะพยายามปรับเปลี่ยนเมื่อมาฝึกพูดในห้องเป็นเรื่องยาก

ส่วนที่ 2 หลักสูตรภารกิจทางการเมือง

ในส่วนภารกิจทางการเมืองมีลักษณะบรรยายเนื้อหาทางวิชาการสลับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและส่งการบ้านหลังการบรรยาย กลุ่มตัวอย่างมองว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนไม่ได้เท่าที่ควร บางครั้ง บางคนเกิดความเบื่อหน่าย อย่างไรก็ตามด้วยธรรมชาติของการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีไม่สามารถเลี้ยงวิธีการและบรรยายภาคแบบนี้ได้ ชัยอนันต์ แก่นดีแสดงทรรศนะว่าเป็นหน้าที่ของผู้เรียนที่จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเรียนเพราะอาจารย์ที่มาสอนล้วนเป็นผู้เชี่ยวชาญ การบรรยายที่เน้นความรู้เชิงลึกเช่นนี้ รูปแบบไม่ใช่เรื่องสำคัญ แก้ไขไม่ได้ ผู้เรียนต้องใช้ความพยายามจดจำที่ตัวเนื้อหาให้มาก

อย่างไรก็ตาม การเรียนในหลักสูตรนี้สอนในเวลากลางวัน เป็นช่วงที่เพิ่งเสร็จสิ้นจากภารกิจหน้าที่ประจำวัน หลายคนเดินทางมาจากต่างจังหวัด อาจจะรวบรวมสมาธิในการตั้งใจเรียนได้ลำบาก และกลุ่มตัวอย่างมองว่าคุณวุฒิและวัยวุฒิของผู้สอนและผู้เรียนที่มีความใกล้เคียงกัน อาจทำให้วิทยากรควบคุมบรรยากาศในชั้นเรียนได้ไม่เต็มที่ เพราะวิทยากรเกรงใจนักเรียน

การเรียนรวมกัน 2 รุ่น นักเรียนกว่าร้อยคน เป็นจำนวนที่มากเกินไป ไม่มีเวลาทำความเข้าใจจกกันอย่างยิ่ง ปริมาณคนที่มากจะทำให้ดึงความสนใจทั้งชั้นเรียนได้ยาก หลังการบรรยาย มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ไม่กี่คนก็หมดเวลา มีอีกหลายคนที่ยากแก่เปลี่ยนความคิดเห็นกับวิทยากรแต่ชั้นเรียนใหญ่เกินไปทำให้กระจายได้ไม่ทั่วถึง

นอกจากประเด็นระดับความเข้าใจและพึงพอใจในเนื้อหาแล้ว กลุ่มตัวอย่างยังมีความพึงพอใจต่อช่องทางที่มีส่วนร่วมในการเรียนนั่นคือ “การบ้าน” เพราะทำให้ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงเท่ากันทุกคนในกรณีที่บางคนไม่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน

สำหรับเนื้อหาการบรรยายในช่วงภารกิจทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าล้วนเป็นเรื่องที่ทันสมัยที่หลักสูตรในระบบการศึกษาทั่วไปยังไม่ได้บรรจุเข้าสอน และคนที่จะทำงานการเมืองสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รู้

“เรื่องที่สอนเป็นเรื่องใหม่มาก อย่างเช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม นักการเมืองเองก็เพิ่งจะได้เรียนรู้ ถือว่าเนื้อหาที่สอนทันสมัยมาก เป็นประโยชน์ในการให้ความรู้แก่ประชาชนและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อ ผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนประชาชน”(สัมภาษณ์พลเอกกิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ,2 มีนาคม 2545)

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้พื้นฐานเดิมทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และการเมืองน้อย จะเข้าใจเนื้อหาในส่วนนี้ได้ไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้หรือประสบการณ์ทางด้านรัฐศาสตร์ การเมืองมาก บางคนมองว่าไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมมากนัก เพราะมีพื้นฐานความรู้เดิมมามาก การเรียนการสอนในระยะสั้น เป็นเพียงความรู้ประกอบที่เพิ่มเข้ามาเท่านั้น

การนำไปใช้ประโยชน์

การนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้ประโยชน์สามารถแยกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

1. นำไปใช้ประโยชน์ต่อตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานการเมืองและกลุ่มที่มีความตั้งใจจะทำงานการเมืองได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้ไปใช้เพิ่มพูนความรู้

และทักษะในการทำงานการเมืองและช่วยเตรียมความพร้อมในการทำงานการเมืองในอนาคต

“ในฐานะนักการเมืองจะสามารถนำความรู้ตรงนี้ไปใช้ประโยชน์ต่อท้องถิ่นในการผลักดันนโยบายของเทศบาลให้ชัดเจนขึ้น เพราะเราได้เข้ามาศึกษาถึงหลักการที่นักการเมืองควรจะทำตระหนัก นอกจากนั้น โดยส่วนตัวคิดว่าจะสามารถนำไปเผยแพร่ต่อให้เพื่อนสมาชิกและประชาชนในท้องถิ่น”

- นำทักษะการพูดในที่ชุมชนและความรู้พื้นฐานทางกฎหมายและการเมืองไปปรับใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงาน อย่างเช่นคุณราตรี สุทธิสารากร นักจัดรายการวิทยุบอกว่าการฝึกพูดในห้องเรียนบ่อย ๆ ทำให้มีความมั่นใจในการพูดมากขึ้นและช่วยเสริมทักษะในการจัดรายการวิทยุ ส่วนความรู้ทางการเมืองที่ได้เรียนมาก็นำไปพูดให้ความรู้ในรายการได้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่รับราชการเป็นอาจารย์ ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า

“กลยุทธ์การพูดช่วยให้เราจับ concept นำวิธีการและหลักการไปปรับใช้เวลาอบรมเด็กนักเรียนที่ละหลายพันคน หรือเวลาประชุมผู้ปกครอง และเมื่อเขาไปรวมกับความรู้ในช่วงภารกิจทางการเมืองทำให้แสดงวิสัยทัศน์ได้ดีขึ้น ”

นอกจากได้ประโยชน์จากความรู้แล้ว กลุ่มตัวอย่างยังได้รับสังคมใหม่ เพื่อนฝูง เครือข่ายเป็นผลพลอยได้

“ตอนที่สมัครเข้ามา คาดหวังเพียงมาพัฒนาตนเอง แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมตรงนี้ มีคนหลากหลายอาชีพ คนทางการเมืองก็มาก การเรียนก็เป็นการศึกษาเครือข่ายทางการเมืองของแต่ละคนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เป็นเพื่อนกัน และก็เป็นประโยชน์ทางอ้อมต่อกันต่อไปในอนาคต”

ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตร ผู้วิจัยประมวลข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์นักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 ที่มีต่อหลักสูตรไว้ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตร

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การพูดทางการเมือง

- ควรเพิ่มเวลาในการฝึกพูดให้นานขึ้น กำหนดเวลาครั้งละ 1 นาทีน้อยเกินไป ผู้พูดยังไม่ทันได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ควรไต่ระดับเวลาจาก 1-2-3-4-5 นาทีตามจำนวนครั้งและหัวข้อที่ซับซ้อนขึ้น
- ควรกำหนดหลักสูตรให้มีการแนะนำตนเองหน้าห้องเรียนก่อนการเรียน เพื่อเป็นการฝึกพูดและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักกันเร็วขึ้น
- ควรเพิ่มหัวข้อเทคนิค/วิธีการพูดเฉพาะทางการเมือง ให้ชัดเจนและตรงจุดกว่านี้ เพราะหลักสูตรกำหนดชัดเจนว่าเป็นการพัฒนาการพูดทางการเมือง ไม่อยากให้การฝึกออกมาในเชิง talk show มากนัก
- ควรเปิดรับผู้เรียนให้น้อยลงและฝึกพูดรวมกันห้องเดียวกับวิทยากรคนเดียวจะได้มีมาตรฐานและคำแนะนำสำหรับการพูดเหมือนกัน เพราะบางครั้งวิทยากรให้คำแนะนำการพูดเรื่องเดียวกันต่างกัน ทำให้ผู้เรียนสับสน
- ควรให้จำนวนนักเรียนในการฝึกพูดต่อห้องน้อยลงกว่านี้ โดยแบ่งจำนวนห้องให้มากขึ้น เพิ่มจำนวนผู้ช่วยวิทยากรเพื่อจะได้ให้คำแนะนำและดูแลอย่างทั่วถึง

ส่วนที่ 2 ภารกิจทางการเมือง

- ควรเพิ่มเนื้อหาการบรรยายเรื่องความมั่นคงของประเทศ
- ควรปรับความยากของเนื้อหาบางตอนลง เพื่อให้ผู้เรียนที่ไม่ได้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเข้าใจได้ง่ายขึ้น
- ควรแจกเอกสารเนื้อหาการบรรยายก่อนเรียนทุกครั้งให้ผู้เรียนทำความเข้าใจและใช้เวลาในห้องเพื่ออภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น น่าจะได้ประโยชน์มากกว่านั่งฟังก่อนแล้วจึงทำความเข้าใจตามหลัง
- ควรมีการสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดและทำการบ้านเป็นกลุ่มน่าจะได้ความคิดที่แปลกใหม่กว่าแสดงความคิดเห็นเป็นรายบุคคล
- ควรกำหนดประเด็นหลักในการสอนให้ชัดเจน และบรรยายเจาะลึกเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น หัวข้อเศรษฐกิจ บรรยายครั้งที่ 1-4 หัวข้อการเมืองภาคประชาชน บรรยายครั้งที่ 5-7

วิทยาการ

- ความเชื่อวิทยาการนักการเมืองจากหลากหลายพรรคการเมือง
- ควรเชื่อวิทยาการที่มีแนวความคิดโลกตะวันออกมาบรรยายด้วย เพราะที่ผ่านมา วิทยาการจะมีพื้นฐานความคิดเอียงไปทางโลกตะวันตก

อนาคตของหลักสูตร

- ควรจัดตั้งมูลนิธิหรือหาหน่วยงาน องค์กรอิสระมาร่วมรับผิดชอบหลักสูตรและ ขยายให้มีความมั่นคงมากขึ้น
- ควรโอนกลับไปให้รัฐดูแล กำหนดเป็นหลักสูตรในสถานศึกษาอบรมเยาวชนอายุ ต่ำกว่า 18 ปี เพื่อเตรียมจิตสำนึกทางการเมืองให้เยาวชน ก่อนที่จะมีสิทธิเลือกตั้ง ครั้งแรก
- การจัดตั้งเป็นสถาบันต้องระวังไม่ให้เป็นเครื่องขึ้นสถานภาพทางสังคมว่าเป็น สถาบันผลิตนักการเมือง เป็นสถานที่ของชนชั้นปกครอง ต้องกระจายโอกาสให้ ประชาชนในวงกว้างเพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ

กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าหลักสูตรนี้เกิดขึ้นมาเพราะจังหวัดและสถานการณ์ทางการเมือง เกิดขึ้นได้เพราะ “บารมีส่วนตัว” ของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ เพราะฉะนั้น ในอนาคตอาจ จะหายไปหรือจบสิ้นลงเพราะจังหวัดหรือสถานการณ์ทางการเมืองก็เป็นได้ แต่ถ้าหากได้โอนแนว คิดของหลักสูตรนี้ไปให้สถาบัน/หน่วยงาน/มูลนิธิที่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นผู้ดูแล ก็จะช่วยพัฒนาหลักสูตรนี้ให้มั่นคงและเป็นสาธารณะยิ่งขึ้น

พรรคนะและความพึงพอใจของนักเรียนการเมืองรุ่น 1

เนื้อหาหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง และนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 ถือเป็น เป้าหมายหลักในการทำวิจัยครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตาม นักเรียนการเมืองรุ่น 1 ถือเป็นกลุ่มเป้าหมาย รุ่นแรกของหลักสูตรและเป็นกลุ่มที่มีโอกาสนำความรู้จากการอบรมไปใช้ทางการเมืองอย่างตรงจุด ที่สุด ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์นักเรียนการเมืองรุ่น 1 เป็นข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการวิจัยด้วย

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า การเข้ามาเป็นนักเรียนการเมืองรุ่นแรกมีลักษณะไม่เป็น ทางการมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนฝูงตั้งแต่สมัยเรียนของคุณศิริวัฒน์ ขจรประศาสน์ ที่ได้เข้า มาเป็นนักการเมืองเหมือนกัน นอกจากนั้นก็ยังมีเพื่อนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่รู้จักในสภาทั้งพรรค

ประชาธิปไตยและพรรคการเมืองอื่น ๆ รวมไปถึงรุ่นพี่วุฒิสมาชิก การรวมตัวกันของนักการเมืองรุ่น 1 จึงเป็นแบบ “ชักชวนกันมาเรียน”

ผู้วิจัยถามถึงปัญหาในการปฏิบัติตัวเมื่อเข้ามาทำงานการเมืองในระยะแรกพบว่า ปัญหาหลัก ๆ ที่ประสบเหมือนกัน คือ ความไม่มั่นใจเมื่อต้องปรากฏตัวต่อสาธารณะ และจะสามารถปรับตัว เรียนรู้ได้ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางการเมืองที่เคยมีมา นักการเมืองรุ่นใหม่บางคน เป็นลูก หลานของคนการเมือง จึงมีโอกาสคลุกคลีและเคยชินกับการพบปะผู้คน การปราศรัย การหาเสียง ดังนั้นเมื่อเข้ามาทำเอง จึงทำให้สามารถปรับตัวได้เร็ว

“ตอนเข้ามาเป็นนักการเมืองใหม่ ๆ ก็ไม่มีปัญหาหนักใจมาก เพราะเคยเห็น เคยช่วยคุณพ่อ (เกิดพงษ์ ไชยนันท์) ทำงานมาบ้าง เรื่องปราศรัยหาเสียงเราก็เคยเห็น วิธีการมา เมื่อต้องขึ้นเวทีในฐานะผู้สมัครเอง แรก ๆ ก็มีบ้างที่ประหม่า ตื่นเต้นแต่ประสบการณ์ก็ทำให้ปรับตัวได้เร็ว” (สัมภาษณ์ ส.ส.ธนิศพล ไชยนันท์, 1 มีนาคม 2545)

การฝึกอบรมกลยุทธ์การพูดทางการเมืองช่วยให้ให้นักการเมืองเหล่านี้ได้ความรู้เรื่องหลักการพูด และสามารถนำไปใช้ได้ทั้งงานการเมืองและงานสังคม

“อาจารย์จะสอนหลักการและเทคนิคใหญ่ ๆ ให้ไปปรับใช้ ไม่ได้เน้นเฉพาะการอภิปรายหรือหาเสียงอย่างเดียว เพราะงาน ส.ส. มีทั้งงานในสภาและงานนอกสภา...เรื่องการพูดในสภาก็จะสอนว่าอภิปรายยังไง การตั้งประเด็น การตั้งกระทู้ นอกจากนั้นจะสอนการพูดในโอกาสต่าง ๆ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งจะได้เอาไปใช้เวลาไปงานสังคมต่างๆในหน้าที่ ส.ส.” (สัมภาษณ์ ส.ส.จณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์, 25 มีนาคม 2545)

“การฝึกอบรมจะให้ความรู้เรื่องการควบคุมสติ ลดความประหม่า สอนให้รู้จักจัดระบบความคิด การเรียบเรียงและนำเสนอ ตอนเรียนมีเวลาฝึกค่อนข้างจำกัด อาจจะได้ไม่ได้พัฒนาทันที แต่เราได้แนวมา พอมาเจอสถานการณ์จริงก็สามารถพูดได้ สั้น กระชับ มีประเด็น เวลาอภิปรายในสภาที่ใช้หลักการเดียวกัน” (สัมภาษณ์ ส.ส. ชัยวุฒิ ฐานาคมานุสรณ์, 21 มีนาคม 2545)

ในความคิดของ ส.ส.ธนิศพล ไชยพันธ์ มองว่านักการเมืองจะต้องเป็นนักพูดได้ด้วย เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน ในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นตัวกลางสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจรัฐบาล เข้าใจความเป็นไปของบ้านเมือง จึงจำเป็นต้องพูดได้ พูดเป็น รู้กาลเทศะและเข้าใจหลักจิตวิทยา การฝึกอบรมการพูดเป็นเรื่องจำเป็นเพราะถ้านักการเมืองพูดไม่เป็นจะเป็นนักการเมืองที่สมบูรณ์ได้ยาก

นักการเมืองรุ่นใหม่มองว่าประโยชน์จากการฝึกอบรมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการได้สร้างเครือข่ายเพื่อนฝูง เพราะการเป็นพันธมิตรกันไว้จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือติดต่อประสานงานกันต่อไปได้ง่าย ในการทำงานการเมือง ความเข้าใจระหว่างกลุ่ม ระหว่างพรรคเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็น

ส่วนการกระจายโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาเรียนในรุ่นที่ 2-3 นับเป็นเรื่องที่ดี นอกจากบุคคลเหล่านี้จะได้ฝึกทักษะการพูดเพื่อเป็นประโยชน์กับตัวเองแล้ว ความรู้ทางการเมืองที่กระจายออกไปกว้างเท่าไรก็จะยิ่งทำให้การเมืองภาคประชาชนเข้มแข็งและเป็นฐานในการพัฒนาการเมืองระดับชาติต่อไป และยังเป็นช่องทางให้คนที่อยากทำงานการเมืองได้เข้ามาเรียนรู้ทิศทางการทำงานไว้ก่อน เพื่อจะได้ตัดสินใจว่าจะเข้าสู่วงการการเมืองหรือไม่ นอกจากนั้นการที่บุคคลหลายวัย หลายอาชีพได้มาเรียนร่วมกันจะทำให้ผู้เรียนได้กลุ่มเพื่อนหลากหลาย ช่วยให้ได้สังคมนักกว้างขึ้น โลกทัศน์กว้างขึ้น

อย่างไรก็ตาม ส.ส. อิทธิพล คุณปลื้ม มีทรรศนะว่าการที่กลุ่มผู้เรียนมีหลากหลายอาจจะทำให้ยากต่อการสร้างหลักสูตรเพื่อตอบสนองของความพอใจของทุกคนได้เท่ากัน ควรจะมีแบบสอบถามสำรวจคนเรียนด้วยว่าแต่ละกลุ่ม แต่ละอาชีพ ต้องการความรู้แนวใดบ้าง

โดยสรุปแล้วนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 มีความคาดหวังต่อการเข้ามารับการฝึกอบรมอยู่หลายประการ มีทั้งคาดหวังความรู้เพื่อใช้ในการเมือง เพื่อพัฒนาตัวเอง และเพื่อหวังเครือข่ายเพื่อนฝูง เมื่อเรียนแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความพอใจในเนื้อหาการเรียนการสอนทั้งการพูดและการเมือง สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานการเมืองและประยุกต์ใช้กับหน้าที่การงานในปัจจุบัน ฟังพอใจในบรรยากาศและลักษณะการถ่ายทอดเนื้อหาของวิทยากรต่างกัน ส่วนนักเรียนการเมืองรุ่น 1 ซึ่งเป็นนักการเมืองรุ่นใหม่คิดว่าการพูดเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการทำหน้าที่นักการเมือง การฝึกพูดให้นักการเมืองรุ่นใหม่จะช่วยให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีขึ้น นักเรียนการเมืองรุ่น 1-3 มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การฝึกอบรมทำให้นักการเมืองได้พบปะสังสรรค์กันและได้เพื่อนใหม่ซึ่งถือเป็นประโยชน์ในการติดต่อประสานงานต่อไปในอนาคต

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 5 บุคคลภายนอกมีทัศนคติต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองอย่างไร

จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลทางการเมือง พบว่านักการเมืองมีความเห็นด้วยที่จะมีหลักสูตรหรือโรงเรียนสำหรับให้ความรู้ต่อบุคลากรทางการเมืองโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่ วุฒิสมาชิก นักการเมืองระดับท้องถิ่น หรือประชาชนทั่วไป เพราะถือว่าการให้ความรู้ทางการเมืองขยายออกไปในวงกว้าง ให้นักการเมือง ประชาชนและองค์กรต่างๆ ได้เรียนรู้เข้าใจ และคิดพิจารณาเป็น เป็นวิधिพัฒนาการเมืองที่ยั่งยืน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องเปิดโอกาสในการเรียนรู้ให้คนทุกระดับ ไม่จำกัดขึ้นเพื่อคนเฉพาะกลุ่มจึงจะได้ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศอย่างแท้จริง

“ถ้าหลักสูตรนี้ให้เรียนแต่เฉพาะคนที่มีนามสกุลดัง หรือเครือญาติ เพื่อนฝูง ก็ยังถือเป็นการเลือกปฏิบัติของผู้ถืออำนาจ ไม่ถูกหลักเสรีภาพและความเท่าเทียมตามระบอบประชาธิปไตย ถ้าเปิดกว้างเป็นสาธารณะ ให้ประชาชนทั่วไป ให้คนระดับรากหญ้า ตาสี ตาสา ได้เข้ามาเรียนคละเคล้ากับลูกคนใหญ่คนโตในสัดส่วนที่เหมาะสมกัน ก็จะเป็นการพัฒนาและหยิบยื่นโอกาสในการเรียนรู้ให้สังคมอย่างแท้จริง” (สัมภาษณ์ ส.ส.นพดล พลเสน, 1 เมษายน 2545)

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ พณฯ พิเชฐ พัฒนโชติ รองประธานวุฒิสภาคนที่ 1 เกี่ยวกับความจำเป็นที่นักการเมืองรุ่นใหม่ หรือคนที่จะเตรียมตัวทำงานการเมืองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น จะต้องผ่านหลักสูตรฝึกอบรมทางการพูดหรือไม่นั้น ได้รับความเห็นว่า

“ผมเห็นด้วยในหลักการ ว่าการสอนการพูดทางการเมืองมีความจำเป็น เพราะการเป็นตัวแทนของประชาชนจำเป็นต้องพูดและอธิบายได้ นักการเมืองบางคนมีประสบการณ์แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัว ถ้าได้ฝึกฝนก็จะทำให้พูดจาดีมีระบบขึ้น เพราะการเมืองยุคนี้ต้องมีความสามารถในการอธิบายให้ประชาชนเข้าใจได้ ถ้าขาดคุณสมบัติในการถ่ายทอดแล้วก็ถือว่าไม่ครบองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ถ้าพูดไม่ได้ อธิบายไม่เป็นก็เป็นนักการเมืองได้ยาก ช่องทางที่จะสื่อสารเข้าถึงประชาชนมีไม่กี่ทาง ถ้านักการเมืองเดินเข้าไปยกมือไหว้เฉยๆ แต่พูดไม่เป็น ก็คงไม่มีประโยชน์มากนัก”

เกี่ยวกับเรื่องการสอนให้นักการเมืองหรือคนทำงานการเมืองพูดเป็นนั่น คุณหญิงสุภัทรา มาศดิตถ์ เป็นผู้หนึ่งที่ไม่เชื่อว่าการพูดจะสอนกันได้ ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“ดิฉันไม่เคยเชื่อเรื่องการฝึกพูด เพราะชีวิตนี้ไม่เคยฝึกพูดมาก่อน ตอนแรกทีรู่ว่าที่ นี่สอนการพูดก็นึกเป็นห่วงอยู่เหมือนกันว่าจะฝึกกันอย่างไร แต่เคยมีโอกาสดำเข้า ไปนั่งสังเกตอยู่ครั้งหนึ่ง ก็รู้สึกโล่งใจ เพราะการฝึกของที่นี่จะให้หลักการและแนวทางเพื่อไปปรับใช้ตามสถานการณ์ คือ สอนหลัก ๆ ของการพูด เช่น ประเด็น หลัก เกณฑ์ การสรุป สอนให้เห็นโครงแล้วไปหาเนื้อหามาให้ ไม่ได้มาจำจำจำจำว่าต้อง จำอย่างนี้ ต้องพูดอย่างนี้”

กลุ่มนักการเมืองยังมีความเห็นว่า วิทยาการที่จะมาสอนการพูดในหลักสูตรนี้ไม่จำเป็นต้อง เป็นนักการเมืองก็ได้ เพราะคนที่มาเรียนก็เป็นประชาชนทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะนักการเมือง หรือถึงแม้ นักเรียนจะเป็นนักการเมืองล้วนๆ ก็ไม่น่าเป็นห่วง ขอเพียงให้วิทยาการเข้าใจระบบการเมือง ติดตาม สถานการณ์บ้านเมือง และรู้วามำทำหน้าทีให้ควำมรู้กั่บใคร ด้วยวัตถุประสงค์ใด และจัดบทรเรียน ให้สอดคล้องกัน เท่านั้นก็สามรถสอนการพูดในบริบททางการเมืองให้บรรลุผลได้

ผู้วิจัยสัมภาษณ์**นักวิชาการ** ได้รับควำมคิดเห็นว่ำหลักสูตรนี้มีแนวคิด้ที่ ดี ถือเป็น วิทยำทำน ไม่ว่ำจะ เป็นการสอนนักการเมืองด้วักันหรือสอนประชาชนทั่วไ้ก็ล้วน เป็นการเตรียม บุคลกรให้พร้อมสำหรับการทำหน้าทีด้วักัน ำ ทำงการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

“ควำมรู้ทำงการเมืองไม่ควรจำกัดอยู่แต่ในทำเนียบเท่านั้น การเมืองที่ ดีควรถูก เผยแพร่ไปสู่ภำคประชาชนอย่งทั่วถึง ทำงที่ ดีควรให้ควำมรู้ล่งไปถึง ตำสิตำสำ ชำวนำ คนชนบทด้วักัน ยิ่งเปิดโอกำสให้กว้างยิ่งเป็นโอกำสของทำงการเมืองที่จะทำ ให้การเลือกตั้งที่ไมถูกไม่ควรแบบที่ผ่านมำจะได้สูญพันธ์ุไปการเมืองจะดีขึ้นได้ต้อง ให้ควำมรู้ ความเข้ำใจล่งไปถึงประชาชนระดับภำคหมู่บ้าน” (สัมภาษณ์ วัศ.ประหยัด หงษ์ทองคำ, 13 มีนาคคม 2545)

วัศ.ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ แสดงทวรศนะต่อหลักสูตรว่ำ นอกจากจะ ให้ควำมรู้ทำงการ เมืองแก่ประชาชนแล้ว ยังเป็นการกระจายฐำนอำนาจและความนิยมไปสู่สังคมทำงอ้อมด้วักัน เพราะการเมืองรูปแบบใหม่ต้องเข้ำถึงประชาชนอย่งแท้จริง การสร้ำงเครือข่ำยในระดับภำคหมู่บ้าน ถือเป็นวิธีกรต่อสู้กับระบบฐำนเสียงแบบหัวคะแนนด้วักันที่เคยทำมำในอดีต และด้วำมองในมุมมองของ

เศรษฐศาสตร์การเมือง รัฐธรรมนูญใหม่จะกระจายอำนาจและงบประมาณไปสู่องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นการดีที่นักการเมืองระดับท้องถิ่นจะได้เข้ามารับความรู้จากการฝึกอบรมเพื่อจะได้บริหารงานตอบสนองท้องถิ่นได้ดีขึ้น

เมื่อผู้วิจัยถามถึงความจำเป็นของหลักสูตรต่อบุคลากรทางการเมืองได้รับคำตอบว่าถือเป็นหลักสูตรที่มีเจตนาชัดเจนที่จะสอนเพื่อหวังผลผลิตคนทำงานการเมือง หรือผลิตประชาชนเพื่อตรวจสอบการเมือง แต่ด้วยโครงสร้างของสังคมไทย ระบบแห่งการเกื้อหนุน คนการเมืองบางคนได้รับการ “ใส่พาน” ให้เล่นการเมืองอยู่แล้ว จึงอาจไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องเก็บเกี่ยวความรู้ตรงนี้ และด้วยระบบการเมืองผูกขาดอาจจะเป็นอุปสรรคให้คนที่มีความรู้ คนที่ผ่านการอบรมมากกลับไม่ได้แสดงความสามารถเท่าที่ควร แต่ถ้าเป็นความจำเป็นของการฝึกพูด รศ.ดร.กนกศักดิ์ คิดว่านักการเมืองยังต้องพึ่งพาทักษะในการพูดอยู่มาก

“สำหรับเรื่องการฝึกพูดนั้น ด้วยระบบการเมืองไทยที่เปิดให้ประชาชนได้รับรู้การประชุมด้วย จึงเป็นเหมือนปัจจัยบังคับว่า นักการเมืองที่ประชาชนถูกใจ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี ใครจะพูดได้คมกว่าใคร บางที่ประชาชนก็จะตัดสินจากภาพการปรากฏตัวในสภา ก็จะทำให้เกิดความเสียเปรียบกับนักการเมืองที่คิดดีแต่พูดไม่เก่ง ผมคิดว่าเสธฯ (พลตรีเสธฯ) ท่านคงเห็นความสำคัญตรงนี้” (สัมภาษณ์ รศ.ดร. กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 11 มีนาคม 2545)

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความเป็นห่วงต่อวิทยากรในช่วงภารกิจทางการเมืองว่า แต่ละท่านล้วนเป็นนักวิชาการ เป็นด็อกเตอร์เกือบทั้งหมด และสอนวิชาเฉพาะศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียง อาจจะไม่ชินกับการใช้ภาษาวิชาการ และถ่ายทอดความด้วยภาษาง่ายๆ ไม่นัด หากจะต้องสอนความรู้ทางการเมืองให้ประชาชนทั่วไป อาจจะทำให้ชาวบ้านเข้าใจได้ยาก

ในส่วนของผู้เชี่ยวชาญด้านการพูดมองว่า การฝึกอบรมการพูดและความรู้ทางการเมืองให้กับนักการเมืองก็ดี ประชาชนทั่วไปก็ดี จะทำให้คนในแวดวงเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ทั้งเรียนรู้แนวทางในการปฏิบัติภารกิจทางการเมือง และเรียนรู้พื้นฐานการพูด ที่มีประโยชน์ทั้งต่อหน้าที่ทางการเมืองและหน้าที่การงานส่วนตัว ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

“การเมืองกับเราต้องเป็นชีวิตของกันและกัน เราปฏิเสธการเมืองไม่ได้ การได้รับความรู้ทางการเมืองก็เหมือนได้หลักคิด กระบวนการคิดไป เอาไปวิเคราะห์ต่อเองว่าจะใช้ในทางไหนเหมือนการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เมื่อได้ความรู้มา

เป็นพื้นเราก็ไปเลือกอาชีพต่อ การฝึกอบรมนี้ก็เหมือนเป็นสถาบันเฉพาะทาง การเมืองให้คนได้เรียนรู้ก่อนตัดสินใจทำอะไรต่อไป” (สัมภาษณ์กรรณิกา ธรรมเกษร, 26 มีนาคม 2545)

ในส่วนของการฝึกพูด ผู้เชี่ยวชาญบอกว่าเป็นเรื่องที่ฝึกฝนกันได้ ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้ถูกฝึกฝน และจากโครงสร้างการสอนมีการฝึกพูดทุกครั้ง ครั้งละ 1 นาที ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ทำให้มีพัฒนาการได้ ถึงแม้ระยะเวลาในการพูดแต่ละครั้งจะน้อย แต่ความถี่ของการฝึกจะทำให้จดจ่อต่อการพูดได้มากกว่ามีเวลาให้พูดยาว แต่นานๆ ฝึกครั้ง

นอกจากนั้น ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ มีความเห็นต่อเนื้อหาการเรียนการสอนกลยุทธ์การพูดทางการเมืองว่าเป็นการสอนหลักการพูดกว้าง ๆ ซึ่งถ้าเจตนาของหลักสูตร คือ สอนการพูดให้บุคลากรทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองท้องถิ่น หรือการเมืองภาคประชาชน ควรจะมุ่งการบรรยายไปที่หัวข้อการพูดในบริบททางการเมืองอย่างตรงจุด เช่น กระบวนการพูดหาเสียง, การปราศรัยขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก, ทัศนคติพท์ในรัฐสภา (สำหรับนักการเมือง) การทำประชาพิจารณ์ การปราศรัยในการชุมนุม (สำหรับการเมืองภาคประชาชน)

สำหรับที่มหาวิทยาลัยสุตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง ที่ล้วนเป็นนักพูดมืออาชีพ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ประสบการณ์ทางการเมืองจะทำให้วิทยากรเหล่านั้นสอนได้น่าสนใจ ถ่ายทอดเนื้อหาได้สนุก ทำเรื่องยากให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย อีกทั้งความเป็น “คนดัง” จะช่วยดึงความสนใจของผู้เรียนและบุคคลภายนอกให้อยากเข้ามาเรียน กรรณิกา ธรรมเกษร ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า talk show เป็นศิลปะการพูดที่ผสมผสานแล้ว อาจารย์เหล่านี้เป็นผู้มีทักษะขั้นสูง มียุทธวิธีในการพลิกแพลงเทคนิคการพูดต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นธรรมชาติ ผู้เรียนบางคนที่มีพื้นฐานการพูดมาน้อยแล้วต้องมาเรียนกับคนเก่ง อาจจะจำเป็นตัวอย่างจนกลายเป็นการเลียนแบบได้

“ในการเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียนตระหนักเสมอนักพูดเป็นตัวอย่างการพูดที่ดี ในบริบทหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ใช่ต้นแบบการพูดของนักการเมือง คือ ไม่ต้องเลียนแบบ แต่จดจำหลักการที่ใช้ร่วมกันได้ไปใช้” (สัมภาษณ์ รศ.สุณีย์ สิ้นธุเดชะ, 14 มีนาคม 2545)

นอกจากการฝึกปฏิบัติการพูดแล้ว รศ.สุณีย์ ยังเสนอว่า ควรเพิ่มเติมหลักวิชาการทาง วาทยวิทยา อาทิ ทฤษฎีการฟัง การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย จิตวิทยาพฤติกรรมมนุษย์ฯลฯ และเชิญนักวิชาการทางวาทยวิทยามาร่วมบรรยายด้วย

ข้อเสนอของนักการเมือง นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทางการพูด มีดังต่อไปนี้

เนื้อหา

- เนื้อหาในหลักสูตรควรประกอบด้วยศาสตร์สำคัญ 7 ศาสตร์ ได้แก่
  1. นิติศาสตร์
  2. รัฐศาสตร์
  3. พฤติกรรมศาสตร์
  4. ศีกษาศาสตร์
  5. สังคมวิทยา
  6. วิทยาศาสตร์ (เทคโนโลยีสารสนเทศ)
  7. วาทวิทยา
- ควรเพิ่มเนื้อหาหลักสูตร ดังต่อไปนี้
  1. คุณธรรมสำหรับนักการเมือง
  2. ภาวะผู้นำทางการเมือง
  3. วัฒนธรรม มารยาทในการบรรยาย
  4. นิเวศวิทยาการเมือง / การเมืองสีเขียว / การเมือง ประชาชน สิ่งแวดล้อม
- ควรสอนทฤษฎีทางวาทวิทยา ควบคู่กับการฝึกพูด
- การสร้างหลักสูตรสำหรับโรงเรียนการเมือง ควรอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์ ดังนี้
  1. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของนักการเมืองที่มาฝึกเรียนได้รู้
  2. เปิดอบรมวัฒนธรรมทางการเมืองแก่นักการเมือง
  3. ให้นักการเมืองมาฝึกบุคลิกภาพ
  4. ให้ความรู้ในศาสตร์สาขาอื่นๆ ที่จะเสริมให้เป็นนักการเมืองที่สมบูรณ์แบบ

รูปแบบ

- ควรจัดการสอนกลยุทธ์การพูดสลับกับการบรรยายภารกิจทางการเมืองควบคู่กันไป เพื่อไม่ให้เกิดบรรยากาศความเครียดจากเนื้อหาทางวิชาการ
- ควรจัดดูงานนอกสถานที่ในหน่วยงานทางการเมือง อาทิ เข้าฟังการอภิปรายในสภาและเขียนรายงานทางวิชาการส่ง
- ควรทำการบ้านเป็นกลุ่มเพื่อให้เกิดการระดมความคิด

วิทยากร

- ควรเชิญนักวิชาการทางวาทวิทยามาร่วมบรรยายสลับกับนักพูด
- ควรเชิญนักการเมืองจากหลายพรรคการเมืองมาเป็นวิทยากร เพื่อให้ผู้เรียนได้มุมมองที่หลากหลายในการวิเคราะห์การเมือง

อนาคตของหลักสูตร

- ควรหาสถาบันมารองรับหรือขึ้นตรงต่อรัฐสภา เพื่อพัฒนาเป็นสถาบันบังคับที่บุคลากรทางการเมืองต้องผ่านการฝึกอบรมจากที่นี่

โดยสรุปทฤษฎีของนักการเมือง นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทางการทูต เห็นด้วยกับการก่อตั้งหลักสูตรฯ เพราะเป็นการให้ความรู้กับคนในสังคมเพื่อช่วยพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตย ในทฤษฎีของนักการเมืองการฝึกพูดมีประโยชน์ช่วยส่งเสริมบุคคลที่จะทำงานการเมืองให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีขึ้น แต่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่ควรจำลีลาของวิทยากรนักพูดไปเป็นต้นแบบเพราะถ้าไปใช้ในการพูดต่างบริบทอาจเกิดผลเสีย กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าวิทยากรที่มีความเป็นนักวิชาการมากเกินไป อาจจะถ่ายทอดเนื้อหาให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ยาก สำหรับข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรฯ ให้เพิ่มเติมและแก้ไขรายละเอียดของเนื้อหา รูปแบบ วิทยากร รวมทั้งเสนอแนะอนาคตว่าควรจัดตั้งเป็นสถาบันบังคับเรียนสำหรับผู้ที่จะเข้ามาทำงานการเมือง

หนึ่งในการเรียนการสอนครั้งสุดท้าย หัวข้อ “วิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง” บรรยายโดยประธานชมรมฯ พลตรีสนั่นได้วิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันประกอบกับวิเคราะห์ความเป็นไปทางการเมืองในอนาคตว่าอาจเกิดพรรคการเมืองที่3 ขึ้นมาเป็นทางเลือกใหม่ให้กับประชาชนและพลตรีสนั่นก็ยินดีให้การสนับสนุน จึงมีประเด็นความสงสัยเกิดขึ้นว่า หลักสูตรฯ จะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองหรือไม่ ประกอบกับที่ผู้วิจัยออกตระเวนสัมภาษณ์ความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ ต่อหลักสูตรฯ กลุ่มตัวอย่างบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า การกระทำใด ๆ ทางการเมืองเมื่อเกิดขึ้นแล้วน่าจะให้ผลประโยชน์มากกว่า 1 มิติ ไม่ว่าจะคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าหรือไม่ก็ตาม

ผู้วิจัยประมวลทฤษฎีของบุคคลภายนอกที่มีต่อผลที่อาจเกิดขึ้นในมิติที่ไม่ได้คาดหวังว่าหลักสูตรนี้ตั้งขึ้นโดยวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นวิทยาทานแก่นักการเมืองรุ่นใหม่ไปจนถึงประชาชนทั่วไป และสิ่งที่ตามมาก็คือ ความสนิทสนมคุ้นเคยแบบไม่เป็นทางการระหว่างเพื่อนนักเรียนร่วมรุ่นและการที่นักเรียนการเมืองเข้ามาคลุกคลีในบ้านและได้รับความรู้จากพลตรีสนั่น ด้วยระบบวัฒนธรรมไทยสอนให้ให้ความสำคัญกับเรื่อง “บุญคุณ” จึงทำให้เกิดสายสัมพันธ์ในลักษณะเคยให้ความอุปถัมภ์ระหว่าง พลตรีสนั่นกับนักเรียนการเมือง นอกจากนั้นบุคคลที่สมัครใจเข้ามาฝึกอบรมถือได้ว่าที่สนใจการเมืองเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากได้เจอเพื่อนร่วมอุดมการณ์ทางการเมืองในทิศทางเดียวกัน จะเป็นเรื่องง่ายในการคบหาสมาคม ดังนั้นถ้าต้องเกิดความร่วมมือหรือรวมตัวทางการเมืองในอนาคต จึงเป็นไปได้ที่กลุ่มนักเรียนการเมืองและพลตรีสนั่นจะให้ความสัมพันธ์ในลักษณะ “พันธมิตร” ต่อกัน

อย่างไรก็ตามความคิดเห็นข้างต้นเป็นของบุคคลภายนอกซึ่งมีลักษณะคาดเดา ไม่มีใครสามารถยืนยันเจตนารมณ์ได้ชัดเจนเท่ากับผู้ที่ก่อตั้งหลักสูตร ในเรื่องนี้ พลตรีสนั่น ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า

“ผมวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองว่าเมื่อประชาชนเริ่มเบื่อการทำงานของพรรคการเมืองที่มีอยู่ไม่รู้ว่าจะตัดสินใจเลือกใคร ธรรมชาติของมันต้องเกิดพรรคที่ 3 ขึ้นแน่นอนเพื่อเป็นทางเลือกให้ประชาชน ส่วนจะเกิดขึ้นโดยนาย ก. นาย ข. หรือใครก็ยังไม่ทราบได้ เป็นเรื่องของอนาคต สำหรับหลักสูตรที่ตั้งขึ้นมาก็เพื่อให้ความรู้ทางการเมืองเท่านั้น นักศึกษาโรงเรียนการเมืองทุกคนเป็นอิสระ เราเพียงให้ความรู้ เมื่อจบออกไปแล้วจะตัดสินใจเล่นการเมืองหรือจะทำงานส่วนบุคคลต่อไป หรือจะสังกัดพรรคไหน จะไปรวมกันในพรรคที่จะเกิดต่อไปหรือไม่ก็เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน”

นอกจากนั้น ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ได้กล่าวกับผู้วิจัยถึงประเด็นความสงสัยนี้ว่า แนวความคิดเรื่องการสร้างหลักสูตรพัฒนาทางการเมืองเกิดขึ้นมานานก่อนจะมีการแสดงทรรศนะเรื่องพรรคการเมืองที่ 3 ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่จะตั้งหลักสูตรขึ้นมาเพื่อเป็นฐานอำนาจในการหาสมาชิกพรรคจึงมีน่าจะใช่เรื่องเดียวกัน

“ความคิดเรื่องพรรคที่ 3 เกิดขึ้นหลังความคิดโรงเรียนการเมืองนานมากประมาณ 2 ปีกว่า ผมแน่ใจที่จะพูดอย่างนี้ เพราะผมก็คลุกคลีอยู่ในแวดวงการเมือง ค่อนข้างกับวงในทั้งของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคอื่นๆ ...แล้วที่สำคัญอยากให้สังเกตให้ดีกว่าคำว่า พรรคการเมืองที่ 3 ไม่ได้หมายความว่าต้องเกิดพรรคขึ้นมาใหม่เสมอไป คำว่าพรรคที่ 3 อาจหมายถึงพรรคการเมืองที่มีอยู่เดิมที่ปฏิรูปการทำงานใหม่ จนกลายมาเป็นพรรคที่มีแนวทางใหม่ให้ ประชาชนได้เลือก เป็นพรรคเก่าที่เสนอตัวเป็นทางเลือกที่ 3 (third way politic) หรืออาจจะหมายถึงการจับขั้วทางการเมืองโดยไม่จำเป็นต้องยุบพรรคหรือตั้งพรรคใหม่ก็ได้”

อย่างไรก็ตามข้อสงสัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้หยิบยกมาเป็นคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วย ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างหลายท่านมองว่า ถ้าจะเกิดความสนิทสนมกันอย่างไม่เป็นทางการจนกลายเป็นเครือข่ายความคิดเดียวกันก็ถือเป็นผลพลอยได้ และผู้ที่เข้าไปเรียนก็เป็นผู้มีคุณวุฒิ วิทยุฒิ ไม่ใช่จะถูกชักจูงครอบงำจากใครได้ง่ายๆ หากจะกลายเป็น

ฐานเสียงก็ย่อมเกิดจากการไต่ร่ตรงและเห็นชอบส่วนบุคคล และก็ถือเป็นเรื่องดีถ้าฐานของการก่อตั้งพรรคการเมืองจะเกิดจากการให้การศึกษา เพราะนั่นหมายถึงประชาชนจะได้รับรู้ความเข้าใจรวมทั้งแนวทางปฏิบัติงานการเมืองของพรรคคนนั้นๆ ก่อนตัดสินใจเป็นสมาชิก และการตั้งสถาบันหรือหลักสูตรขึ้นมาสอนยังเป็นช่องทางที่ดีให้พรรคกับประชาชนได้สื่อสารกันเป็นระยะ ไม่ใช่พบปะหรือเข้าหาประชาชนเฉพาะช่วงเลือกตั้ง ในเรื่องนี้ ฯพณฯพิเชษฐ พัฒนโชติ แสดงทรรศนะว่า

“เจตนาที่จะขยายความรู้ทางการเมืองเป็นเรื่องดี ส่วนพรรคการเมืองที่ 3 คืออะไร จะเกี่ยวข้องกับพลตรีสนั่นหรือไม่ ผมก็ไม่แน่ใจ แต่หลักสูตรแบบนี้มีผลต่อความผูกพันภายในแน่นอน เพราะแต่ละคนที่มาก็ล้วนมีความสนใจการเมืองเป็นทุนเดิม ถ้าความคิดไปในทิศทางเดียวกันได้ก็จะเกิดผลดี คือได้เกาะกลุ่มร่วมอุดมการณ์ และถ้าจะสร้างเครือข่ายโดยให้มีสถาบันการเมืองประจำพรรคนั้นเป็นเรื่องดี จะได้เป็นช่องทางขยายแนวคิด ขยายอุดมการณ์ ไปสู่ประชาชนทุกหมู่ ทุกเหล่า ได้เข้าใจ ประชาชนจะได้รู้ความจริงและตัดสินใจต่อพรรคบนพื้นฐานของนโยบาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้อง ถ้าไม่มีช่องทางแบบนี้ประชาชนจะไม่มีโอกาสตัดสินใจในเชิงนโยบาย จะมีโอกาสชี้แจงนโยบายเฉพาะในช่วงเลือกตั้งตอนปราศรัยเท่านั้น ซึ่งความจริงแล้วพรรคกับประชาชนควรสื่อสารกันตลอด ไม่ใช่เฉพาะตอนเลือกตั้ง ไม่ว่าในอนาคตจะมีพรรคการเมืองที่ 3 ที่ 4 ที่ 5 เกิดขึ้นน่าจะจัดหลักสูตรขึ้นมาให้ประชาชนได้เรียนอย่างชัดเจน”

ในส่วนของนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ รศ.ประหยัด หงษ์ทองคำ ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“ผมไม่อยากจะมองว่าหลักสูตรนี้มีอะไรแอบแฝง เพราะการที่เปิดหลักสูตรขึ้นมาสอนก็ถือเป็นเรื่องดีที่ให้เป็นวิทยาทาน หรือถ้าจะตั้งฐานอำนาจด้วยวิธีนี้ก็ถือว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ มากกว่าการใช้เงินซื้อคนเพื่อจัดตั้งพรรค วิธีการนี้มันช่วยให้ความรู้กับคน ถ้าคนอบรมแล้วเกิดศรัทธามีการรวมตัวเพื่อตั้งพรรคก็ถือว่าอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม ไม่ควรตั้งข้อกล่าวหา ควรสนับสนุนมากกว่า การตั้งพรรคแบบใช้เงิน อิทธิพล ตำแหน่ง มาล่ออันนั้นน่าประณามมากกว่า”

ท้ายที่สุดแล้ว พลตรีสนั่นได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยถึงอนาคตของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองว่าขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการประสานงานจะให้หลักสูตรนี้

ไปอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานหรือสถาบันเพื่อจะได้พัฒนาหลักสูตรได้อย่างเป็นทางการและขยายออกสู่วงกว้างต่อไป ซึ่งอาจจะโอนไปเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรระยะสั้นของมหาวิทยาลัยรามคำแหงหรืออาจจะให้มูลนิธิที่พัฒนาทางด้านการเมืองจากประเทศเยอรมันเข้ามาดูแล

โดยสรุปแล้ว พลตรีสนั่น กล่าวชัดเจนว่าตั้งหลักสูตรขึ้นมาเพื่ออยากให้นักการเมืองและประชาชนที่เข้ามาเรียนมีความรู้และปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองได้ ส่วนบุคคลที่เรียนรู้แล้วจะสมัครใจทำสิ่งใดต่อไปเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ส่วนแนวคิดพรรคการเมืองที่ 3 เป็นเพียงวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้น ในขณะที่ทรรศนะของบุคคลภายนอกทุกแวดวงมองว่าหลักสูตรนี้ให้ผลในเรื่องความผูกพันเป็นผลพลอยได้แน่นอน และถ้าจะเป็นฐานเครือข่ายทางการเมืองต่อไป ก็เป็นเรื่องชอบธรรมทั้งยังมองต่อไปว่าพรรคการเมืองควรมีสถาบันหรือหลักสูตรไว้เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองและนโยบาย/อุดมการณ์ ไปสู่ประชาชนอย่างเป็นทางการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” มุ่งศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งหลักสูตร คุณสมบัติ ของผู้เรียน วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาตลอดจนสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนรวมทั้งทัศนคติ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นบุคคลภายนอก ต่อการก่อตั้งหลักสูตรนี้ โดยมีปัญหาคำถามวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
2. หลักเกณฑ์/กระบวนการคัดเลือกผู้เรียนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
3. เนื้อหา/รูปแบบการถ่ายทอดและแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมของหลักสูตร พัฒนาการพูดและการเมืองเป็นอย่างไร
4. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองอย่างไร
5. บุคคลภายนอกมีทัศนคติต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองอย่างไร

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเชิงปริมาณ (quantitative research) ร่วมกัน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยสมัครเข้าเป็นหนึ่งในนักเรียน หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง ผ่านกระบวนการคัดเลือก และเข้าศึกษา ตลอดจนร่วมกิจกรรมเหมือนกลุ่มตัวอย่างทุกประการ โดยไม่ได้แจ้งให้กลุ่มตัวอย่าง คณาจารย์ และเจ้าของหลักสูตรทราบวัตถุประสงค์ในการเข้าเรียนล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่อ ต้องการให้บรรยากาศในห้องเรียน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็น ธรรมชาติที่สุด นอกจากนั้นเมื่อครั้งที่ผู้วิจัยตัดสินใจเข้าไปเรียน ผู้วิจัยยังไม่ทราบ รายละเอียดเนื้อหาหลักสูตรมากนัก และคาดเดาบรรยากาศภายในของหลักสูตรไม่ได้ ทำให้ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนว่าจะวิจัยอะไรจากหลักสูตรได้บ้าง ต้องเข้าไปศึกษา ก่อนจึงค้นหาประเด็นวิจัยที่น่าสนใจ ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงมิได้ทำการแจ้งต่อเจ้าของ หลักสูตรอย่างเป็นทางการตั้งแต่แรก ผู้วิจัยใช้เวลาในการเข้ากลุ่มตลอดหลักสูตร ตั้งแต่ 7 สิงหาคม 2544 – 4 ธันวาคม 2544 รวมระยะเวลา 4 เดือน

2. การวิจัยเอกสาร จากการจัดบันทึกเนื้อหาการเรียนการสอนด้วยตัวผู้วิจัยเอง 33 ครั้ง และเพื่อป้องกันการตกหล่นของเนื้อหา ผู้วิจัยได้ใช้สมุดจดบันทึกของเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่เข้าเรียนและจดครบทุกครั้ง จำนวน 2 คน วิเคราะห์ร่วมด้วย ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนนี้เพื่อวิเคราะห์ทิศทางของเนื้อหา และแนวคิดทางด้านคุณธรรม จริยธรรม
3. ข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อศึกษาข้อมูลประชากรของนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 และวัดความพึงพอใจในเชิงสถิติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เห็นข้อมูลโดยภาพรวม
4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 3 ส่วน

กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ผู้ก่อตั้งหลักสูตร, อาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุล นักพูดและผู้อำนวยการหลักสูตรกฤษฎีกาการพูดทางการเมืองและ ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ คณบดีคณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และผู้อำนวยการหลักสูตรการกิจทางการเมืองเพื่อศึกษาที่มาและภาพรวมของการสร้างหลักสูตร รวมถึงหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าเรียน

กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์นักเรียนการเมืองรุ่น 1 ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยแรก จำนวน 4 คน สัมภาษณ์นักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 ซึ่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่น/การเมืองภาคประชาชนและประชาชนทั่วไปหลากหลายอาชีพ จำนวน 12 คน เพื่อประเมินผลหลักสูตร การนำไปใช้ประโยชน์และข้อเสนอแนะ

กลุ่มที่ 3 สัมภาษณ์นักการเมือง นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพูด จำนวน 10 คน เพื่อศึกษาทัศนคติและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ต่อหลักสูตรในฐานะที่เป็นบุคคลภายนอกมองหลักสูตรอย่างไร

สรุปผลการวิจัยแยกตามปัญหานำวิจัย มีดังนี้

1. แนวคิดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฯ สืบเนื่องมาจากความตั้งใจดั้งเดิมของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ตั้งแต่เมื่อเข้ามาทำงานการเมืองใหม่ ๆ มีความไม่รู้หลายประการที่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการพูดในที่ชุมชนถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของนักการเมือง แต่ไม่ได้ผ่านการฝึกฝนมาโดยตรงทำให้ต้องเสียเวลาเรียนรู้ด้วยตนเอง วัตถุประสงค์แรกเริ่มของหลักสูตร คือ ต้องการให้ความรู้กับนักการเมืองรุ่นใหม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองรวมทั้งฝึกฝนทักษะการพูดในที่ชุมชน เพื่อให้ทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่อมาจึงขยายโอกาสฝึกอบรมให้กับนักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนเข้าใจการเมืองขั้นพื้นฐานและแสดงบทบาททางการเมืองตามหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนั้นยังต้องการให้

นักการเมืองท้องถิ่นและประชาชนในฐานะเป็นช่องทางการแสดงความคิดเห็นตามแนวทางประชาธิปไตยให้รู้จักคิดและเลือกวิธีการถ่ายทอดได้เหมาะสม

2. หลักเกณฑ์/กระบวนการคัดเลือกผู้เรียนหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง เนื่องจากมีประชาชนให้ความสนใจมาสมัครเข้ารับการฝึกอบรมเป็นจำนวนมาก จึงต้องคัดเลือกจำนวนคนให้เหมาะกับสถานที่และอาจารย์สามารถควบคุมการสอนได้อย่างทั่วถึง กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีสอบสัมภาษณ์ โดย คณาจารย์ทางด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และนักการเมือง คุณสมบัติของผู้เข้าเรียน คือ มีความสนใจใฝ่รู้ทางการเมือง มีความตั้งใจดีในการเข้ามาเรียน ไม่เข้ามาสร้างความปั่นป่วนวุ่นวาย คณาจารย์สอบสัมภาษณ์จะเป็นคนประเมินความสนใจ ความกระตือรือร้นจากการตั้งคำถามของอาจารย์ ส่วนคุณสมบัติด้านการศึกษากำหนดไว้ที่ระดับปริญญาตรี และไม่จำกัดพรรคการเมือง นอกจากนี้ ทางหลักสูตรฯ ยังขอความร่วมมือต่อหน่วยงานราชการให้ตรวจสอบข้อมูลของผู้เข้าเรียนว่าไม่มีประวัติในคดีร้ายแรง 3 ประการ ได้แก่ คดีค้ายาเสพติด คดีทางเศรษฐกิจ และคดีอาญาแผ่นดิน ทั้งนี้เพื่อป้องกันผู้แสวงหาผลประโยชน์และเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียนเอง

3. เนื้อหา/รูปแบบการถ่ายทอดรวมทั้งแนวคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง การวิจัยแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การพูดทางการเมือง มีการเรียนการสอน 15 ครั้ง เนื้อหาการบรรยายจะสอนหลักการพูดทั่วไปและการพูดเฉพาะกิจทางการเมืองคละเคล้ากันในสัดส่วน 50:50 โดยประมาณ ประเด็นทางการพูดที่สอน สามารถแบ่งเป็นหมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

1. หมวดฝึกทักษะการถ่ายทอด สอนและฝึกยุทธวิธีในการถ่ายทอดเรื่องราว บรรยายให้เป็นลำดับขั้นตอนได้ ไม่วกวน เป็นหลักการเบื้องต้นสำหรับการพูด คือ พูดให้คนฟังเข้าใจและรู้เรื่อง
2. หมวดฝึกไหวพริบปฏิภาณและเตรียมข้อมูล สอนทักษะการรับมือและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการพูด รวมไปถึงการแสวงหาและสะสมข้อมูลเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพูด นอกจากนี้ ยังสอนวิธีการนำข้อมูลที่มีมาปรับแต่งเป็นอารมณ์ขันในการพูด
3. หมวดการโน้มน้าวใจ สอนหลักการโน้มน้าวใจในเชิงปฏิบัติ มนุษยสัมพันธ์กับมวลชนจิตวิทยาที่จะเข้าถึงผู้ฟัง
4. หมวดการพูดเฉพาะกิจ สอนหลักการพูดเฉพาะโอกาสต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช การกล่าวขอบคุณ เป็นสถานการณ์ที่อาจจะต้องเจอในงานสังคม และยังมี

เทคนิคการเป็นพิธีกร รวมทั้งขั้นเชิงการให้สัมภาษณ์ซึ่งถือเป็นการพูดเฉพาะกิจของนักการเมืองที่สำคัญมาก

5. หมวดการควบคุมจิตใจ สอนให้รู้จักสาเหตุความเครียด ความกังวลที่อาจเกิดขึ้นต่อจิตใจและส่งผลถึงร่างกายเมื่อต้องพูดในที่สาธารณะและเทคนิคการควบคุมผ่อนคลายความเครียดด้วยวิธีทางพุทธศาสตร์และวิทยาศาสตร์
6. หมวดจริยธรรมในการพูด สอนหลักจริยธรรมในการพูดตามแนวพุทธศาสนา โดยพระพยอม กัลยาโณ สำหรับเนื้อหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมนี้ วิทยากรมักจะแทรกหลักคิดเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ และจรรยาบรรณในการพูดไว้ในการสอนเป็นระยะ นอกจากรู้หลักเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อฝึกพูดทุกครั้งต้องไม่ขัดกับหลักศีลธรรม

เมื่อพิจารณาด้วยหลักของ five canons การฝึกอบรมการพูดจะเริ่มสอนให้รู้จักขั้นตอนการจัดเรียบเรียงสาร (disposition) ท่วงทำนอง (style) และกล่าวเนื้อหา (delivery) ให้เป็นก่อนที่ จะให้ความสนใจกับการคิดค้นเนื้อหา (invention) การอบรมไม่ได้ให้ความสนใจกับขั้นตอนการจดจำเรื่องที่จะพูดมากนัก (memory) แต่จะปลูกฝังให้นักเรียนการเมืองแสวงหาและเก็บสะสมข้อมูล อยู่ตลอดเวลา

หลังการบรรยายเนื้อหาจะมีการฝึกพูดทุกครั้ง แบบฝึกหัดที่กำหนดให้จะสอดคล้องกับหัวข้อที่บรรยายในวันนั้น ๆ เกณฑ์ในการทดสอบจะเริ่มจากเกณฑ์พื้นฐานและเพิ่มความซับซ้อนในการให้ผ่านขึ้นตามลำดับครั้งที่ฝึก เทคนิคที่นำมาใช้ประกอบการฝึกพูดได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ (role playing) การระดมความคิด (brain storming) และบางครั้งวิทยากรก็มีการสาธิตให้ดู (method demonstration)

ส่วนที่ 2 ภารกิจทางการเมือง มีการเรียนการสอน 18 ครั้ง เป็นการบรรยายและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ โดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และนักการเมืองผู้มีประสบการณ์ สามารถจัดแบ่งเนื้อหาการบรรยายออกเป็น 6 หมวดหมู่ ดังนี้

1. ความรู้เรื่องแนวคิดทางการเมืองและปรัชญาประชาธิปไตย
2. ความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวและหน้าที่ของนักการเมืองต่อประชาชน ต่อตำแหน่งทางการเมือง ต่อพรรคการเมือง
3. ความรู้เรื่องสถานการณ์โลก สถานการณ์บ้านเมือง และการวางแผนบริหารงาน อาทิ เศรษฐกิจ การศึกษา การต่างประเทศ
4. ความรู้เรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและประชาชน

5. ความรู้เรื่องข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานราชการและหน่วยงานการเมือง เพื่อประโยชน์ในการรักษาสิทธิความเป็นพลเมือง

ภาพรวมของความรู้ทั้ง 5 ประเภท เป็นการให้ประโยชน์ต่อบุคลากรการเมือง ทั้งการเมืองระดับชาติ การเมืองท้องถิ่นและการเมืองภาคประชาชน เพราะหลักสูตรหวังจะเตรียมบุคลากรเข้าสู่งานการเมือง อาจจะพัฒนาจากนักการเมืองท้องถิ่นมาทำงานระดับชาติ หรือพัฒนาจากประชาชนที่ไม่เคยเกี่ยวข้องกับการเมืองให้เข้ามามีบทบาทพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

หลังการบรรยายวิทยากรจะเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นช่องทางให้ผู้เรียนได้มีปฏิริยาตอบสนอง (feedback) ทั้งนี้ การแสดงความคิดเห็นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่บุคลากรในระบบประชาธิปไตยควรทำเป็น นอกจากนี้ยังมีการทำการบ้านแสดงความคิดเห็นต่อโจทย์ที่อาจารย์กำหนดให้ส่งในการเรียนครั้งถัดไป

เนื้อหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมไม่ได้ระบุในหลักสูตรอย่างชัดเจนแต่แฝงมากับการเสนอหนทางแก้ไขปัญหาของวิทยากรที่เน้นความดี ความซื่อสัตย์ ความชัดเจน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ถือว่าสัดส่วนเนื้อหาแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมของหลักสูตรฯ มีค่อนข้างน้อย

นอกจากการเรียนการสอนในห้องยังมีการดูงานนอกสถานที่ (field trip) ไปเยี่ยมชมเหมืองทอง ฟาร์มนกกระจกเทศ ไร่องุ่น ณ จังหวัดพิจิตร ซึ่งไม่ใช่หน่วยงานทางการเมืองแต่ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนการเมืองและประธานชมรม ฯ

4. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเพื่อสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 จำนวน 61 ชุด จากผู้เรียนทั้งหมด 120 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุ 40-49 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี – ปริญญาโท ส่วนใหญ่มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวและไม่สังกัดพรรคการเมือง

กลุ่มตัวอย่างเคยเข้ารับการฝึกอบรมการพูดจากหลักสูตรอื่น ๆ มาบ้าง 1-2 ครั้ง แต่ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์การพูดในที่สาธารณะ เช่น การเป็นพิธีกรหรือการบรรยาย และไม่เคยมีประสบการณ์การพูดในบริบททางการเมืองมาก่อน เช่น ปราศรัยหาเสียง อภิปราย หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองในฐานะผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับสูงเพราะส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นทุกครั้ง แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมดำเนินการกิจกรรมการเมืองด้วยตนเอง ไม่เคยร่วมก่อตั้งพรรค/องค์กรประชาธิปไตย/องค์กรที่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ไม่เคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ไม่เคยบริจาคเงินให้พรรค/ผู้สมัคร/กลุ่มองค์กรที่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ไม่เคยมี

ส่วนในการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือการร่างรัฐธรรมนูญ แต่กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งเคยร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยการติดโบว์ สติกเกอร์ ฯลฯ เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินการทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 47.5 และ 21.3 ประเมินประสบการณ์การพูดของตนเองว่าอยู่ในระดับปานกลางและมากและร้อยละ 77.0 คิดว่าการฝึกอบรมช่วยเพิ่มทักษะการพูดได้มาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบกระบวนการทดสอบการพูดในห้องเรียน โดยแบ่งเป็นชอบมาก ร้อยละ 47.5 ชอบมากที่สุด ร้อยละ 37.7 และสามารถนำความรู้ไปใช้กับหน้าที่การงานได้มาก ร้อยละ 47.5

ในส่วนภารกิจทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่ามีความรู้ทางการเมืองก่อนเข้ารับการฝึกอบรมในระดับปานกลาง และร้อยละ 63.9 เห็นว่าหลักสูตรนี้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางการเมืองได้มาก ร้อยละ 37.7 สามารถนำความรู้ไปใช้ในหน้าที่การงานได้มาก กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งพึงพอใจที่วิทยากรสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ดี เข้าใจง่าย และได้หลักคิดเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในระดับมาก

ผลการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก แสดงให้เห็นว่าสาเหตุและความคาดหวังในการเข้ารับการฝึกอบรม มี 3 ประเภท คือ

1. กลุ่มบุคคลที่ทำงานการเมืองต้องการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง
2. กลุ่มบุคคลที่ไม่ได้คาดหวังจะทำงานการเมือง ต้องการแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาตนเอง คิดว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน ควรจะเรียนรู้
3. กลุ่มที่ปรารถนาและกำลังหาโอกาสในการทำงานการเมือง มีความคาดหวังเครือข่ายเพื่อนฝูงเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดมากกว่าคาดหวังความรู้เชิงวิชาการ

โดยภาพรวมแล้วผู้เรียนพึงพอใจความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่ทางการเมืองและหน้าที่การงานในปัจจุบันได้ ช่วยทำให้ทักษะและบุคลิกในการพูดดีขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นได้นำความรู้ทางการเมืองไปใช้ปฏิบัติงานและเผยแพร่ต่อประชาชนในพื้นที่ ส่วนประชาชนทั่วไปก็สามารถเข้าใจแนวทางการเมืองได้มากขึ้นและเผยแพร่ต่อบุคคลอื่นเมื่อมีโอกาส

อย่างไรก็ตามผู้เรียนมีความพึงพอใจบรรยากาศการเรียนการสอนของหลักสูตรทั้ง 2 ส่วนต่างกัน โดยส่วนที่ 1 กลยุทธ์การพูดทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างชอบเนื้อหาการสอนที่มีทฤษฎีครอบคลุม เข้มข้น วิทยากรมีวิธีสอนได้สนุกสนาน ชอบการฝึกพูดหน้าชั้นเรียนเพราะช่วยพัฒนาการพูดและทำให้ผู้เรียนสนิทกันได้เร็ว ในขณะที่ส่วนที่ 2 ภารกิจทางการเมือง เนื้อหาการสอนเป็นความรู้ใหม่ที่น่าสนใจแต่บรรยากาศความเป็นวิชาการประกอบกับการเรียนรวมกัน 2 รุ่น ทำให้ชั้นเรียนมีขนาดใหญ่ ส่งผลให้ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้เท่าที่ควร มีโอกาสแสดงความคิดเห็นไม่ทั่วถึงกัน กลุ่มตัวอย่างมีทรรศนะว่าสาเหตุที่บางคนไม่มีสมาธิในการเรียนเท่า

ที่ควรเพราะสอนในเวลากลางคืนหลังเสร็จสิ้นภารกิจหน้าที่ประจำวัน ผู้เรียนอาจจะเหนื่อยและไม่พร้อมที่จะจดจ่อกับเนื้อหาวิชาการแต่การบรรยายความรู้เชิงวิชาการแบบนี้ไม่สามารถใส่เทคนิคได้มาก เป็นหน้าที่ของผู้เรียนที่จะเตรียมตัวให้พร้อมรับความรู้

นอกจากนี้ระดับความพึงพอใจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานเดิมทางการเมือง ประสบการณ์การพูดที่มีมาแต่เดิมและความคาดหวังจากหลักสูตร

ข้อเสนอแนะต่อโครงสร้างหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง

- ควรเพิ่มเวลาในการฝึกพูดให้นานขึ้น ตามจำนวนครั้งและหัวข้อที่ซับซ้อนขึ้น
- ควรกำหนดหลักสูตรให้มีการแนะนำตนเองหน้าชั้นก่อนการเรียน
- ควรเพิ่มการสอนการพูดเฉพาะทางการเมืองให้ชัดเจนและตรงจุดกว่า
- ควรเปิดรับผู้เรียนให้น้อยลงและฝึกพูดรวมกันห้องเดียวกับวิทยากรคนเดียวจะได้มีมาตรฐานและคำแนะนำสำหรับการพูดเหมือนกัน
- ควรรับจำนวนนักเรียนเท่าเดิมแต่แบ่งจำนวนห้องให้มากขึ้น เพิ่มจำนวนผู้ช่วยวิทยากรเพื่อจะได้ให้คำแนะนำและดูแลอย่างทั่วถึง

สำหรับคำแนะนำต่อเนื้อหาภารกิจทางการเมือง คือ

- เพิ่มเนื้อหาการบรรยายเรื่องความมั่นคงของประเทศ
- ควรปรับความยากของเนื้อหาบางตอนลง
- ควรแจกเอกสารเนื้อหาการบรรยายก่อนเรียนทุกครั้ง และใช้เวลาในห้องเพื่ออภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- ควรทำการบ้านเป็นกลุ่มแบบระดมความคิด (brain storming)
- ควรกำหนดประเด็นหลักในการสอนให้ชัดเจน และบรรยายเจาะลึกเป็นเรื่อง ๆ ไป

กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะให้เชิญวิทยากรจากหลายพรรคการเมือง และวิทยากรที่มีพื้นฐานแนวคิดแบบโลกตะวันออก ส่วนอนาคตของหลักสูตร ควรตั้งมูลนิธิหรือสถาบันมาดูแลหรือโอนกลับไปให้รัฐบาลบรรจุไว้เป็นหลักสูตรของสถาบันการศึกษาเพื่อสอนเยาวชนในวัยก่อนเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามต้องเปิดโอกาสให้คนในสังคมทุกระดับได้มีโอกาสเรียนในสถาบันพัฒนาทางการเมืองแบบนี้เท่าเทียมกัน

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์นักเรียนการเมืองรุ่น 1 ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนการเมืองรุ่นใหม่พบว่า นักการเมืองรุ่นใหม่มีปัญหาในการทำงานการเมืองช่วงแรกเหมือน ๆ กัน คือ ความไม่มั่นใจเมื่อปรากฏตัวต่อสาธารณะ แต่สามารถปรับตัวได้เร็วเพราะหลายคนมีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อน เช่น เป็นผู้ช่วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นลูกหลานนักการเมืองทำให้โอกาสคลุกคลีกับงานการเมือง นักการเมืองรุ่นใหม่เห็นว่าการสอนการพูดสำหรับนักการเมืองมีความจำเป็น เพราะนักการเมืองต้องเป็นตัวกลางระหว่างรัฐและประชาชนถ่ายทอดเรื่องราวให้ 2 ฝ่ายเข้าใจกัน

และความรู้ที่ได้จากหลักสูตรสามารถนำไปใช้สำหรับการพัฒนาการเมืองและการออกงานสังคมต่าง ๆ ในหน้าที่นักรการเมือง

อนึ่ง นักเรียนการเมือง รุ่น 1-3 มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การฝึกอบรมทำให้นักการเมืองได้พบปะสังสรรค์กันและได้เพื่อนใหม่ซึ่งถือเป็นประโยชน์ในการติดต่อประสานงานต่อไปในอนาคต

5. ทรรศนะของบุคคลภายนอกต่อหลักสูตร ผลการวิจัยแสดงว่าบุคคลภายนอกมีความเห็นด้วยกับหลักสูตรที่ต้องการให้การศึกษาทางการเมืองเพราะเป็นแนวทางพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องเปิดโอกาสในการเรียนให้กับคนทุกระดับ ไม่จัดตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มองว่านอกจากหลักสูตรจะให้ประโยชน์ทางความรู้แล้วยังเป็นช่องทางให้คนที่มาเรียนได้สร้างความสัมพันธ์ในลักษณะไม่เป็นทางการต่อกัน และยังเป็นช่องทางที่เจ้าของหลักสูตรจะได้ส่งผ่านฐานความนิยมไปสู่สังคมทางอ้อม

เรื่องความจำเป็นของหลักสูตร บุคคลภายนอกมองว่านักรการเมืองต้องพัฒนาทักษะการพูดเพราะเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารกับประชาชนเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณยิ่งขึ้น และทุกวันนี้ประชาชนมีโอกาสรับชมถ่ายทอดการประชุมสภา ภาพลักษณะในการอภิปรายเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะชี้อนาคตทางการเมืองของนักรการเมืองได้ ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนมีทรรศนะว่า โครงสร้างการเมืองไทยยังมีลักษณะผูกขาด นักรการเมืองบางคนได้รับการวางตัวให้เล่นการเมืองอยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องเสริมแรงด้วยความรู้เพิ่มเติม และระบบผูกขาดแบบนี้ก็เป็นอุปสรรคให้คนที่ผ่านการฝึกอบรมและมีความรู้จริงๆไม่มีโอกาสได้นำความรู้ไปใช้ในทางการเมือง

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นบุคคลภายนอกเป็นห่วงว่าวิทยากร (ช่วงภารกิจทางการเมือง) ที่มีความเป็นนักวิชาการสูงจะถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ลำบาก ส่วนที่มหาวิทยาลัยเป็นนักพูด (ช่วงกลยุทธ์การพูดทางการเมือง) มีข้อดีตรงที่ น่าจะถ่ายทอดเนื้อหาได้น่าสนใจ เป็นจุดขายของหลักสูตรได้ แต่วิทยากรที่มีเอกลักษณ์การพูดเฉพาะตัวแบบนี้ อาจจะทำให้ผู้เรียนจดจำจนกลายเป็นเลียนแบบ

ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร ควรประกอบด้วย นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ศีทศาสตร์ สังคมวิทยา วิทยาศาสตร์ (เทคโนโลยีสารสนเทศ) วาทยาศาสตร์ อยากรให้เพิ่มเติมเนื้อหา เรื่องวัฒนธรรม มารยาทในการบรรยาย/คุณธรรมทางการเมือง/ภาวะผู้นำทางการเมือง/นิเวศวิทยาการเมือง รูปแบบ ควรสอนกลยุทธ์การพูดสลับกับการบรรยายเนื้อหาภารกิจทางการเมืองเพื่อลดความเครียด/ระดมสมองโดยทำการบ้านเป็นกลุ่ม/ทัศนศึกษาในหน่วยงานทางการเมืองและเขียนรายงานส่ง ในส่วนวิทยากร เสนอแนะให้เชิญนักวิชาการทางวาทยาศาสตร์และนักรการเมืองจากหลาย ๆ พรรคมาร่วมบรรยาย อนาคตของหลักสูตร ควรจัดตั้งเป็นสถาบันเฉพาะสำหรับบุคลากรทางการเมือง

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์การก่อตั้งหลักสูตร ฯ ที่มาจากความตั้งใจของพลตรีสนั่นที่อยากจะพัฒนาทักษะการพูดและการทำงานให้นักการเมือง เพราะตนเองเคยประสบปัญหาในการปรับตัวมาก่อน ประกอบกับเป็นช่วงที่พลตรีสนั่นได้รับคำวินิจฉัยจากศาลรัฐธรรมนูญให้เว้นวรรคทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี และบุตรชาย (ศิริวัฒน์ ขจรประศาสน์) ได้ขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำเนินรอยตามบิดา จึงมีโอกาใช้ช่วงเวลาที่พักงานการเมืองมาริเริ่มความตั้งใจ โดยเริ่มจากการฝึกอบรมให้ลูกชายและกลุ่มเพื่อนลูกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา และด้วยความเป็นบุคคลสาธารณะ การเคลื่อนไหวทำกิจกรรมใดก็ย่อมได้รับความสนใจ ชื่อเสียงของพลตรีสนั่นจึงเป็นส่วนช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตรนี้ให้สาธารณะได้รับรู้และสนใจ จนพัฒนาและขยายโอกาสการฝึกอบรมให้บุคคลทั่วไป จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรนี้มีพัฒนาการมาจนมีนักเรียนการเมืองถึง 3 รุ่น ได้ เพราะสถานการณ์ทางการเมืองที่เอื้ออำนวยและ "บารมีส่วนตัว" ของพลตรีสนั่น คำว่า "บารมีส่วนตัว" เป็นคำที่กลุ่มตัวอย่างให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยตีความว่าน่าจะหมายถึง เครือข่าย ชื่อเสียง และปัจจัยทางการเงิน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าหลักสูตรนี้ได้รับความสนใจอย่างรวดเร็วส่วนหนึ่งเพราะเป็นกิจกรรมของผู้มีชื่อเสียง และที่สำคัญการฝึกอบรมนี้ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ในเรื่องความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับพลตรีสนั่นที่ชื่อเสียงของผู้ก่อตั้งช่วยทำให้หลักสูตรได้รับความสนใจอย่างรวดเร็ว ในทางกลับกันหลักสูตร ฯ ก็ถือเป็นช่องทาง (channel) ประชาสัมพันธ์พลตรีสนั่นให้ออกสู่สายตาสาธารณะด้วย เพราะหลังจากที่ถูกเว้นวรรคทางการเมือง ข้าราชการในฐานะนักการเมืองก็ย่อมน้อยลง แต่เมื่อมาเปิดหลักสูตร ฯ จะเห็นได้ว่าขั้นตอนตั้งแต่เปิดรับสมัคร ปฐมนิเทศ ตลอดจนช่วงฝึกอบรม ล้วนได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นผลดีเพราะบุคคลการเมืองควรจะอยู่ในกระแสและผ่านสายตาประชาชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้เสื่อมลงไป

ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะเป็นห่วงว่าหลักสูตร ฯ ที่เกิดจากจังหวะและสถานการณ์การเมืองในอนาคตอาจจะต้องปิดลงเมื่อสถานการณ์การเมืองเปลี่ยนไปและพลตรีสนั่น "ไม่ว่าง" ที่จะมาดำเนินกิจกรรมนี้แล้ว แต่ด้วย "บารมีส่วนตัว" ในเรื่องของเครือข่ายก็น่าจะทำให้หลักสูตรนี้ดำเนินต่อไปได้ เพราะพลตรีสนั่นก็ได้ให้สัมภาษณ์แล้วว่ากำลังอยู่ในระหว่างการติดต่อกับสถาบัน/มูลนิธิให้เข้ามาสานต่อหลักสูตรโดยพลตรีสนั่นจะให้ความช่วยเหลือดูแลตามสมควร ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตร ฯ พัฒนาไปอย่างเป็นทางการมากยิ่งขึ้น

การที่มีข้อเสนอแนะให้มูลนิธิหรือสถาบันหรือรัฐนำหลักสูตรฯ ไปบริหารงานต่อ ทั้งที่หลักสูตรนี้ก่อตั้งขึ้นมาโดยพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ และก็สามารถพัฒนาขึ้นมาจนมีนักเรียนการเมืองได้ถึง 3 รุ่น ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะมีนักเรียนการเมืองรุ่นที่ 4-5 ตามมา อาจมองได้เป็น 2 ประเด็น คือ นักเรียนการเมืองมีความพึงพอใจและมองหลักสูตรนี้ว่ามีคุณค่ามาก ควรได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะ การโอนหลักสูตรให้หน่วยงานของรัฐรับผิดชอบจะเป็นหนทางทำให้ได้รับการพัฒนาและขยายต่อไปอย่างเป็นระบบ หรืออีกนัยหนึ่งผู้เรียนอาจจะรู้สึกว่าการศึกษาดังกล่าวยังติดอยู่กับภาพความเป็นพรรคการเมือง แม้ว่าพลตรีสนั่นจะกล่าวแสดงเจตนาชัดเจนว่าการจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นความตั้งใจส่วนตัวที่จะให้เป็นวิทยาทานไม่ได้เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แต่ถึงอย่างไรภาพความเป็นพรรคประชาธิปไตยก็ยังมีอยู่ ประกอบกับวิทยากรที่มาสอนเป็นผู้ที่มีความเคารพนับถือกันเป็นการส่วนตัวกับพลตรีสนั่นล้วนเป็นบุคคลที่สังกัดหรือมีความเกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปไตย อาจจะทำให้บุคคลที่อยากเข้ามาฝึกอบรมมีความกังวลใจในเรื่องถูกมองว่าไม่เป็นกลางและผู้วิจัยมองว่าถ้าหลักสูตรฯสามารถลบภาพการถูกครอบงำโดยพรรคการเมือง สามารถทำให้สังคมรู้สึกได้ว่าหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองนี้มีความเป็นกลางอย่างแท้จริงจะทำให้ความน่าเชื่อถือและคุณค่าของหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามการโอนกลับไปให้หน่วยงานของรัฐดูแลก็อาจไม่ใช่หนทางที่จะสร้างความเป็นกลางทางการเมืองในหลักสูตรฯ ได้เสมอไปเพราะหลักสูตรฯ ก็ต้องได้รับการกำกับดูแลและบริหารงานจากพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลอีกชั้นหนึ่ง

ในการรวมตัวกันของนักเรียนการเมืองยังไม่ได้เกิดกิจกรรมสาธารณะทางการเมืองในฐานะการเมืองภาคประชาชน ผู้วิจัยไม่อาจทราบได้ว่าความสัมพันธ์ตรงนี้จะพัฒนาให้เกิดความร่วมมือในลักษณะนั้นได้เมื่อไร แต่คาดว่าในการเลือกตั้งครั้งต่อไปไม่ว่าระดับชาติหรือท้องถิ่น จะมีการให้ความช่วยเหลือกัน อาจจะช่วยลงคะแนนให้หรือลงไปช่วยหาเสียงด้วยตนเอง ถึงแม้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้จะยังไม่ได้ขยายกิจกรรมการเมืองสาธารณะแต่ก็น่าจะถือได้ว่าเกิดกลุ่ม “ประชาสังคม” ระดับย่อยขึ้นแล้ว เพราะมีคุณลักษณะพื้นฐานของประชาสังคม 3 ประการ ตามแนวคิดของพระไพศาล วิสาโล คือ มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันในแนวราบ (ผู้วิจัยสังเกตว่านักเรียนการเมืองไม่ยึดติดกับระบบอาวุโสหรือยศ ตำแหน่ง เมื่อเข้ามาเรียนแล้วถือเป็นเพื่อนและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียม ผู้วิจัยสามารถเรียกทุกคนที่นี้ว่า “พี่” แม้จะมีอายุต่างกันมาก) มีอิสระเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือทำกิจกรรมและเกิดความร่วมมือกันโดยสมัครใจ อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนการเมืองและผู้ทรงคุณวุฒิต้องการให้รัฐเข้ามารับช่วงต่อในการดำเนินการฝึกอบรมความรู้ทางการเมืองจากปัจเจกชน อาจเป็นสัญญาณแสดงถึงความล้มเหลวในการพัฒนาแนวคิดเรื่องประชาสังคม เพราะในแนวคิดนี้ประชาชนเริ่มมีส่วนร่วมในการเมืองด้วยตนเองตั้งแต่ระดับรากหญ้า (ประเวศ วะสี, 2540 อ้างถึงใน อรรถวณิช ปิณฑน์โอวาท, 2543) เป็นความริเริ่มของประชาชนในการ

ที่จะมีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) แทนที่ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (representative democracy) อย่างที่ปฏิบัติกันอยู่ ถ้าโอนกลับไปให้รัฐก็เท่ากับการมีปฏิสัมพันธ์กัน ถูกจัดการโดยรัฐ เป็นการให้ความรู้ด้วยความสัมพันธ์ในแนวคิด ผู้วิจัยมองว่าความเป็นประชาสังคม ในหลักสูตร ๆ จะเกิดขึ้นได้ชัดเจนขึ้น ถ้านักเรียนการเมืองที่มาร่วมตัวกันทำตัวเป็นพลเมืองที่แข็งขัน (active citizen) รวมตัวกันเป็นมูลนิธิหรือชมรมและบริหารหลักสูตร ๆ ในรูปของกลุ่มนักเรียนการเมืองอย่างแท้จริง

การฝึกอบรมนักเรียนการเมืองรุ่น 1 เพื่อมุ่งหวังให้ความรู้ทางการพูดและความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองกับนักการเมืองรุ่นใหม่ ถือว่า เป็นการพัฒนาบุคลากรทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยผ่านผู้แทน (representative democracy) ต่อมาเมื่อขยายโอกาสการอบรมสู่ประชาชนทั่วไป เท่ากับเป็นการพัฒนาประชาชนให้ช่วยเหลือตัวเองทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง (self-government democracy) ของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่ว่าต้องให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง พยายามแก้ไขข้อบกพร่องของสังคม ไม่ยอมมืออเท้ารอแต่ผู้แทนมาช่วยเหลือ ด้วยจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมือง (civic virtue) ประชาชนจะปกครองตัวเองได้ต้องมีโอกาสเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งบุคคลภายนอกที่ให้พรรคชนะต่อหลักสูตร ก็จะพยายามเน้นอยู่เสมอเช่นกันว่า ควรให้โอกาสการอบรมกระจายไปถึง “ประชาชนรากหญ้า” “ตาสี ตาสา” เพราะถ้าบุคคลเหล่านี้มีปากมีเสียงทางการเมืองก็จะสามารถต่อสู้กับระบบหัวคะแนนหรือการเมืองผูกขาดแบบเดิม ๆ ในอดีต เท่ากับว่านักการเมือง นักวิชาการเชื้อในศักยภาพของประชาชนระดับรากหญ้าว่าจะสามารถเป็น “พลเมืองที่แข็งขัน” (active citizen) ตามแนวคิดประชาสังคมได้ ซึ่งเป็นความคิดที่สวนทางกับพรรคชนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมนายอำเภอ รุ่น 33 และนักปกครองระดับสูงรุ่นที่ 28 ในงานวิจัยของ อำนวย อุบลรัตน์ (2537) เรื่อง “ความคิดทางการเมืองของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในวิทยาลัยการปกครอง” ที่มองว่าประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจนควรจะอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐเพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ ผู้วิจัยมองว่าผลการวิจัยของอำนวย อุบลรัตน์ เป็นมุมมองของนักปกครอง มองในแง่หน้าที่เฉพาะหน้าของรัฐว่าควรทำหน้าที่ดูแลประชาชนให้เกิดความเท่าเทียมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในขณะที่ผลการวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มองในแง่ของการพัฒนาโดยมีการศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องว่าการศึกษาทางการเมืองสามารถทำให้ประชาชนมีศักยภาพเพิ่มขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตามถึงแม้ประชาชนจะมีศักยภาพในการเป็นพลเมืองที่แข็งขัน รัฐก็ต้องให้ความคุ้มครองเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นบุคคลภายนอกมองว่า การจัดตั้งพรรคหรือสร้างฐานอำนาจทางการเมืองผ่านสถาบันให้การศึกษาทางการเมืองจะช่วยให้คนที่มีอุดมการณ์เดียวกันได้มารวมตัวกัน

เป็นเรื่องที่น่ายอมรับมากกว่าการใช้เงินซื้อตัวมาร่วมพรรคเพราะนอกจากจะไม่ชัดเจนเรื่องอุดมการณ์แล้ว ยังทำให้เกิดธุรกิจการเมือง ผู้วิจัยจึงมองว่าถ้าในอนาคตพรรคการเมืองต่าง ๆ จะมีสถาบันให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนเป็นของตัวเองก็น่าจะเป็นเรื่องที่สังคมให้การสนับสนุน เพราะจะเป็นช่องทางให้ประชาชนที่สนใจงานการเมืองได้เข้ามาแสดงตัวและพรรคการเมืองก็ได้ค้นหาบุคลากรการเมืองหน้าใหม่ที่มีคุณภาพจากการอบรม นอกจากนี้พรรคการเมืองก็จะได้มีโอกาสใช้หลักสูตรเป็นช่องทางส่งผ่านอำนาจทางการเมืองไปสู่ผู้สมัครเมืองท้องถิ่นและประชาชนได้อย่างโปร่งใสด้วย เพราะจากผลการวิจัยของ ร.ต.อ.นพดล สุคนธ์วิท (2539) เรื่อง “พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่น: ผลประโยชน์และฐานอำนาจ” พบว่าการเมืองท้องถิ่นเป็นแหล่งทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญสำหรับพรรคการเมืองที่ต้องการแสวงหาและครอบครองอำนาจทางการเมืองระดับชาติต่อไป

อนึ่ง กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งนักเรียนการเมืองและบุคคลภายนอกมีความเป็นห่วงร่วมกันว่า ถ้ามีสถาบันพัฒนาบุคคลทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างจริงจังอาจจะกลายเป็นสถาบันแสดงสถานะทางสังคม คือ บุคคลที่มีฐานะ มีอำนาจ มีเพื่อนพ้อง เท่านั้นจึงจะได้มีโอกาสเรียนเพื่อจบออกไปเป็นชนชั้นปกครอง ผู้วิจัยมองว่าถ้าจัดตั้งเป็นสถาบันโดยมีหน่วยงานของรัฐบาลเป็นผู้ดูแล มีการจัดระบบการเข้าเรียนอย่างเป็นทางการ ก็คงจะสามารถกระจายโอกาสอันชอบธรรมไปสู่ประชาชนได้ในระดับหนึ่ง ในลักษณะเช่นนี้ผู้วิจัยคิดว่า โรงเรียนหรือสถาบันการเมืองที่กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์คาดหวังจะเกิดขึ้นในอนาคตน่าจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1.หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองประจำพรรคการเมืองที่จะช่วยกระจายความรู้ทางการเมืองสู่ประชาชนทุกระดับ 2.สถาบันพัฒนานักการเมืองที่จัดโดยรัฐหรือหน่วยงานที่เป็นกลาง คัดสรรบุคคลเข้าเรียนและจบการศึกษาออกมาทำงานการเมือง มีลักษณะเหมือนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ/ทหาร

จากบรรยากาศการฝึกอบรมของนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 ผู้วิจัยสังเกตได้ว่าเมื่อนักเรียนการเมืองได้มีกิจกรรมนอกหลักสูตรร่วมกัน มีการพบปะพูดคุยกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและบรรยากาศการเรียนในห้องดีขึ้น มีความกล้าแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ ผศ.พรชัย ตระกูลวรานนท์ ผู้อำนวยการภารกิจทางการเมืองให้สัมภาษณ์ไว้ว่า เปิดรับคนหลากหลายอาชีพ อายุเข้ามาเรียนด้วยกัน เพื่อให้ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมจริง ๆ สอดคล้องกับผลการสำรวจของ King, King และ Rothwell ที่ว่า การฝึกอบรมแบบห้องเรียน (classroom training) จะตอบสนองสิ่งที่มนุษย์ต้องการคือ การมีปฏิสัมพันธ์ (human touch) และการอบรมแบบนี้ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน

จากแนวคิดของ Boydell (1979) ที่แบ่งความจำเป็นของการฝึกอบรมออกเป็น 2 แบบ คือ ความจำเป็นในปัจจุบันและความจำเป็นในอนาคต การฝึกอบรมในหลักสูตรนี้ก็ตอบสนองของความจำเป็นทั้ง 2 แบบ เพราะการฝึกอบรมให้นักเรียนการเมืองตั้งแต่รุ่น 1-3 ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและนักการเมืองท้องถิ่นได้นำความรู้ไปใช้ในหน้าที่ทางการเมืองได้ทันที และยังเป็นการเตรียมความรู้ให้กับบุคคลทั่วไปที่อาจจะสนใจเข้ามาทำงานการเมืองต่อไปในอนาคต

กลุ่มนักเรียนการเมืองตั้งแต่รุ่น 1-3 รวมทั้งบุคคลภายนอกมีความเห็นพ้องต้องกันว่าการฝึกอบรมจะทำให้ได้รู้จักเพื่อนมากขึ้นซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไปในอนาคต นอกจากนั้นนักเรียนการเมืองทั้งรุ่น 2-3 ยังมีการเลือกตั้งประธานรุ่นขึ้นมาเป็นตัวกลางในการรวมกลุ่ม ซึ่งความคิดนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “การติดตามผลผู้ผ่านการอบรมโครงการฝึกอบรมยุทธศาสตร์การพัฒนาตนเองเพื่อเป็นข้าราชการที่มีประสิทธิภาพ ของสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” ของ สุดาวัฒน์ สุমনะกุล (2532) ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมองว่าการได้รู้จักเพื่อนมากขึ้นในการฝึกอบรมจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและควรจัดตั้งคณะกรรมการเป็นตัวแทนจัดกิจกรรมรุ่นด้วย นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกัน คือ หลักสูตรการฝึกอบรมควรให้ความสำคัญกับเอกสารประกอบการสอนซึ่งจะช่วยให้การอบรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพูด เสนอประเด็นที่ควรตระหนัก คือ วิทยากรที่เป็นนักพูด talk show ต้องถ่ายถอดแต่หลักการพูด ไม่ถ่ายทอด “ภาพ” ของการพูดให้นักเรียนจดจำ เพราะการพูดทางการเมืองกับการพูด talk show เป็นการพูดต่างบริบท เลียนแบบกันไม่ได้ ผู้วิจัยมองว่าทางหลักสูตร ฯ ควรจะเชิญนักการเมืองที่มีประสบการณ์การพูดมาเป็นวิทยากรร่วมกับนักพูด talk show เพื่อให้เกิดการผสมผสานทั้งหลักการและประสบการณ์ อย่างไรก็ตามการจัดฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดทางการเมือง ควรแสดงวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่าจะสอน “การพูดทางการเมือง” หรือจะสอน “หลักการพูดเพื่อประยุกต์ใช้ทางการเมือง” เพราะจากชื่อหลักสูตร “กลยุทธ์การพูดทางการเมือง” ทำให้กลุ่มนักเรียนการเมืองหลายคนรวมทั้งบุคคลภายนอกเกิดความคาดหวังที่จะเห็นการสอนการพูดที่ตรงจุดและเฉพาะกิจมากกว่านี้

ในส่วน of ข้อมูลจากตารางแจกแจงทางสถิติลักษณะประชากรและประสบการณ์การพูดและการเมืองของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยสังเกตได้ว่า กลุ่มนักเรียนการเมืองส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 40-49 ปี (34.4%) และ รองลงมาคือช่วงอายุ 30-39 ปี (31.1%) เมื่อพิจารณาประกอบกับ

ตารางแสดงอาชีพที่พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับที่กรณีศึกษา ธรรมชาติ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงการฝึกอบรมการพูดของบริษัท ภาษายูนิเวอร์แซล จำกัด ว่ากลุ่มที่เข้ามาฝึกการพูด ส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจ อายุ 40 ปีขึ้นไป อาจจะเป็นไปได้ว่าคนเหล่านี้อยู่ในวัยที่มีหน้าที่การงานและฐานะทางการเงินที่มั่นคงแล้ว จึงแสวงหาโอกาสการฝึกอบรมที่จะช่วยเสริมบุคลิกภาพและใช้ในหน้าที่การงาน และผู้วิจัยมองต่อไปอีกว่า คนในวัยที่ประสบความสำเร็จแล้วอาจจะคาดหวังที่จะทำงานการเมืองต่อไปโดยเข้ามาฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นทางการเมืองไว้ก่อน นอกจากนี้กลุ่มนักธุรกิจเป็นอาชีพที่ไม่ต้องถูกรอด้วยระบบเหมือนข้าราชการจึงสามารถกระทำการทางการเมือง หรือแสดงตัวว่าจะฝึกไปพรรคการเมืองได้ได้อย่างสะดวกใจกว่า ดังเช่นผลการวิจัยของ ร.ต.อ.ณพวัฒน์ อารยางกูร (2537) ที่ศึกษาทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พบว่านักธุรกิจจะได้รับโอกาสการกล่อมเกลாதทางการเมืองแบบเสรีนิยมมากกว่าในขณะที่ข้าราชการนายทหารระดับสูงจะมีแนวโน้มของความคิดอนุรักษนิยม

สัดส่วนของผู้หญิงที่เข้ามารับการฝึกอบรมในหลักสูตรนี้มีปริมาณน้อยมาก เพียง 29.5% เท่านั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ความสนใจทางการเมืองยังถูกยึดครองโดยผู้ชายมากกว่าผู้หญิงเหมือนอย่างที่เราเห็นว่าวงการการเมืองไทยมีปริมาณนักการเมืองหญิงน้อยกว่านักการเมืองชายอยู่มาก อย่างไรก็ตามถ้าสังเกตจากตารางพบว่ากลุ่มผู้หญิงที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปี เป็นจำนวน 7 คน ซึ่งมากกว่าผู้ชายในช่วงอายุเดียวกันที่มารับการฝึกอบรมเพียง 4 คนเท่านั้น และเมื่อช่วงอายุสูงขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนผู้หญิงก็ลดลงเรื่อย ๆ จึงเป็นข้อสังเกตว่าผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจทางการเมืองหรือเริ่มอนาคตทางการเมืองด้วยช่วงอายุที่น้อยกว่าผู้ชาย

ในส่วนของข้อมูลการศึกษาพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีเข้ารับการฝึกอบรมด้วยจำนวน 1 คน ซึ่งขัดกับคุณสมบัติที่ได้กล่าวไว้ในปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 ที่กำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำไว้ที่ปริญญาตรี ในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจากหลักสูตรฯ เพิ่งจะทำการเปิดอบรมให้กับบุคคลภายนอกเป็นครั้งแรก การกำหนดคุณสมบัติและเกณฑ์ในการคัดเลือกยังไม่เป็นทางการมากนัก จึงเป็นไปได้ว่าถ้าผู้เรียนมีคุณสมบัติด้านอื่นที่เหมาะสมก็จะอนุโลมให้สามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ เพราะจากงานวิจัยของ ประสิทธิ์ บุญลิขิต (2531) ที่ศึกษาเรื่อง “สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย” ก็ระบุว่าปัจจัยทางด้านการศึกษาไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด

ในหลักสูตร ฯ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต/นักศึกษาเป็นจำนวนน้อยที่สุด เพียง 1.6% เท่านั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในหลักสูตรการฝึกอบรมทางการเมืองในระดับต่ำสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย ศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” ของ วิฑิตกานต์ ธนาโอฬาร (2537) ที่พบว่านิสิตนักศึกษามีความตื่นตัวในการแสวงหาข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ แต่มีความสนใจข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับที่น้อยมาก และการสื่อสารกับสื่อบุคคลที่เป็นครูอาจารย์จะช่วยพัฒนาความรู้ทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาได้ดีแต่นิสิตนักศึกษากลับนิยมสื่อสารทางการเมืองกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าครูอาจารย์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากลุ่มวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และเปิดรับแต่ไม่นิยมการบังคับ ช่องว่างระหว่างความเป็นครูกับลูกศิษย์เป็นอุปสรรคในการส่งผ่านความรู้ทางการเมือง ถ้าหากนิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสเข้ามารับการฝึกอบรมในหลักสูตร ฯ และได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมรุ่นที่มีประสบการณ์ทางการเมืองมากกว่าแต่คบหากันด้วยความสัมพันธ์แนวราบอาจจะช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนรู้ทางการเมืองจากเพื่อนร่วมรุ่นที่มีอายุมากกว่าได้อย่างสะดวกใจขึ้น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (70.5%) ไม่ได้สังกัดพรรคการเมือง และมีกลุ่มตัวอย่างที่สังกัดพรรคประชาธิปไตยและพรรคอื่น ๆ ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์แยกเป็น 2 ประเด็น คือ การที่มีบุคคลที่ไม่ได้สังกัดพรรคการเมืองเข้ามาเรียนจำนวนมากและยังมีบุคคลจากพรรคการเมืองอื่น ๆ เข้ามาเรียนในปริมาณพอ ๆ กับจำนวนสมาชิกของพรรคประชาธิปไตยเองแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรนี้เปิดกว้างและมีได้กันพื้นที่ตรงนี้ไว้เพื่อผลประโยชน์ของคนในพรรคประชาธิปไตยเท่านั้น ในทางกลับกันอาจมองได้ว่าบุคคลที่ไม่ได้สังกัดพรรคการเมืองคือบุคคลที่ยังมิได้ตัดสินใจฝักใฝ่ฝ่ายใดทางการเมือง ยังไม่มีพรรคการเมืองที่ยึดมั่นศรัทธา และหลังผ่านการฝึกอบรมบุคคลเหล่านี้จะกลายมาเป็นบุคลากรของพรรคประชาธิปไตยในที่สุด หรืออย่างน้อยก็น่าจะมีความเป็นพันธมิตรกับพลตรีสีนั้นจนกลายเป็นฐานอำนาจทางการเมืองอีกทางหนึ่ง

มีคุณสมบัติประการหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างที่น่าแปลกใจ คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (70.5%) ไม่มีตำแหน่งทางการเมือง ทั้งที่หลักสูตรนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางการเมืองโดยตรง น่าจะมีบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเข้ามารับการฝึกอบรมเป็นจำนวนมากกว่านี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งทางการเมืองส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเภทผู้ช่วย/ที่ปรึกษาบุคคลทางการเมือง หรือเป็นบุคคลในการเมืองภาคประชาชน และสังเกตได้ว่าไม่มีนักการเมืองระดับท้องถิ่นในกรุงเทพเข้ารับการฝึกอบรมเลย ผู้วิจัยมีทรรศนะว่าบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอยู่แล้วอาจจะมีภารกิจมากจนไม่สามารถมาเรียนได้หรืออาจจะไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องฝึกทักษะ

เพิ่มเติมเพราะมีตำแหน่งอยู่แล้ว ในขณะที่บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย/ที่ปรึกษาให้กับนักการเมืองหรือทำงานให้กับพรรคการเมืองอาจจะเข้ามาฝึกอบรมเพื่อเตรียมตัวเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองเองในอนาคต

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางการเมืองทำให้ประสบการณ์การพูดทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมองว่าการที่มีประสบการณ์ทางการเมืองน้อยไม่ได้หมายความว่ามีความสนใจทางการเมืองน้อย แต่อาจจะเป็นเพราะยังไม่มีโอกาสหรือช่องทางที่จะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ทางการเมือง เพราะถ้าพิจารณาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างก็แสดงความใส่ใจและเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี อาทิ การออกเสียงเลือกตั้ง การติดโบว์หรือสติ๊กเกอร์เพื่อแสดงความคิดเห็นทางการเมือง นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังเคยเข้ารับการฝึกอบรมการพูดจากหลักสูตรอื่น ๆ มาก่อน แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็มีความกระตือรือร้นในกิจกรรมทางการเมืองและการเมืองเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว

จากผลการศึกษาเนื้อหาการสอนเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏในหลักสูตร ฯ พบว่ามีสัดส่วนค่อนข้างน้อย โดยในส่วนของ 1 กลยุทธ์การพูดทางการเมือง มีการสอนคุณธรรมการพูดตามแนวพุทธศาสนา 1 ครั้ง และวิทยากรได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมของนักพูดในเนื้อหาการบรรยายบ้าง แต่ส่วนของ 2 ภารกิจทางการเมือง ไม่มีเนื้อหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมทางการเมืองที่ชัดเจน จะมีการสอนคุณธรรมปรากฏอยู่บ้างก็ในระหว่างการบรรยายหัวข้ออื่น ๆ แทรกมากับแนวทางการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งนักเรียนการเมืองและบุคคลภายนอกมีผู้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย ทำให้เกิดความน่าเป็นห่วงว่าคุณธรรมจริยธรรมทางการเมืองกับการพูดทางการเมืองไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกันแล้วหรือ ผู้วิจัยเห็นว่าหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองหรือหลักสูตรใด ๆ ทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคตควรจะนำเนื้อหาคุณธรรมและจริยธรรมทั้งการพูดและการปฏิบัติงานการเมืองมาบรรจุในหลักสูตรให้ชัดเจน ถึงแม้ว่าความสำคัญในคุณธรรมจะไม่สามารถสอนกันได้ในระยะเวลายันสั้น แต่อย่างน้อยการได้พยายามหยิบยกขึ้นมาให้ความสำคัญก็จะช่วยทำให้ผู้เรียนและคนในสังคมได้มองเห็นและเกิดความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนสำหรับนักการเมืองจะช่วยเปลี่ยนแปลงภาพการเมือง“น้ำเน่า”ที่นักการเมืองบางคนนิยมใช้คำพูดรุนแรงโดยขาดเหตุผลให้หมดไป

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่าผลการศึกษาเนื้อหาคุณธรรม จริยธรรมมีความขัดแย้งกันเพราะจากการวิเคราะห์เนื้อหาในปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 เรื่องแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมของหลัก

สูตรฯ พบว่าเนื้อหาส่วนนี้มีค่อนข้างน้อยและผิวเผินแต่ผลการตอบแบบสอบถามกลับออกมาว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมในระดับสูงทั้งส่วนบุคคลการพูด การเมืองและส่วนภารกิจทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้คาดหวังที่จะได้รับแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมจากหลักสูตร หรืออาจจะมองว่าเนื้อหาด้านอื่นมีความสำคัญมากกว่าการสอนคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นจึงประเมินว่าเนื้อหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่สอนนั้นอยู่ในสัดส่วนที่มากพอแล้วหรืออีกเหตุผลหนึ่งคือกลุ่มตัวอย่างอาจจะตอบแบบสอบถามด้วยความเกรงใจไม่ยกวิพากษ์วิจารณ์หลักสูตรในแง่ลบเพราะมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ก่อตั้งหลักสูตร และการฝึกอบรมฟรีก็มิผลที่อาจจะทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าเป็นบุญคุณ

สรุปการอภิปรายโดยภาพรวมแล้ว หลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองพัฒนาขึ้นมาได้ เพราะจังหวะทางการเมืองที่เอื้ออำนวยและความพร้อมของผู้ก่อตั้งหลักสูตร การรวมตัวกันของนักเรียนการเมืองมีลักษณะของความเป็นประชาสังคม และสอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยแบบปกครองตนเอง (self-government democracy) อย่างไรก็ตามต้องพยายามกระจายโอกาสให้ประชาชนในสังคมได้มีโอกาสเรียนอย่างเท่าเทียม การโอนให้หน่วยงานของรัฐไปสานต่ออาจจะช่วยกระจายโอกาสได้กว้างขวางขึ้น ซึ่งก็ตรงกับความตั้งใจของพลตรีสนั่นที่จะกระทำต่อไปในอนาคต แต่การโอนกรรมสิทธิ์ให้รัฐเข้ามาดูแลหลักสูตรฯ จะทำให้แนวโน้มที่โรงเรียนการเมืองเป็นบ่อเกิดของประชาสังคมหมดไป ในอนาคตหากพรรคการเมืองต่าง ๆ จะเปิดฝึกอบรมลักษณะนี้ให้ประชาชนทั่วไป ก็จะช่วยให้พรรคกับประชาชนได้สื่อสารกันและยังเป็นโอกาสในการค้นหาบุคลากรเข้ามาทำงานการเมือง ในส่วนของเนื้อหาการเรียนการสอน การเพิ่มเนื้อหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้ชัดเจนจะช่วยทำให้สังคมและนักเรียนการเมืองได้ตระหนักมากยิ่งขึ้นว่าคุณธรรมจริยธรรมกับการเมืองควรเป็นเรื่องเดียวกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหา/อุปสรรคและข้อจำกัดในการวิจัย

1. เมื่อผู้วิจัยสมัครเข้าไปเรียนในช่วงแรกยังไม่มีแนวทางในการวิจัยที่ชัดเจนว่าจะศึกษาแง่มุมใดได้บ้าง เพราะยังไม่ทราบข้อมูลของหลักสูตรมากพอ การเก็บข้อมูลในระยะแรกจึงค่อนข้างกระจัดกระจายทำให้เสียเวลาโดยใช้เหตุ
2. การเรียนการสอนในช่วงกลยุทธ์การพูดทางการเมือง นักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 ไม่ได้เรียนร่วมกัน ผู้วิจัยเป็นสมาชิกของรุ่น 3 จึงสามารถเก็บข้อมูลเรื่องบรรยากาศการเรียนการสอนช่วงนี้ได้เฉพาะนักเรียนการเมืองรุ่น 3 เท่านั้น
3. เนื่องจากผู้วิจัยจบการศึกษามาทางด้านสื่อสารมวลชน มีความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์นิติศาสตร์เพียงพื้นฐาน ทำให้บางครั้งเข้าใจเนื้อหาในช่วงภารกิจทางการเมืองได้ไม่ลึกซึ้งนัก ต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมจากตำราวิชาการหรือซักถามเพื่อนนักเรียนการเมืองท่านอื่นที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านนี้โดยตรง
4. ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนการเมืองเพียงผู้เดียวแต่ต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้วิจัยและนักเรียนการเมืองไปพร้อม ๆ กัน ในเวลาที่ต้องจดจ่อและทำความเข้าใจกับการเรียนจึงไม่มีโอกาสเก็บข้อมูลในส่วนอื่น ๆ ที่น่าสนใจได้อีก อาทิ การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในโรงเรียนการเมือง รวมไปถึงรายละเอียดปลีกย่อย เช่น การถ่ายภาพหรือการถ่ายวิดีโอ ผู้วิจัยจึงต้องติดต่อขอภาพถ่ายจากเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรในภายหลัง
5. ในระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกเนื้อหาและเหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนอย่างละเอียด จนทำให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนเกิดความสงสัยและขอดูสมุดจดบันทึกอยู่บ่อย ๆ ผู้วิจัยจึงตอบเลี่ยงไปว่าโดยส่วนตัวเป็นคนชอบจดบันทึกอยู่แล้ว
6. เนื่องจากในช่วงการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ตรงกับช่วงการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาเขต ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักการเมืองติดภารกิจการหาเสียง ผู้วิจัยจึงต้องใช้เวลาติดต่อและรอเวลาค่อนข้างนาน ผู้ที่จะทำการวิจัยต่อไปในอนาคตควรเผื่อเวลารอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ดีด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนการเมืองหลายคนมีความตั้งใจที่จะเข้ามาหาประสบการณ์และแลกเปลี่ยนความคิดกับกลุ่มเพื่อนที่หลากหลายรวมทั้งอาจจะเป็นโอกาสในการทำงานการเมืองหรือช่วยเหลือกันต่อไปในอนาคต จึงน่าจะมีการศึกษาการสร้างความสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการในกลุ่มนักเรียนการเมือง
2. ควรจะมีการรวบรวมและศึกษาวิจัยให้เห็นภาพรวมของหลักสูตรฝึกอบรมการพูดในเชิงการเมืองที่มีอยู่ทั้งหมด ทั้งที่จัดโดยสถาบันหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ
3. ควรจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อวัดผลว่าผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมการพูดในหลักสูตรต่าง ๆ สามารถพัฒนาได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร
4. ควรมีการสำรวจทัศนคติของนักการเมืองตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนถึงประชาชนระดับรากหญ้าว่าเห็นความจำเป็นของการฝึกอบรมการพูดทางการเมืองในลักษณะนี้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้พรรคการเมืองหรือองค์กรต่าง ๆ จัดหลักสูตรการฝึกอบรมขึ้นมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2545.
- กวรรณิกา ธรรมเกษร. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2545.
- กวรรณิการ์ พัฒนพีรเดช. สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2544.
- กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ. พล.อ. สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2545.
- กฤษณ์นัทธ์ พฤษพงษ์. สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2545.
- คณิน บุญสุวรรณ. สิทธิเสรีภาพของคนไทย: ศักดิ์ศรีความเป็นคน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542.
- จณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์. สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2545.
- จำนง วิบูลย์ศรี. หลักและการปฏิบัติทางวาทนิเทศ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสาร
การแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ฉลองโชค ประดิษฐ์สาร. นโยบาย, หลักสูตรการศึกษาและการอบรมกลุ่มเยาวชนเมือง :
ศึกษาระดับมัธยมศึกษา พ.ศ.2520-2537. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชา
การปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ชมรมร่วมสร้างสรรค์. เอกสารประกอบการประชุม. นนทบุรี, 2544.
- ชัยวุฒิ ธนาคนานุสรณ์. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545.
- ชัยอนันท์ แก่นดี. สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2545.
- จิตกานต์ ธนาไอพาร. การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย :
ศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- จิตติ วิทยาสรณะ. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนกับความรู้ ทัศนคติและการเข้ามีส่วนร่วมทาง
การเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
สัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ณพวัฒน์ อารยางกูร. ร.ต.อ. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบทัศนคติทางการเมืองของนักศึกษา
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ณัฐพงษ์ วงษ์ทองเหลือ. สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2545.
- ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์. สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2545.
- ธนิศพล ไชยนันท์. สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2545.

นคร เสรีรักษ์. นักธุรกิจในการเมืองไทย กรณีศึกษามูลเหตุจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง.

สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

นพดล พลเสน. สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2545.

นพดล สุคนธวิท. ร.ต.อ. พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่น : ผลประโยชน์และฐานอำนาจ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

นวม สงวนทรัพย์. วาทศิลป์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์นามกุฎราชวิทยาลัย, 2517.

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิตร. หลักการพูด. พิมพ์ครั้งที่ 1. (ม.ป.ท). มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2542.

บุญเลิศ ไพรินทร์ และคณะ. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับราชการไทย. สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, 2530.

บุญจิระ พุทธิศรี. พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ 2540 และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

บุญยี่ธีร์ พานิชประไพ. สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2544.

ประสิทธิ์ บุญลิขิต. สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

ประหยัด หงษ์ทองคำ. สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2545.

ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์. สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2545.

พงศ์ หรดาล. การวางแผนการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชภัฏพระนคร, 2539.

พรชัย ตระกูลวรานนท์. ปฐมนิเทศ, 7 สิงหาคม 2544.

พรชัย ตระกูลวรานนท์. สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2544.

พรชัย ตระกูลวรานนท์. สัมภาษณ์ (ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5), 27 ตุลาคม 2544.

พระไพศาล วิสาโล. “พุทธศาสนากับประชาสังคม”ใน สันติสุข ไสภณสิริ (บรรณาธิการ), วิธีสังคมไทย ชุดที่ 4 ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2544.

พัชนี เสงี่ยมฉายา, เมตตา วิวัฒนานุกูล และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์.

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง, 2538.

พิเชษฐ พัฒนโชติ. สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545.

- มงคล ลีลาเลขเกียรติ. สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2545.
- มาณวิภา ตันติสุกฤต. ศิลปการพูดในที่ชุมชน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2541.
- ราตรี สุทธิสารากร. สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2545.
- ลักษณะมา สตะเวทิน. หลักการพูด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ, (ม.ป.ป.)
- วิจิตร อวระกุล. การฝึกอบรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ, 2540
- วิรัช ลภีรัตนกุล. วาทนิเทศและวาทศิลป์ หลักทฤษฎีและวิธีปฏิบัติยุคสหวรรษใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- วิสุทธิ โพธิแทน. ประชาธิปไตย แนวคิด และตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- ศรีสุวรรณ จรรยา. สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2544.
- สถาบันพระปกเกล้า. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่น 1. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี, 2544.
- สถาบันพระปกเกล้า. หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย สำหรับนักบริหาร ระดับสูง รุ่น 5. นนทบุรี, 2544.
- สนั่น ขจรประศาสน์. พล.ต. ปฐมนิเทศ, 7 สิงหาคม 2544.
- สนั่น ขจรประศาสน์. พล.ต. สัมภาษณ์, 13 มีนาคม 2545.
- สนั่น ขจรประศาสน์. พล.ต. สัมภาษณ์ (ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5), 27 ตุลาคม 2544.
- สมชาติ กิจยรรยง. เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2537.
- สมชาติ กิจยรรยง. ศิลปะในการถ่ายทอด. กรุงเทพฯ: เรือนบุญ, 2542
- สมชาติ กิจยรรยง. สูตรสำเร็จการจัดฝึกอบรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท, 2544.
- สมชาติ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2539.
- สมภพ สุวรรณชะฎ. พล.ต. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2544.
- สวิต ยมาภัย และดิเรกนันท์ อนุวัชศิริวงศ์. หลักการพูดขั้นพื้นฐาน: สังเขปสาระสำคัญ. กรุงเทพฯ: สารมวลชน, 2532.
- สารสิน บุพพานนท์. สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2544.
- สุจิตร บุญบงการ. การพัฒนาทางการเมืองของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สุดารัตน์ สุมณะกุล. การติดตามผลผู้ผ่านการอบรมโครงการฝึกอบรมยุทธศาสตร์การพัฒนาดตนเอง เพื่อเป็นข้าราชการที่มีประสิทธิภาพ ของสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

สุนีย์ ทรงสะอาด. สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2545

สุนีย์ สีนุเดชะ. สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2545.

สุพัตรา มาศดิตถ์. คุณหญิง. สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2545.

สุรพงษ์ ไสยชนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภักดิ์ แอนด์ พริ้นติ้ง, 2541.

สุรวงศ์ วัฒนกุล. ปฐมนิเทศ, 7 สิงหาคม 2544.

สุรวงศ์ วัฒนกุล. สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2544.

อรุวรรณ ปิณฑิโรวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อรุวรรณ ปิณฑิโรวาท. วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ไทย:ยุคกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อรุวรรณ ปิณฑิโรวาท. วาทะสำคัญของไทยและการวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อรุวรรณ ปิณฑิโรวาท. งานวิจัยวิทยุชุมชนระยะของ (ตุลาคม 2541-มกราคม 2544) (โครงการระยะ แรกของงานวิจัย “การสื่อสาร การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชน ระยะของ”). กรุงเทพฯ: สภาวิจัยแห่งชาติ, 2543.

อรุวรรณ ปิณฑิโรวาท. หลักและปรัชญาของวาทวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

อ้อม ประนอม. วิทยาการสำหรับวิทยากร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง, 2540.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. การเมืองของพลเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์ คบไฟ, 2543.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. “ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง”. ใน สันติสุข ไสยชนะเสถียร (บรรณาธิการ), วิถีสังคมไทย ชุดที่ 2 ความคิดทางการเมืองการปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2544.

อาภา อภิชาติไตรสรณ์. การศึกษาความต้องการในการพัฒนาการฝึกอบรมบุคลากรด้านบริหาร งานประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีหลักสูตรนักบริหาร งานประชาสัมพันธ์ สถาบันการประชาสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

อิทธิพล คุณปลื้ม. สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545.

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรमान. คู่มือการประเมินโครงการฝึกอบรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พันนี้พับบลิชซิ่ง, 2533.

อำนาจ อุบลรัตน์. ความคิดทางการเมืองของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมในวิทยาลัยการปกครอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ภาษาอังกฤษ

Kennedy, G.A. Comparative Rhetoric: An Historical and Cross-Cultural. 1st edition, New York: Oxford University Press, 1998.

King, S.B., King, M. and Rothwell, W.J. The Complete Guide to Training Delivery. New York: AMACOM, 2001.

Mathis, R.L. and Jackson, J.H. Personnel. 2nd edition. Minnesota: West Publishing, (n.d.).

Nimmo, D.D. and Sanders, K.R. Handbook of Political Communication. Beverly Hills: Sage Publications, 1981.

Rae, L. How to Measure Training Effectiveness. 3rd edition. Hampshire England: Gower Publishing, 1997.

Raymond, S.W. The Rhetoric of American Politics: Study of Documents. Westport, Conn: Greenwood, 1969.

Smith, C.R. Freedom of Expression and Partisan Politics. Columbia, S.C.: University of South Carolina Press, 1989.

Thorne, K. and Mackey, D. Everything You Ever Needed to Know About Training. London: Kogan page, 1997.

Wilson, J.F. and Arnold, C.C. Public Speaking as a Liberal Art. 4th edition. Boston: Allyn and Bacon, 1978.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

จดหมายประกอบการทำวิทยานิพนธ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทรศัพท์ / โทรสาร 0-2218-2182

วันที่ พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

เรื่อง ขออนุญาตทำวิจัยหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง
เรียน ฯพณฯ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ประธานชมรมร่วมสร้างสรรค์

ด้วย นางสาวจิตติมา หลอมทอง นิสิตปริญญาโทภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้มีความสนใจทางการเมืองและหลังจากได้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง นิสิตและภาควิชาฯ มีความเห็นว่าเนื้อหาของหลักสูตรฯ สอดคล้องกับหลักสูตรวิชาเชิงการเมืองและหากได้รับการศึกษาวิจัยเพื่อเขียนอ้างอิงทางวิชาการก็จะเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ของศาสตร์สาขานี้ ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาการฝึกอบรมการพูดและการเมือง ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อวิชาชีพและวิชาการด้านการพูดและการเมืองต่อไป

ภาควิชาฯ จึงใคร่ขอความกรุณาจากประธานชมรมฯ อนุญาตให้นางสาวจิตติมา หลอมทอง นักเรียนการเมือง รุ่น 3 นำข้อมูลของหลักสูตรไปใช้ทำวิจัยในวิทยานิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต หัวข้อ "กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์" โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะใช้เพื่ออ้างอิงและเผยแพร่ทางวิชาการเท่านั้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.อรรธรณ ปิลาพันธ์โอวาท)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และประธานหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาวิทยา

ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทรศัพท์ / โทรสาร 02-218-2182

วันที่ พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
เรียน ฯพณฯ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ประธานชมรมร่วมสร้างสรรค์
สิ่งที่แนบมาด้วย แนวคำถามในการสัมภาษณ์

ตามที่นางสาวจิตติมา หลอมทอง นิสิตปริญญาโทภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการอนุญาตจากท่านประธานชมรมฯ ให้นำเนื้อหาการเรียนการสอนของหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองไปใช้ในการทำวิทยุ นั้น ภาควิชาฯ ใคร่ขอแสดงความขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์มีความเห็นว่าการเก็บข้อมูลที่มีมุ่งศึกษาปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรรวมทั้งเนื้อหาการเรียนการสอน หากนิสิตได้มีการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการก่อตั้งหลักสูตรก็จะทำให้งานวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และท่านประธานชมรมฯ ถือเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการก่อรูปหลักสูตรพัฒนาทางการเมือง

ภาควิชา ฯ จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในฐานะประธานชมรม ฯ และผู้ริเริ่มก่อตั้งหลักสูตรฯ ในการให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความร่วมมือ และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร. อรวรรณ ปิณฑน์ไฉวาท)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และประธานหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาวาทยวิทยา

27 พฤศจิกายน 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

เรียน อาจารย์สุรวงศ์ วัฒนกุล ผู้อำนวยการหลักสูตรการศึกษาด้านการเมือง
 สิ่งที่มาด้วย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ด้วยดิฉัน นางสาวจิตติมา หลอมทอง นิสิตปริญญาโทภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์" โดยมี รศ.ดร.อรรวรรณ ปิลาสนธิไธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาการเรียนการสอน รวมทั้งความพึงพอใจและความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาศาสตร์ทางวาทวิทยาเชิงการเมืองและเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่านอาจารย์ในฐานะผู้อำนวยการหลักสูตรการศึกษาด้านการพูดในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ด้วยความเคารพอย่างสูง

(นางสาวจิตติมา หลอมทอง)

นักเรียนการเมือง รุ่น 3 และนิสิตปริญญาสาขาวาทวิทยา

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทรศัพท์ / โทรสาร 0-2218-2182

วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

เรียน ฯพณฯ พิเชฐ พัฒนโชติ

สิ่งที่แนบมาด้วย 1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์

2. เอกสารสรุปเนื้อหาหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง

ด้วยนางสาวจิตติมา หลอมทอง นิสิตปริญญาภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” โดยมี รศ.ดร.อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาการเรียนการสอน รวมทั้งความพึงพอใจและความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน และเพื่อให้มีคุณค่าต่อวงการการศึกษาการพูดเชิงการเมืองมากยิ่งขึ้น งานวิจัยครั้งนี้จึงควรจะได้รับข้อคิดเห็นและคำวิพากษ์จากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์และการเมือง

เนื่องจากท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านรัฐศาสตร์และการเมือง และเป็นหนึ่งในบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้ ภาควิชาฯ จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการให้สัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรฯ โดยข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาการพูดและความรู้ทางการเมืองแก่บุคลากรทางการเมืองต่อไป

ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร. อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และประธานหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาวาทวิทยา

ภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทรศัพท์ / โทรสาร 02-218-2182

วันที่ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
เรียน ส.ส.จณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์
สิ่งที่แนบมาด้วย แนวคำถามในการสัมภาษณ์

ด้วยนางสาวจิตติมา หลอมทอง นิสิตปริญญาโทภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” โดยมี รศ.ดร.อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาการเรียนการสอน รวมทั้งความพึงพอใจและความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน และเพื่อให้มีคุณค่าต่อวงการการศึกษาการพูดเชิงการเมืองมากยิ่งขึ้น งานวิจัยครั้งนี้จึงควรจะได้รับข้อคิดเห็นจากนักเรียนการเมืองรุ่นที่ 1 ซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้เรียนที่ได้มีโอกาสนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงานในฐานะเป็นนักการเมืองรุ่นใหม่

เนื่องจากท่านเป็นหนึ่งในบุคคลที่มีความสำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้ ภาควิชาฯ จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการให้สัมภาษณ์เรื่องการนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อหลักสูตร โดยความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาการพูดและความรู้ทางการเมืองแก่บุคคลากรทางการเมืองต่อไป

ภาควิชาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร. อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และประธานหลักสูตรปริญญาโทสาขาชาวาทวิทยา

27 พฤศจิกายน 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์

เรียน ผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง รุ่น 2-3

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวคำถามในการสัมภาษณ์

ด้วยดิฉัน นางสาวจิตติมา หลอมทอง นิสิตปริญญาโทภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” โดยมี รศ.ดร.อรรรรณ ปิรันธน์ โอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาการเรียนการสอน รวมทั้งความพึงพอใจและความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน กำหนดขอบเขตศึกษาผู้รับสารเฉพาะนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3 โดยมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกประกอบการวิจัย

เนื่องจากท่านเป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้ จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อหลักสูตรและโอกาสในการนำเนื้อหาไปใช้ประโยชน์ และหากท่านไม่ประสงค์จะให้เปิดเผยแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะข้อมูลที่ได้เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น โดยไม่อ้างถึงผู้ให้สัมภาษณ์แต่อย่างใด

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ และขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวจิตติมา หลอมทอง)

นักเรียนการเมือง รุ่น 3 นิสิตปริญญาโทสาขาชาวาทวิทยา

สถาบันวิทยุสื่อสาร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

27 พฤศจิกายน 2544

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามประกอบวิทยานิพนธ์
เรียน ผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง รุ่น 2-3
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด

ด้วยดิฉัน นางสาวจิตติมา หลอมทอง นิสิตปริญญาโทภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะ
นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการ
พูดและการเมือง โรงเรียนการเมือง พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์” โดยมี รศ.ดร.อรรพรรณ ปิณฑน์โอวาท เป็น
อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการฝึกอบรมตลอด
หลักสูตร วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาการเรียนการสอน รวมทั้งความพึงพอใจและความสามารถในการนำ
หลักสูตรไปใช้ประโยชน์ของผู้เรียน โดยกำหนดขอบเขตศึกษาผู้รับสารเฉพาะนักเรียนการเมืองรุ่น 2-3

เนื่องจากท่านเป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้ จึงใคร่ขอความร่วมมือใน
การให้ข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะนำไปวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนการเมือง
โดยภาพรวมต่อหลักสูตรและโอกาสในการนำไปใช้ประโยชน์ มิได้มีการแจกแจงข้อมูลเป็นรายบุคคล
และข้อมูลที่ได้อาจจะถูกรับไว้เป็นความลับเพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและโปรดส่งกลับคืนภายในวันที่ 4 ธันวาคม
2544 และหากท่านมีข้อสงสัยประการใด กรุณาติดต่อกลับได้ที่หมายเลข 0-1455-3740 ขอขอบพระคุณ
ล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

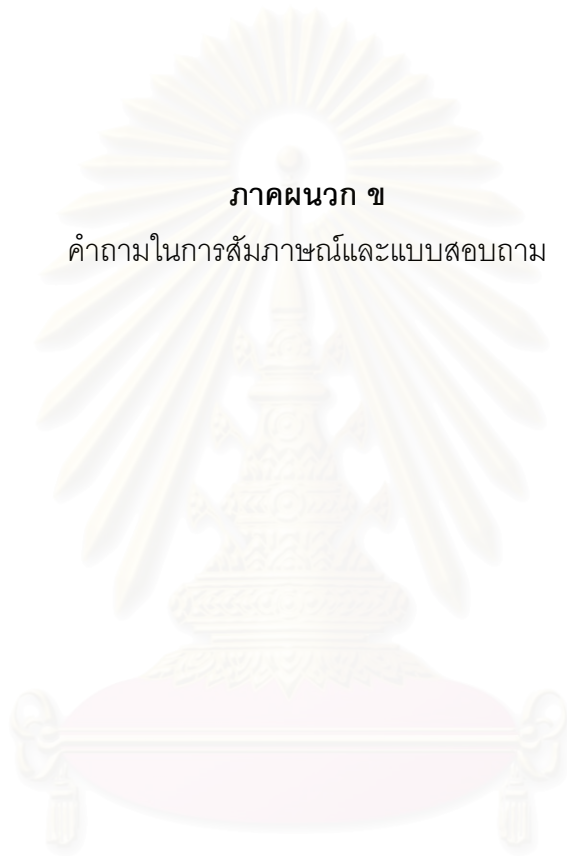
(นางสาวจิตติมา หลอมทอง)

นักเรียนการเมือง รุ่น 3 และนิสิตปริญญาโทสาขาชาวาทวิทยา

สถาบันวิทยุสื่อสาร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

คำถามในการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ประธานชมรมและผู้อำนวยการหลักสูตร

1. ที่มาที่ไปของการก่อตั้งหลักสูตรเป็นอย่างไร
2. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งหลักสูตรเป็นอย่างไร
3. กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นใคร
4. หลักเกณฑ์และกระบวนการคัดเลือกนักเรียนการเมืองเป็นอย่างไร
5. แนวทางในการกำหนดหลักสูตรเป็นอย่างไร
6. อนาคตของหลักสูตรจะเป็นไปในทิศทางใด

คำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นบุคคลภายนอก

1. ท่านเคยรับทราบข้อมูลเรื่องการก่อตั้งหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมืองของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ มาก่อนหรือไม่ และท่านมีความคิดเห็นต่อการก่อตั้งหลักสูตรนี้อย่างไร
2. ท่านคิดว่าการอบรมการพูดและให้ความรู้ด้านการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ ฯลฯ แก่นักการเมืองและผู้ที่เตรียมตัวจะเป็นนักการเมือง มีความจำเป็นหรือไม่ และจะสามารถพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองได้จริงหรือไม่ อย่างไร
3. จากโครงสร้างหลักสูตรจะเห็นว่าวิทยากรผู้สอนนักการเมืองล้วนแต่เป็นนักพูด ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
4. หลังจากที่ท่านได้อ่านโครงสร้างหลักสูตรกลยุทธการพูดทางการเมืองและภารกิจทางการเมือง ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำถามในการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โรงเรียนการเมือง รุ่นที่ 1

1. เมื่อท่านได้เข้ามาทำงานการเมืองครั้งแรก ท่านมีปัญญาหรือความสนใจในการปฏิบัติงานการเมืองหรือไม่ อย่างไร
2. หลังเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง ท่านสามารถนำความรู้ทั้งในส่วน กลยุทธ์การพูดและส่วนภารกิจทางการเมือง ไปใช้ประโยชน์ต่อการทำงานการเมืองได้มากน้อยแค่ไหน อย่างไร
3. ในฐานะที่ท่านเป็นนักการเมืองรุ่นใหม่ ท่านคิดว่าหลักสูตรการฝึกอบรมแบบนี้มีความจำเป็นต่อผู้ที่จะคิดจะเข้ามาทำงานการเมืองหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อรูปแบบ เนื้อหาการเรียนการสอน และทิศทางของโรงเรียนการเมืองในอนาคตต่อไปอย่างไรบ้าง

แนวคำถามในการสัมภาษณ์นักเรียนการเมือง รุ่น 2-3

1. สาเหตุและความคาดหวังที่เข้ามาฝึกอบรม
2. ท่านพอใจในเนื้อหา/วิธีการเรียนการสอนของหลักสูตรฯ หรือไม่ อย่างไร
3. ท่านได้ประโยชน์จากการฝึกอบรมอย่างไรบ้าง
4. ท่านสามารถนำความรู้ไปใช้กับหน้าที่การงานในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านมีแนวโน้มที่จะทำงานการเมืองในอนาคตต่อไปหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อรูปแบบ เนื้อหาการเรียนการสอน และทิศทางของโรงเรียนการเมืองในอนาคตต่อไปอย่างไรบ้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามสำหรับสำรวจลักษณะความสนใจกิจกรรมการพูดและการเมือง
ความพึงพอใจของนักเรียนการเมืองต่อหลักสูตรพัฒนาการพูดและการเมือง รวมทั้งการนำไปใช้ประโยชน์

หมวด ก. ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ .....
2. อายุ .....
3. ระดับการศึกษาของท่าน .....
4. อาชีพหลักของท่านในปัจจุบัน .....
5. ตำแหน่งทางการเมือง (ถ้ามี) .....
6. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกพรรคการเมือง หรือ เคยเป็นในอดีตหรือไม่
  - ไม่เคย เคยเป็น พรรค.....
  - เป็นอยู่ในปัจจุบัน พรรค.....

หมวด ข. ความสนใจในกิจกรรมการเมือง

	ไปทุก ครั้ง	ไปเกือบ ทุกครั้ง	ไปบ้าง บางครั้ง	ไม่ค่อย ได้ไป	ไม่เคย ไปเลย
1. ท่านได้ไปใช้สิทธิออกเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร					
2. ท่านได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาล สจ. สข. อบค.					

	ไม่เคย	เคยบ้าง (1 - 2 ครั้ง)	เคยหลายครั้ง (3 ครั้งขึ้นไป)
3. ร่วมก่อตั้งพรรคการเมือง/องค์กรประชาธิปไตย/องค์กรที่มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง			
4. เคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนระดับชาติ/ระดับท้องถิ่น			
5. เคยบริจาคเงินให้พรรค/ผู้สมัคร/กลุ่มองค์กรที่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง			
6. เคยมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือการร่าง รัฐธรรมนูญ			
7. เคยร่วมการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยการคิด โปว์หรือสติ๊กเกอร์ ฯลฯ เพื่อให้การสนับสนุนหรือต่อต้านการดำเนินการทางการเมืองบางอย่าง			

หมวด ค. ความสนใจในกิจกรรมทางการพูด

	ไม่เคย	เคยบ้าง (1 - 2 ครั้ง)	เคยหลายครั้ง (3 ครั้งขึ้นไป)
1. ท่านเคยเข้าร่วมการฝึกอบรมหลักสูตรการพูด			
2. ท่านเคยมีกิจกรรมเกี่ยวกับการพูดในที่สาธารณะ (ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง) เช่น พิธีกร ได้วาที บรรยาย talk show			
3. ท่านเคยปราศรัยในที่สาธารณะเพื่อหาเสียงให้แก่ตนเอง/ผู้สมัคร/พรรคการเมือง			
4. ท่านเคยอภิปรายในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาระดับท้องถิ่น			
5. ท่านเคยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะหรือผ่านสื่อมวลชนโดยตัวท่านคนเดียวใดๆ			

หมวด ง. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง

ท่านเคยขาดเรียนในช่วงหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมืองหรือไม่

..... ไม่เคย   ..... 1 - 2 ครั้ง   ..... 3 - 4 ครั้ง   ..... 5 ครั้ง ขึ้นไป

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรม ท่านมีประสบการณ์การพูดในที่ชุมชน					
2. หลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมืองช่วยเพิ่มทักษะการพูดในที่ชุมชนของท่าน					
3. ท่านได้นำหลักการพูดทางการเมืองไปใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงานของท่าน					
4. ท่านชอบกระบวนการทดสอบการพูดในห้องเรียน					
5. อาจารย์ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนได้น่าสนใจและเข้าใจง่าย					
6. ท่านได้หลักคิดเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในการพูดจากหลักสูตรนี้					

ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมืองไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง

.....
.....

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนหลักสูตรกลยุทธ์การพูดทางการเมือง

.....
.....

หมวด จ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรภารกิจทางการเมือง

ท่านเคยขาดเรียนในช่วงภารกิจทางการเมืองหรือไม่

.....ไม่เคย

..... 1 – 2 ครั้ง

..... 3 – 4 ครั้ง

..... 5 ครั้ง ขึ้นไป

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ก่อนเข้ารับการศึกษา ท่านมีความรู้ทางการเมือง					
2. หลักสูตรภารกิจทางการเมืองช่วยเพิ่มพูนความรู้ด้านการเมืองแก่ท่าน					
3. หลักสูตรภารกิจทางการเมืองมีประโยชน์ต่อหน้าที่การงานของท่าน					
4. หลักสูตรภารกิจทางการเมืองสามารถถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนได้น่าสนใจและเข้าใจง่าย					
5. หลักสูตรภารกิจทางการเมืองให้หลักคิดเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงานการเมืองแก่ท่าน					

ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรภารกิจทางการเมืองไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง

.....
 .....

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนหลักสูตรภารกิจทางการเมือง

.....
 .....

หมวด ฉ. ในอนาคตท่านมีความคาดหวังที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่/อย่างไร

.....
 .....

.....
 .....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจิตติมา หลอมทอง เกิดเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2522 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2542 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา ภาควิชาวิชาวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย